

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİN VE
ETKİNLİKLERİN TÜRK İLE KAZANIMLAR AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Veysel ÇETİNKAYA

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2020

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİN VE ETKİNLİKLERİN TÜRK İLE
KAZANIMLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Veysel ÇETİNKAYA

2020

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİN VE ETKİNLİKLERİN
TÜR İLE KAZANIMLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF TEXT AND ACTIVITIES IN SECONDARY SCHOOL
TURKISH TEXTBOOKS IN TERMS OF GENRE AND ACHIEVEMENTS

Veysel ÇETİNKAYA

Danışman
Doç. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ

Yüksek Lisans Tezi
Van, 2020

KABUL VE ONAY

Öğrencinin Adı Soyadı tarafından hazırlanan “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin ve Etkinliklerin Tür ile Kazanımlar Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma, 07/07/2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Doç. Dr. Raşit KOÇ

İmza

Jüri Üyesi (Danışman)

Doç. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ

İmza

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Bünyamin SARIKAYA

İmza

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Doç. Dr. Fuat TANHAN

Enstitü Müdürü

Öz

Türkçe öğretiminin en önemli ve vazgeçilmez olan kaynağı ders kitaplarıdır. Ders kitabı; öğretmen ve öğrencilerin yol göstericisi ve dersin en kullanışlı yardımcısıdır. Türkçe ders kitapları yapısal olarak metinlerden ve metinlere bağlı etkinliklerden meydana gelir. Türkçe öğretiminin sağlıklı gerçekleşebilmesi için ders kitaplarının yeterli düzeyde olması gereklidir. Bu çalışmanın asıl amacı Türkçe ders kitaplarının metin türü ve etkinlikler konusunda yeterlilik düzeyini belirlemektir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerine göre desenlenmiştir ve çalışmada doküman incelemesi kullanılmıştır. Çalışmanın dokümanları 2018'de okutulan dört ayrı Türkçe ders kitabı ve 2018 TDÖP'dir. Metin türü dağılımı verilerine ulaşmak amacıyla "Türkçe Ders Kitabı Metin Türü Sınıflama Formu" kullanılmıştır. Çalışmada 2018 yılında MEB tarafından okutulan *MEB Yayınları 5. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı*, *Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Ortaokul Türkçe Ders Kitabı*, *Dersdestek Yayıncılık Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7 Ders Kitabı*, *MEB Yayınları 8. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı* incelenmiştir. Çalışmada elde edilen veriler betimsel analiz tekniğine göre analiz edilmiştir. Söz konusu kitaplardaki metinlerin tür dağılımları belirlenip yüzde ve frekans tablolarıyla yorumlanmıştır. Diğer yandan ders kitabındaki her etkinliğin uyumluluk gösterdiği kazanım saptanmış ve kazanımların kitapta kullanım sıklığı yüzde ve frekans tablolarıyla belirtilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre Türkçe ders kitaplarında temalara göre metin sayılarına dikkat edildiği, metin türlerinin dengeli bir dağılım göstermediği, bazı metin türlerine sıklıkla yer verildiği ve bazı metin türlerine hiç yer verilmediği, etkinliklerin büyük bir kısmının okuma beceri alanıyla ilgili olduğu, diğer beceri alanlarının göz ardı edildiği ve kazanımların etkinliklere göre dengeli dağılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. O halde Türkçe ders kitaplarında yer alan metin türlerinin dengeli bir dağılıma sahip olması gereklidir. Programda belirtilen her metin türüne ders kitaplarında yer verilmelidir. Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin kazanımlara ve beceri alanlarına göre dengeli bir dağılım göstermesi gereklidir.

Anahtar sözcükler: Türkçe öğretimi, ders kitabı, metin türleri, etkinlik, kazanım.

Abstract

The most important and indispensable source of Turkish teaching is textbooks. The textbook is a guide for teachers and students and it is the most useful assistant of the course. Turkish textbooks structurally consist of texts and activities related to texts. In order for Turkish teaching to be carry out in a healthy way; teachers, textbooks activities and texts should be at sufficient level. The main purpose of this study is to determine the proficiency level about the text type and activities of Turkish textbooks. The study was designed according to qualitative research methods and document analysis was used in the study. The documents of the study are four different Turkish textbooks and 2018 TDÖP. In order to reach the text type distribution data, "Turkish Textbook Text Type Classification Form" was used. In the study, the MEB Publications 5th Grade Secondary School and Imam Hatip Secondary School Turkish Textbook, Eksen Publishing 6th Grade Secondary School Turkish Textbook, Dersdestek Publishing Secondary School and Imam Hatip Secondary School Turkish 7 Textbook, MEB Publications 8. Grade Secondary School and Imam Hatip Secondary School Turkish Textbook that was taught by MEB in 2018 was examined. The data obtained in the study were analyzed according to the descriptive analysis technique. The type distributions of the texts in the books in question were determined and interpreted with percentage and frequency tables. On the other hand, the gain that each activity in the textbook is compatible has been determined and the frequency of use of the gains in the book is indicated by percentage and frequency tables. Text types are frequently included, but some text types aren't included. Most of the activities are related with the field of reading skills, and the other skills areas have been ignored and reached the conclusion that the gains are not evenly distributed according to the activities. Text types in Turkish textbooks should have a balanced distribution. Each text type mentioned in the program should be included in the textbooks. The activities in the Turkish textbook should show a balanced distribution according to the achievements and skill areas.

Keywords: Turkish teaching, textbook, type of text, activity, achievement.

Teşekkür

Uzun uğraş ve emek sonucu hazırlanan çalışmamda desteğini esirgemeyen, bilimsel araştırmanın zevkini tattıran danışmanım ve değerli öğretmenim Doç. Dr. Mehmet Nuri Kardeş'a; ilk adımı attırıp çalışmada izleyeceğim yolu gösteren saygıdeğer öğretmenin Doç. Dr. Raşit Koç'a; beni destekleyen, bana inanan ve beni yapabileceğime inandıran Doktor Öğretim Üyesi Hatice Coşkun'a; sıklıkla fikirlerine ve eleştirilerine başvurduğum, evini koca bir kütüphane ve araştırma merkezine çevirdiğim biricik eşim Türkçe öğretmeni Sevinç Çiçek Çetinkaya'ya; çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak katkıda bulunan öğretmen ve araştırmacı arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

“En büyük öğretmenim anneme”

İçindekiler

Öz.....	i
Abstract.....	ii
Teşekkür.....	iii
Tablolar Dizini.....	vii
Şekiller Dizini.....	ix
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	x
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	4
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	5
Araştırma Problemi.....	5
Sayıtlar.....	7
Sınırlılıklar.....	7
Tanımlar.....	8
Bölüm 2 Türkçe Öğretimi.....	9
Türkçe Öğretimi Nedir?.....	9
Türkçe Öğretiminin Yeri ve Önemi.....	17
Türkçe Öğretiminde Ders Kitabı.....	22
Türkçe Öğretiminde Metin ve Edebî Metin.....	33
Türkçe Öğretiminde Etkinlik.....	40
Türkçe Öğretim Programları.....	45
Bölüm 3 Yöntem.....	61
Çalışmanın Dokümanı.....	61
Veri Toplama Süreci.....	63
Veri Toplama Araçları.....	64

Verilerin Analizi	64
Bölüm 4 Bulgular ve Yorum.....	66
MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorum	66
Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorum.....	85
Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorum	103
MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorum	122
Bölüm 5 Sonuç, Tartışma ve Öneriler	140
MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Sonuçlar	140
Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Sonuçlar	143
Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Sonuçlar	146
MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Sonuçlar	149
Kaynaklar	160
EK-A: Türkçe Ders Kitabı Metin Türü Sınıflama Formu (TDKMTSF).....	168
EK-B: Etik Beyanı.....	169
EK-C: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu.....	170

Tablolar Dizini

Tablo 1 <i>Türkçe Dersi 1-8. Sınıflar Ders Kitabı Forma Sayıları Ve Ebatları</i>	28
Tablo 2 <i>Metin Öğretimi ve Metinle Öğrenme</i>	35-36
Tablo 3 <i>Temalar ve Konu Önerileri</i>	54-56
Tablo 4 <i>Sınıflara Göre Metin Türleri Dağılımı</i>	58
Tablo 5 <i>2018 TDÖP Kazanımların Sınıf Düzeylerine ve Beceri Alanlarına Göre Dağılımları</i>	60
Tablo 6 <i>Çalışmanın Dokümanı Olarak Kullanılan Ders Kitapları</i>	61-62
Tablo 7 <i>MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ana Metinlerin Türleri</i>	67-68
Tablo 8 <i>MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ana Metinlerin Türlerine Göre Dağılımları</i>	70
Tablo 9 <i>MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Bütün Metinlerin Türleri</i>	71-74
Tablo 10 <i>Meb Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bütün Metinlerin Türlerine Göre Dağılımları</i>	75-76
Tablo 11 <i>MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Beceri Alanlarına Göre Dağılımları</i>	78
Tablo 12 <i>MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Kazanımlara Göre Dağılımları</i>	80-82
Tablo 13 <i>Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ana Metinlerin Türleri</i>	85-87
Tablo 14 <i>Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ana Metinlerin Türlerine Göre Dağılımları</i>	88
Tablo 15 <i>Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bütün Metinlerin Türleri</i>	89-94
Tablo 16 <i>Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bütün Metinlerin Türlerine Göre Dağılımları</i>	95
Tablo 17 <i>Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Beceri Alanlarına Göre Dağılımları</i>	97

Tablo 18 <i>Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Kazanımlara Göre Dağılımları</i>	98-100
Tablo 19 <i>Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ana Metinlerin Türleri</i>	104-105
Tablo 20 <i>Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ana Metinlerin Türleri Göre Dağılımları</i>	107
Tablo 21 <i>Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Bütün Metinlerin Türleri</i>	108-112
Tablo 22 <i>Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bütün Metinlerin Türleri Göre Dağılımları</i>	112-113
Tablo 23 <i>Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Beceri Alanlarına Göre Dağılımları</i>	115
Tablo 24 <i>Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Kazanımlara Göre Dağılımları</i>	116-118
Tablo 25 <i>MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ana Metinlerin Türleri</i>	122-124
Tablo 26 <i>MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ana Metinlerin Türleri Göre Dağılımları</i>	125
Tablo 27 <i>MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Bütün Metinlerin Türleri</i>	126-130
Tablo 28 <i>MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bütün Metinlerin Türleri Göre Dağılımları</i>	130-131
Tablo 29 <i>MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Beceri Alanlarına Göre Dağılımları</i>	132
Tablo 30 <i>MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Kazanımlara Göre Dağılımları</i>	133-136

Şekiller Dizini

Şekil 1. Anadili öğretiminin etkinlik alanı.....	13
Şekil 2. Türkçe dersinin diğer derslerle ilişkisi.	20
Şekil 3. Anadili dersinde kullanılan araç ve gereçler.	22
Şekil 4. Temel dil becerileri ve edebî eserler.....	34
Şekil 5. Metin türleri.....	39
Şekil 6. 2018 TDÖP kazanımlarının yapısı.....	59

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

TDÖP: Türkçe Dersi Öğretim Programı

MEB: Mili Eğitim Bakanlığı

TTK: Talim Terbiye Kurulu

TDK: Türk Dil Kurumu

TYÇ: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

TDKMTSF: Türkçe Ders Kitabı Metin Türü Sınıflama Formu

vb.: ve benzeri

vd.: ve diğerleri

vs.: vesaire

syf.: sayfa

Bölüm 1

Giriş

Eğitim, merak ile ihtiyaç bileşimi sonucu meydana gelmiştir. İnsanlar için vazgeçilmez olmuş, insanlar gelişim ve aydınlanmalarını eğitim kanalıyla sağlamıştır. Aslında eğitim denen olgu grup halinde yaşayan her toplumun zorunlu ihtiyaçlarından birisidir. Bu olgu, insanların ayrı birer birey olabilmesinin ötesinde bir toplum olabilmesinin temel şartlarından biridir. Nitekim insanoğlu yoğrulmamış bir hamur, el değmemiş bir kağıt, ayak basılmamış bir ada veya işlenmemiş bir maden gibi dünyaya gelir. Tabi bu varoluş sürecinin öncesinde ise gerek genetik gerek fizyolojik olarak birçok biyolojik kurulumla ve cevhere sahip olarak dünyaya gözlerini açar. Aslında eğitim yolu ile insanlar her şeyden önce birbiri ile uyumlu yaşamayı ve içinde doğduğu toplumun örf, adet, gelenek, kanun veya genelgeçer değer yargılarını algılamayı öğrenir.

İnsanlar, mensubu olduğu toplumun varlıklarını daimi olarak sürdürebilmesinin ve toplumsal birlikteliğin zedelenmesinin önlenmesi için eğitime başvurur. Toplumlar kendi mensubu olan/olacak bireyleri sosyalleşme becerilerini kazandırmak ve kendi bünyesindeki tarihi, sosyal ve kültürel değerlere uyumlu hale getirmek ve bu değerlerin devamlılığını sağlayıp gelecek nesillere aktarmak amacıyla eğitime veya diğer tabirle davranış değiştirme yoluna başvurur. Coğrafyamızda bireylere sosyokültürel ve manevi değerlerin aktarımı, diğer bir ifadeyle kasıtlı kültürleme yapılmak üzere örgün ve sargın olmak üzere iki eğitim yoluna başvurulur.

Kişi içinde doğup büyüdüğü topluluğa uyum sağlama ihtiyacı hissetmektedir. Bu ihtiyacın giderilmesinin temel yolu verimli bir şekilde yapılan Türkçe eğitimi ve öğretimidir. Çocuk öncelikle çevreyi daha sonra toplumu dil becerileri ile algılamaktadır. Bireyin doğduğu ve hayatını sürdürdüğü çevrede konuşulan dilin, yani ana dili kavramı, genel anlamda eğitimde yeri çok önemlidir. Bireye verilecek eğitim ve öğretim ana dili kanalıyla sağlanmaktadır. O halde her şeyden önce çocuğa sağlam bir ana dili eğitimi vermek mühimdir. Örneğin ülkemizde genel itibariyle matematik eğitimi, kimya eğitimi, sosyal bilgiler eğitimi, sanat eğitimi vb. gibi eğitimler Türkçe kanalı ve iletişim yoluyla

gerçekleştirilir. O halde eğitimin etkili ve verimli olabilmesi için iyi bir Türkçe eğitiminin verilmesi esastır.

Türkçe eğitimi; dinleme, algılama, anlama, ifade etme, iletişim kısacası beceri temelli bir eğitimin verildiği bir eğitim türü olarak nitelendirilebilir. Dil, bireylerin içinde bulunduğu topluma has olan ve o toplumun birlik ve beraberliğe sahip olmasını sağlayan bir değerdir. Bireyin temel dil becerilerinin, dil-düşünce ilişkisi bağlamında dilin ve buna bağlı olarak düşünme becerilerinin geliştirilmesi, kültürel öge olan dilin toplumun bireylerine aktarılması ve bu dile ait kullanım ve kuralların öğretilmesi amacıyla yürütülen her türlü etkinlik, çalışma ve eğitim-öğretim durumlarının bütününe Türkçe eğitimi adı verilir.

Ders kitapları bir dersin öğretiminde en çok kullanılan öğretim materyallerinden biridir. Bu materyaller içerik bakımından zenginse ve beceri bakımından yeterliyse etkili olmaktadır. Türkçe öğretiminde genel itibariyle resmî ve özel okullarımızda kullanılmak üzere hazırlanmış ve Talim Terbiye Kurulu tarafından seçilmiş Türkçe ders kitapları kullanılmaktadır. Türkçe ders kitapları genel olarak temalardan ve bu temalara yerleştirilmiş okuma/dinleme metinleri ile metinlere bağlı etkinliklerden oluşmaktadır.

Türkçe öğretiminin en önemli materyallerinden biri olan Türkçe ders kitapları; görsel, işitsel ve görsel-işitsel metinlerden meydana gelmektedir. Metinler vasıtasıyla bireye Türkçe eğitimi verilmektedir. Bu çalışmanın ana ekseninde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ortaokullarda (5, 6, 7 ve 8. sınıf) okutulmaya başlanan 4 farklı Türkçe ders kitabı yer almaktadır.

Türkçe öğretiminin ana ekseninde ders kitaplarının yer aldığı yadsınamaz bir gerçektir. Türkçe eğitim-öğretim faaliyetlerinin niteliği büyük ölçüde Türkçe ders kitaplarına bağlıdır. Ders kitaplarında yer alan metin, etkinlik ve kitaba dair bütün çalışmalar özel anlamda programda belirtilen kazanımlara ve Türkçe öğretiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesini amaçlamaktadır. Türkçe eğitim-öğretiminde bu denli öneme sahip olan Türkçe ders kitaplarının olabildiğince az kusurlu olması ve veriminin üst düzeyde olması gereklidir. Bu bağlamda çalışmada Türkçe ders kitaplarının metin türü çeşitliliği ile kitaptaki etkinliklerin

kazanımlara göre dağılımlarını belirlemek, hazırlanmakta olan veya hazırlanacak olan ders kitaplarına kılavuzluk edecektir.

Çalışmada MEB'e bağlı okullarda okutulan 4 farklı sınıf düzeyine ait farklı yayınevlerinin Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Söz konusu sınıflara ait Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin tür dağılımları ve kitaplardaki metin etkinliklerinin ise kazanımlarla uyumluluğu incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmada 4 farklı Türkçe ders kitabındaki ana metinler, etkinliğe yerleştirilen metinler ve tema sonu değerlendirme çalışmalarında bulunan metinler Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2018) belirtilen türlere göre tasnif edilmiş ve kitaplardaki metin türü dağılımları tespit edilmiştir. Ayrıca kitaplardaki her etkinlik ve çalışmalar sınıflandırılarak hangi beceri alanına girdiği ve hangi kazanımla uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Çalışma vasıtasıyla Türkçe öğretiminin önemli bir ayağını oluşturan ders kitaplarındaki metinlerin türlere göre dağılımları saptanacak ve ders kitaplarındaki etkinliklerin hangi kazanımlarla ne sıklıkla uyumluluk gösterdiğini belirlemeye olanak sağlanacaktır. Alanda Türkçe ders kitaplarıyla ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Türkçe ders kitapları okunabilirlik, değer aktarımı, kelime hazinesi, sözcük türleri, resimleme, anlama soruları, metinsellik ölçütleri, kalıplaşmış söz varlıkları, yapısal ve eğitsel ilkeler, metin uzunlukları, program ile uyum, metin seçimi, temalar, temel beceriler, ortam ve materyal tasarımı, ölçme ve değerlendirme gibi birçok bağlamda incelemeye tabi tutulmuştur. Yürürlükte olan Türkçe ders kitaplarının metin tür dağılımlarını saptaması yönüyle çalışma öneme sahiptir. Ayrıca alanda Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin kazanımlara göre dağılımlarını belirleyen çalışmaya rastlanmamaktadır. Mutlu ve Yurt (2019) yaptıkları bir çalışmada 2018 yılında okutulan 6. sınıfa ait Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin öğrenme alanlarına göre dağılımlarını saptamışlar. Ancak yapılan bu çalışmada 2018 yılına ait ortaokuldaki bütün Türkçe ders kitapları incelemeye tabi tutulmuştur. Ayrıca çalışmada etkinliklerin hem beceri alanlarına hem de kazanımlara göre dağılımları da incelenmiştir. Bu yönüyle yapılan çalışmada hangi ders kitabının hangi öğrenme alanına daha fazla ağırlık verip diğerlerini göz ardı ettiği

sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca çalışmada ders kitaplarındaki etkinliklerin programdaki kazanımlara göre dağılımları da ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin türlere göre dağılımlarının ve etkinliklerin kazanımlara göre dağılımlarının belirlenmesi ve bu bağlamda kitaptaki noksan yönlerin belirlenmesi alan araştırmacılarına, kitap yazarlarına ve yayınevlerine kaynaklık edecektir.

Problem Durumu

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen ve ulaşılması gereken kazanımlar mevcuttur. Bu kazanımlara ise Türkçe dersi için hususi olarak hazırlanmış kitaplardaki metinler, etkinlikler ve çalışmalar ile ulaşmaya çalışır. Türkçe öğretiminin temelini oluşturan ders kitaplarındaki metin, etkinlik ve çalışmaların programda belirtilen kazanımlara ulaşma durumu, hangi kazanıma ne sıklıkla ulaşıldığı durumu, hangi kazanımın arka planda kaldığı veya ön plana çıktığı durumunun bilinmesi gereklidir.

Çalışmaya başlamadan önce Türkçe eğitim-öğretiminde aktif rol üstlenen bir öğretmen olarak Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin türce zengin olmadığı, etkinliklerin birbirinin tekrarı olduğu ve etkinliklerin hedef kazanımlara hizmet etmediği yazar/araştırmacı tarafından tespit edilmiştir. Türkçe öğretmenleri tarafından Türkçe ders kitaplarında yer verilen etkinliklerinin hedeflenen kazanımlara hizmet etmediği tespit edilmiştir. Türkçe derslerinin hedef kazanımlara hizmet etmesi için etkinlik-kazanım uyumunun sağlanması gerekmektedir. Ayrıca . Alan yazın incelendiğinde Türkçe ders kitaplarında yer verilen etkinlik-kazanım uyumu (bu iki unsurun bütünlük oluşturup birbirini desteklemesi) üzerinde yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Çalışma ders kitaplarının sahip olması gereken önemli bir özelliği betimlemesi yönüyle alan için gerekli ve önemlidir.

Türkçe öğretiminde metin türlerini tanıtmak hedeflenmektedir. Tema metni veya etkinlik için metin olarak kitapta yer edinen metinlerin her biri örtük veya açık olarak türünün özelliklerini taşımakta ve öğrencilere tanıtmaktadır. Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerin tür açısından zenginliği öğrencilerin

birbirinden farklı metin türlerini tanımasını sağlayacaktır. Farklı türlerdeki metinlerin her biri türüne ait özellikleri barındırabileceğinden tür çeşitliliği metin türü öğretimi için büyük bir öneme sahiptir. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin türsel anlamda dağılım ve eğilimlerinin bilinmesi bundan sonra hazırlanacak olan ders kitapları için öneme sahiptir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmada 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı'nda ortaokullarda okutulmaya başlayan Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler ve etkinlikler ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada ulaşılması gereken iki amaç vardır:

1. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin TDÖP'de (2018) belirtilen metin türlerine göre dağılımlarını belirlemek.
2. Türkçe ders kitaplarındaki etkinlik ve çalışmaların TDÖP'de (2018) belirtilen kazanımlarla uygunluğunu tespit etmek.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular Türkçe eğitimcileri, araştırmacıları, Türkçe ders kitabı yazarları, ders kitabı editörleri, ders kitabı basan yayınevleri ve program geliştirmecilere fikir verecektir. Türkçe ders kitaplarının metin türü çeşitliliği ve kazanımları sağlama düzeylerinin bilinmesi Türkçe öğretiminin verimliliği açısından büyük bir öneme sahiptir.

Çalışma Türkçe ders kitapları ve Türkçe Dersi Öğretim Programı ile ilgili yapılacak çalışmalara yol gösterici nitelikte olacaktır. Türkçe Öğretim Programı ile ders kitabı arasındaki ilişkiyi incelemesi açısından yapılan bu çalışma önem arz etmektedir. Çalışmada, Türkçe ders kitaplarındaki metin türlerinin dağılımı betimlenerek kitap hazırlayıcılarının ve akademik camianın dikkatine sunulmuştur. Çalışmada ayrıca ders kitaplarındaki etkinliklerin kazanımlarla uyumu ortaya konmuştur. Çalışmada elde edilen bulgular amaç kazanımlara hizmet eden metin türlerinin, etkinlik-kazanım uyumunun sağlanması için ilgililere yol gösterecek niteliktedir

Araştırma Problemi

Türkçe kitaplarının ekseninde metinler bulunmaktadır. Türkçe dersinin kazanımlarına Türkçe ders kitabındaki metinler ve bu metinlere bağlı etkinlikler vasıtasıyla ulaşılmaktadır. Türkçe ders kitapları ile Türkçe öğretiminin yeteri düzeyde yapılıp yapılamayacağını belirlemek üzere aşağıdaki problem cümlelerine cevap aranmıştır:

- 2018-2019 yılında ortaokullarda okutulmaya başlanan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2018) belirtilen metin türlerine göre dağılımları nasıldır?

- 2018-2019 yılında ortaokullarda okutulmaya başlanan Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin sağladığı kazanımlara uyumu nasıldır?

Alt problemler.

Çalışmada iki ana problem cümlemiz ekseninde şu alt problemlere cevap aranmıştır:

- 2018-2019 yılında ortaokullarda okutulmaya başlanan Türkçe ders kitaplarındaki ana metinlerin türleri nedir ve yazarları kimdir?

- 2018-2019 yılında ortaokullarda okutulmaya başlanan Türkçe ders kitaplarındaki ana metinlerin türlere göre dağılımları nedir?

- 2018-2019 yılında ortaokullarda okutulmaya başlanan Türkçe ders kitaplarındaki bütün metinlerin türleri nedir?

- 2018-2019 yılında ortaokullarda okutulmaya başlanan Türkçe ders kitaplarındaki bütün metinlerin türlere göre dağılımları nedir?

- 2018-2019 yılında ortaokullarda okutulmaya başlanan Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin ilgili oldukları beceri alanlarına göre dağılımları nedir?

- 2018-2019 yılında ortaokullarda okutulmaya başlanan Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin kazanımlara göre dağılımları nedir?

Sayıtlar

Araştırmada örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır. Türkçe öğretiminde kullanılan bütün Türkçe ders kitaplarını incelemenin zor olması nedeniyle her sınıf düzeyinde (5, 6, 7 ve 8. sınıf) 4 ders kitabı örneklem olarak seçilmiş ve bu örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin belirtilen türde olduğu kabul edilmiştir. Bir metin birden fazla türe ait özellikler gösterebilir. Çalışmamızda metinlerin türleri belirlenirken özellikle ağır basan türe ait olduğu kabul edilmiştir.

Türkçe ders kitaplarındaki etkinlik, çalışma ve sorular ile belirtilen kazanım arasında uyumluluk olduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırmamızda 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılında okutulan MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Ortaokul Türkçe Ders Kitabı, Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ve Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) incelemeye tabi tutulmuştur.

Araştırmada MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda, metin türlerinin dağılımları incelenirken tema metinleri, serbest okuma metinleri, etkinliklerde bulunan metinler ve tema sonu değerlendirme sorularında bulunan metinler değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Ayrıca bu ders kitabı kazanımlar açısından değerlendirilirken hazırlık çalışmaları, metin çalışmaları, etkinlikler ve tema değerlendirme sorularında bulunan sorular incelenmiştir.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Ortaokul Türkçe Ders Kitabı, metin türleri açısından değerlendirildiğinde tema metinleri, serbest okuma metinleri, hazırlık bölümünde bulunan metinler, etkinliklerdeki metinler ve tema sonu değerlendirme çalışmalarında bulunan metinler çalışmaya dahil edilmiştir. Ders kitabında "öğrenelim" bölümünde yer alan metinler çalışmaya dahil edilmemiştir. Ayrıca bu ders kitabı kazanımlar açısından değerlendirilirken hazırlık

çalışmaları, metin çalışmaları, etkinlikler ve tema sonu değerlendirme çalışmaları araştırmaya dahil edilmiştir.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı metin türleri açısından incelenirken tema metinleri, serbest okuma metinleri ve etkinliklerde bulunan metinler araştırmaya dahil edilmiştir. Ayrıca bu kitap kazanımlar açısından incelenirken metne hazırlık çalışmaları, okuma metni çalışmaları, etkinlikler ve tema değerlendirme soruları çalışmaya dahil edilmiştir.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, metin türleri açısından incelenirken tema metinleri, serbest okuma metinleri, etkinlikte bulunan metinler ve tema değerlendirme bölümünde bulunan metinler çalışmaya dahil edilmiştir. Ancak çalışmaya tema metinlerinde bulunan "yazarın biyografisi" metinleri dahil edilmemiştir. Ayrıca bu kitap kazanımlar açısından değerlendirildiğinde hazırlık çalışmaları, metin çalışmaları, etkinlikler, gelecek derse hazırlık çalışmaları, tema sözlüğüm çalışmaları ve tema değerlendirme bölümünde bulunan sorular çalışmaya dahil edilmiştir.

Tanımlar

Ders kitabı: Dersin öğretim programında bulunan içerik, kazanım, öğretim durumları ve ölçme-değerlendirme boyutlarına hizmet etmek amacıyla hazırlanmış ve eğitim-öğretimde sıklıkla kullanılan basılı bir öğretim materyalidir.

Metin: Bilgi, ifade, duygu, düşünce veya herhangi bir durum veya olayın çeşitli biçim ve anlatım özelliklerine göre aktarıldığı yapılara metin denir (Güneş, 2013:606).

Edebî metin, okuyucuda estetik haz, edebî zevk uyandırmak ve güzel ifade etme sanatından faydalanarak oluşturulan kurmaca veya gerçekçi yapılarıdır. Edebî metinler Aktaş'a (2009:198) göre okuyucuda izlenim, anlayış, duygu durumu ve estetik yaşantı hâlini meydana getirmek amacıyla düzenlenir

Etkinlik, eğitim-öğretim faaliyetlerinde destekleyici faaliyetlerin bütününe etkinlik adı verilir.

Bölüm 2

Türkçe Öğretimi

Türkçe Öğretimi Nedir?

Türkçe öğretiminden söz etmeden önce "öğretim" kavramını tanımlamak ve açıklamak gereklidir. Öğretim kavramı çoğu zaman eğitim kavramıyla karıştırılmakta veya her iki kavram birbiriyle karıştırılmaktadır. Ancak bu iki kavram arasında benzerliklerin olduğu gibi farklılıklar da mevcuttur.

Eğitim TDK (2011:761) sözlüğünde "Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye." olarak tanımlanmıştır. Öte yandan Demirel (2005:6) eğitim kavramını bireyin kendi yaşantısından yola çıkarak kasıtlı kültürleme ile istendik yönde davranış değişikliğini gerçekleştirme süreci olarak tanımlamıştır. Bu tanımlardan hareketle eğitimin ana ekseninde şu kavramların olduğu söylenebilir: birey, davranış değişikliği, yaşantı, kültürleme ve süreç. Öğretim kavramı ise TDK (2011:1840) sözlükte "Belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işi, tedris, tedrisat, talim." olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca Karlı (2003) günümüz bilgi çağına göre öğretim kavramı bireyin yeteneklerini kendi kapasitesi oranında geliştirme süreci olarak nitelendirmektedir.

Tanımlardan anlaşılacağı üzere eğitim ömür boyu yürütülen bir süreç, öğretim ise ömür boyu yürütülen süreçte sistemli ve programlı olarak yürütülen bölüm. Dolayısıyla eğitim, öğretimi de bünyesinde barındıran daha kapsamlı bir süreçtir. Yılmaz, (2009:7) eğitimin sınırlarının çizilemeyeceğini ve her yerde olabileceğini belirtirken öğretimin ise sadece planlanmış zamanlarda yapılan faaliyetler olarak nitelendirmektedir. Dolayısıyla eğitim, öğretimi de bünyesinde barındıran ve öğretime göre daha kapsamlı bir kavramdır. Kısacası öğretim, eğitimin belli plan ve programa göre hazırlanmış ve belli sürelerde gerçekleştirilen faaliyetleri olarak nitelendirilebilir.

Belirli bir plan ve program çerçevesinde çeşitli amaç, kazanım ve hedeflere ulaşmak amacıyla genelde eğitim kurumlarında yapılan sistemli

çalışma ve etkinliklere öğretim denir. Kısacası öğretim planlanmış ve sistemleştirilmiş öğretme ve öğrenme çalışmalarının yürütüldüğü süreçlerin bütünüdür.

Türkiye coğrafyasında Türkçe öğretimi olarak kastedilen şey aslında ana dili öğretimidir. Temziyürek (2003:162) ana dili kavramını çocuğun anne ve babası başta olmak üzere yakın çevresinden öğrendiği dil olarak tanımlayarak ana dilinin insanın bilinç altına indiğini ve toplum arasındaki güçlü bir bağı sağladığını belirtmektedir.

Türkçe öğretimi, bireye sahip olduğu ana dilinin kuralları ve incelikleriyle beceri temelli olarak öğrenme ve öğretme çalışmalarının bütünü olarak tanımlanabilir. Bireyler sistemli veya sistemsiz, doğru veya yanlış bir şekilde dil gelişimlerini sağlamaktadırlar. Türkçe öğretimi vasıtasıyla bireyin kötü veya eksik ana dili gelişimine düzenleme ve düzeltmelerle katkı sağlanır ve iyi bir ana dili gelişiminde ise gelişmenin doğru yönde ve sistemli bir şekilde yapılması sağlanır. Nitekim Demir ve Yapıcı (2007:178) *Ana dili eğitimi ve öğretimi* kavramını kendiliğinden seyir gösteren eğitim-öğretim faaliyetlerine dış bir kaynaktan yapılan "iyileştirme girişimi" şeklinde değerlendirmektedirler. Türkçe öğretiminin dışarıdan yapılan sistemli iyileştirme girişimi olarak nitelendirilmesindeki öncelikli sebep okullarda öğretim programları çerçevesinde belirli bir plana (ünitelendirilmiş yıllık plan, günlük plan) bağlı kalarak gerçekleştiriliyor olmasıdır.

Anlamak ve anlatmak çok basit birer kavram olarak görünse de aslında varoluşun temellerinden biridir. İnsan, doğası gereği çevresinde gördüklerini, işittiklerini, hissettiklerini ve zihninde imgelediklerini anlamak ve bu birikimleri herhangi bir kanalla aktarmak ister.

Bilindiği üzere Türkçe dersi bilgi ve teoriden ziyade beceri ve uygulama dersidir. Üstüner ve Şengül (2004:199) Türkçe öğretimini, birbiriyle örüntü halinde olan temel beceri (dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma) etkinliklerine dayandırmaktadır. Kişi yaşamı boyunca bilgi birikimini dinleme/izleme ve okuma yoluyla edinir. Yani zihnin anlama, anlamlandırma ve algılama mekanizmaları çalışırken Türkçe öğretiminde anlama becerileri olarak

nitelendirilen dinleme/izleme ile okuma becerilerini kullanır. Öte yandan kişi bilgi, beceri, fikir ve görüşlerini bir başkasına aktarırken de Türkçe öğretiminde anlatma becerileri olarak nitelendirilen konuşma ve yazma becerilerini kullanır.

Türkçe öğretimini sadece ilk ve ortaokullarda Türkçe dersi adı altında verilen öğretimden ibaret saymak yanlış olacaktır. Üstüner ve Şengül'e (2004:198). Türkçeyi doğru ve amacına uyacak şekilde öğretmek sadece Türkçe öğretmenlerine ait bir görev değildir. Eğitim-öğretimin her kademesinde görev yapan her öğretmen kendi uzmanlıklarının dışında aynı zamanda dili etkin olarak kullanan bir dil öğreticisidir. Dersinin içeriğini öğrencilerine aktarırken kullandığı kanal hiç şüphesiz dildir. Kısacası Türkçe öğretimi, öğretim etkinlikleri esnasında dilin işlevli kullanıldığı her ders ve iletişimin doğru gerçekleştiği her etkinlik ile sağlanmış olur.

Yahya Kemal'den Sessiz Gemi'yi ezberlemek isteyen bireyden Tutunamayanlar'ı okuyan bireye kadar, problem sorusunu anlamaya çalışan öğrenciden dersini anlatmaya çalışan öğretmene kadar ve daha nicesi Türkçe öğretiminin kapısından geçer. Kısacası Türkçe öğretiminin sınırlarını çizmek hem zor hem de gereksiz bir uğraşı olacaktır.

Türkçe öğretimi belli bir süreyle sınırlandırmak yanlış olacaktır. Bu öğretim okul hayatı boyunca verilir ve okuldan sonra ise devamlılığını sağlar. Bu hususta Türkçe öğretimini Karkuş (2019:4-5) şu ifadelerle belirtmektedir: "Anadilden yola çıkarak "Anadil" öğretimini daha sistematik ve pedagojik temellere oturtmak suretiyle; ilköğretimden üniversiteye, üniversiteden sonra ise hayatın tamamında kullanmamızı sağlayan bir program olarak görmek gerekir. Her ne kadar aile ve çevre etkisiyle dile dair altyapıyı sağlayacak birikimi hafızamızda taşısak da tüm bunların bir sistem dâhilinde yeniden düzenlenmesi, eksiklerin giderilmesi, daha anlaşılır hale getirilmesi bir zorunluluktur. Nitekim yeryüzünde grameri ve kuralları olmayan, sınırları çizilmeyen, ait olduğu toplumun bir parçası olmayan dil öğretimine rastlamak imkânsızdır."

Amaçsız ve plansız yapılan bir iş veya uğraşı zaman ve emek kaybından başka bir şey değildir. Türkçe öğretimindeki temel amaç bireyin çevresini

anlamasını ve kendini çevreye anlatmasını sağlamaktır. Bunun yanında Özbay (2010:183) Türkçe öğretiminin amacını "öğrencilerimizin kelime hazinelerini, anlama ve anlatma becerilerini geliştirmek, onlara Türk kültürünü aktarmak" şeklinde belirtmektedir.

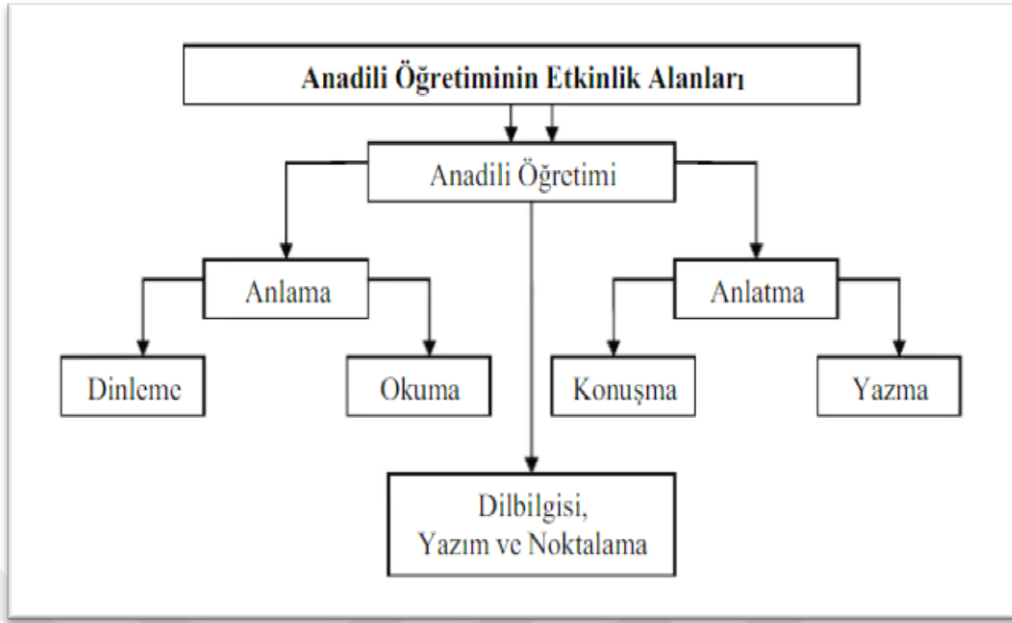
Karatay'a (2014:6) göre ilköğretimde yapılan Türkçe öğretiminin iki temel amacı vardır:

1. Okuma ve dinleme dil becerileri ile öğrencilerin bilgi edinmelerini, öğrenme sürecinde *iyi kavrayıcılar* olmalarını sağlamak.
2. Yazma ve konuşma dil becerileri ile öğrencilerin duygu ve düşüncelerini *iyi anlatabilen* bireyler olmalarını sağlamak.

Eğitim-öğretim faaliyetleri en nihayetinde bilgi ve becerilerin aktarılıp alındığı ve karşılıklı etkileşim ve iletişimin oldukça etkin olduğu süreçlerden oluşmaktadır. Kısacası eğitim-öğretim faaliyetlerinin temeli iletişimde yatar. İletişimin ise ana bileşenleri anlama (dinleme/izleme, okuma) ve anlatma (konuşma, yazma) becerileridir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinde gerek aktarıcı konumunda olan öğretmen gerek alıcı konumunda olan öğrenci bu becerilerden yararlanır. Bu yüzden bireylerin akademik başarılarının artırılması ve çeşitli gelişimlerinin desteklenmesi Türkçe öğretimi ile mümkündür.

Türkçe öğretimi, alanında pedagojik formasyona sahip öğretmen veya eğitimciler tarafından programa bağlı kalarak ve programda belirtilen kazanımların ruhuna aykırı olmayacak bir şekilde yapılmaktadır.

Esasında birbiriyle ilişkili ve birbirine doğrudan veya dolaylı olarak etki eden ve aynı zamanda iletişim becerilerimizin temelini oluşturan dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma beceriler ve bu beceri alanlarıyla iç içe geçmiş dil bilgisi kavramı Türkçe öğretiminin temel bileşenlerini oluşturur. Bu temel bileşenler kimi zaman öğrenme alanları, kimi zaman da beceri alanları olarak nitelendirilir. Türkçe öğretiminin temel bileşenlerinin okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma becerileri olduğu görüşü hâkimdir. İşeri (2007:60) ise yaptığı açıklamada yukarıda belirtilen becerilere dil bilgisi ile yazım ve noktalamayı eklemiştir. Nitekim 2018 TDÖP'de de beceri alanlarına serpiştirilmiş dil bilgisi konularından söz etmek mümkündür.

Şekil 1. Anadili öğretiminin etkinlik alanı (İşeri,2007:60).

Şekil 1'e göre ana dili öğretiminin etkinlik alanı olarak anlama becerilerinden olan *dinleme* ve *okuma*, anlatma becerilerinden olan *konuşma* ve *yazma*, *dil bilgisi* ve *yazım-noktalama* temel bileşen olarak gösterilmiştir.

Türkçe öğretiminde beceri alanları çeşitli düşünme becerileri ile ilişkilendirilmesi düşünme becerilerine de olumlu yönde etki edecektir. Karadüz (2010:1572) eleştirel düşünme becerisiyle birleştirilmiş temel dil becerileri ile düşünme becerisinin gelişeceği açıklanmıştır. Temel dil becerilerinin eleştirel bir nitelik kazanması ana dili öğretiminde düşünme becerisinin temelini oluşturmaktadır. Dil edinimi sağlanırken beceri temelli ve eleştirel niteliğe sahip, ayrıca programdaki kazanımlara hizmet eden etkinliklerin hazırlanması öğrencilerin eleştirel düşünme, dil becerilerini kullanma, problem çözme, iletişim kurma ve Türkçe aktif, doğru ve etkili kullanmalarına katkı sağlayacaktır.

Dil ile düşünce arasında çok yönlü etkileşim bulunmaktadır. Gül ve Soysal (2009:68) "Düşünce dile bağımlıdır. Yani, dilsiz düşünce olamaz." ifadeleriyle dilin düşünceye kaynaklık ettiği ve düşünceyi doğrudan etkilediği belirtilmiştir. Ayrıca dil yalnızca bir iletişim aracı değil, anlamlandırma aracı olduğu da vurgulanmıştır. Dilin düşünceyle bir başka ilişkisi de kişinin zihninde oluşturduğu düşünceleri dil becerileri vasıtasıyla çevreye veya alıcıya

aktarmasıdır. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere dil ile düşünce birbirine etki eden, birbirinden faydalanan ve yoğunlukla etkileşim içinde bulunan iki muazzam mekanizmadır.

Türkçe öğretimi ile verilen ana dili öğretimi dolaylı olarak düşünme mekanizmasını da etkileyecektir. Dinleme/izleme ve okuma öğretimi ve etkinlikleriyle anlama, algılama ve zihinde yapılandırma becerileri gelişecek, yazma ve konuşma öğretimi ve etkinlikleriyle zihinde yapılandırılan dil ürünleri ifade edilecek ve bu döngü devam edecektir. Kısacası layığıyla verilecek Türkçe öğretimi ile dil ve düşünce becerileri arasında karşılıklı döngü sağlanmış olacaktır.

Türkçe öğretiminde "Ne anlatılmalı?" sorusu programın içerik boyutunu oluştururken "Nasıl anlatılmalı?" sorusu ise eğitim durumları boyutunu oluşturmaktadır. Eğitim durumlarını meydana getiren çeşitli açıklamalar ise yaklaşımları meydana getirmektedir. Uzun Tulgar'a göre (2015:45) öğretimin iyi bir niteliğe bağlı olmasını konuların hedef kitlenin durumuna ve hazırbulunuşluğuna göre planlamaya bağlıdır. Ayrıca planlanan içeriklerin nasıl aktarılacağı, öğretimin nasıl gerçekleştirileceği ise teori, yaklaşım, yöntem ve teknik kavramını meydana getirir.

Uzun Tulgar'ın belirttiği üzere öğrenme ve öğretme sürecinde esas alınan yaklaşımlar: oluşturmacı/yapılandırmacı ve bilişsel yaklaşımdır. Oluşturmacı/yapılandırmacı yaklaşımı şu teoriler meydana getirmektedir: Davranış Teorisi, Aktif Öğrenme, Sosyal Etkinlik Teorisi, Öğretme ile Öğrenmenin Kültür İçeriği Teorisi. Bilişsel yaklaşımda ise Zeka Bölümlendirme (IQ) Teorisi ve Çoklu Zeka Teorisi olmak üzere iki teori vardır (Uzun Tulgar, 2015:46).

Türkçe ve diğer disiplinleri derinden etkileyen yapılandırmacılık yaklaşımının ve bilişsel yaklaşımın öne sürdüğü görüşler doğrultusunda Türkçe öğretiminin gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir.

Öğretmen; öğretimini planlarken öğrencilerinin bireysel özelliklerini, hazırbulunuşluklarını, içeriği ve eğitim durumlarını göz önünde bulundurmalıdır. Ancak eğitim durumları hazırlanırken yapılan büyük yanlışlardan biri de şudur:

hangi yaklaşım veya teoriye göre dersin işleneceğinin saptanmamasıdır. O halde bireysel özellikler, hazırbulunuşluk, içerik ne kadar önemliyse yaklaşım, teori, yöntem ve tekniklerin seçimi de bu denli önemlidir. Çünkü dersin temel yol haritasını yaklaşım ve teoriler belirlemektedir. Kısacası öğretmen yola çıkmadan önce yol haritasını belirlemelidir. Ancak bu haritayı öğrencilerin ellerine tutuşturarak değil. Onlara rehber olup yol göstererek dersini işlemelidir.

Türkçe Öğretiminde Yapılandırmacı Yaklaşım

Ders kitapları meydana getirilirken programın sahip olduğu yaklaşımdan oldukça beslenmekte ve etkilenmektedir. Dolayısıyla 2018 TDÖP yapılandırmacı yaklaşımı benimsemesi yönüyle Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin de bu yaklaşımla aynı doğrultuda olması esastır. Çünkü etkinliklerin temelinde kitabın ve programın benimsediği yaklaşım bulunmaktadır. Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinlikler yapılandırmacı yaklaşımın ilkelerine uygun olmalıdır.

İçinde yaşadığımız çağ, öğrencileri pasif konuma yerleştiren ve öğretmeni dersin genel yürütücüsü konumuna yerleştiren bir anlayışı geride bıraktı. Artık araştıran, eleştiren, yorumlayan, kendi bilgisini yapılandıran, üst düzey zihinsel becerilerini kullanan ve bilişsel farkındalık sahibi öğrenciler istenen tipte öğrencilerdir. Muhakkak ki çağımızın temel gereksinimini de onlar oluşturmaktadır.

Oluşturmacı yaklaşımda bilgi özneye aittir ve sübjektif bir yapıya sahiptir. Yani bilgi bireysel farklılıklara sahip bireylerin birbirinden farklı algılama şekli ve becerisine göre şekilleneceğinden kişiye has bilgi meydana gelir. Kişi elde ettiği bilgiden etkilenir, ayrıca bilgi de kişinin algısından etkilenerek zihinde şekillenir.

Bu yaklaşımda öğrenci neyi , nasıl ve niçin bulacağını düşünür. Amaca yönelme, gözlem, sınıflandırma ve deneyle sonuca ulaşır. Ulaştığı sonucu önceki bilgilerle birleştirir ve buna keşfettiği yeni düşünceleri ekler. Arkadaşları ile bunu tartışır, yeni bağlantılar oluşturur ve sonuca ulaşır. Bu yaklaşım öğrencinin düşüncelerinin gelişmesine yönelik bir yaklaşımdır. Öğretmen ise öğrencilere sonuca ulaşmada yardım eder, öğrencilere göre dersleri uyarlar, bilgileri analiz eder, araştırma-inceleme-keşfetme yolu ile dersleri işler, gerçek

hayatla ilgili sorular sorar, önceki bilgilere gönderme yapar, öğrencileri öğrenmeye yönlendirir. Öğretmen bu süreçte bilgiyi, ilk kaynakları, önceki bilgileri, tecrübeleri, algı ve kavraması ile öğrencileri öğrenmeye yönlendirir (Uzun,2009:72).

Yapılandırmacılık ezbere ve hazır bilgiye karşı bir yaklaşımdır. Nitekim Erdem ve Demirel (2002) bu yaklaşımın ezberci anlayıştan ziyade var olan bilginin transferi, bilginin yeniden yorumlanmaya tabi tutulması ve yeni bilginin zihinsel süreçlerle oluşturulması esasına dayandığını ifade etmektedir. Böylece öğrenen birey bir başkasının yardımına ihtiyaç durmadan yeni ve hatta anlaşılması güç bilgiler karşısında bile zihninde var olan zihinsel yapıları ve kendince geliştirdiği zihinsel stratejileri kullanarak söz konusu bilgiye rahatlıkla ulaşacaktır. Bu da çağın gereksinimlerinden biri olan yaşam boyu öğrenmenin temelini atmış olacaktır.

Piaget ve Vygotsky'nin çalışmalarına dayanan yapılandırmacı kurama göre, öğrenen kişi öğrendiklerini kendisiyle bütünleştirmek için karmaşık bilgiyi bireysel olarak keşfetmeli ve dönüştürmelidir (Slavin, 2017:218-219).

Yapılandırmacı yaklaşımda geleneksel eğitim-öğretim anlayışının aksine merkezde öğrenci bulunur ve öğretmen ise öğrencinin doğru bilgiye doğru yollarla ulaşmasına yardım eden bir kılavuzdur. Bu anlayışa göre öğrenci kitap, öğretmen, çevre, doğrudan etkileşim gibi kaynaklar vasıtasıyla bilgilere ulaşır ve elde ettiği bu bilgileri eski bilgileriyle birleştirip yeni bilgileri şemalaştırmaktadır. Canlı veya cansız çevre ile doğrudan etkileşim sonucu elde edilen ve zihinde yapılandırılan bilgi bireye has bir özellik göstermektedir.

Eğitimde baş gösteren yeniliklerin elbette dil öğretimine yansımaları olacaktır. Bu yaklaşımın belirttiği üzere geleneksel dil öğretimi yaklaşımının faydasız olduğu anlaşılmaktadır. Böylece dil, edinilmesi gereken temel bir beceri alanı olarak kabul edilmeye başlanmıştır.

Çağın gereksinimlerini karşılar mahiyette olan yapılandırmacı yaklaşım, iş birlikçi öğrenme yaklaşımı ile harmanlanarak anlatmaya dayalı metinlerin öğretiminde kullanılabilir. Öğrenciler bu sayede kendi bilgilerine kendileri ulaşacak ayrıca aynı zamanda sosyal becerileri de geliştirecektir. En basit örneğiyle masal türünün öğretiminde masal metninin direkt okutulup

özelliklerinin verilmesi mi makuldür yoksa masal metni öğrenciye okutulup masalın diğer metinlerden ayrılan özelliklerinin öğrenciye sezdirme yöntemiyle buldurulması ve hatta bu metnin öğrenciler tarafından drama yöntemiyle canlandırılması mı makuldür? En nihayetinde eğitim ve öğretim faaliyetlerini sıradanlıktan kurtaran her yöntem hayati önem arz etmektedir.

Okulun sadece bilgiyi öğretmek amacı yoktur. Bilgi zihinde yer edinirken çeşitli becerileri de edinmiş olur öğrenci. Çok boyutlu bir ortam olan okul, birçok davranış değişikliğinin öğrencide meydana gelmesi için oldukça elverişlidir. Okulda bilgileri edinen öğrenci, örtük öğrenmeler vasıtasıyla etrafıyla etkileşim ve iletişimde bulunma ve sosyal çevreye uyum sağlama becerilerini edinmiş olur. Bu becerilerin edinimi için iş birlikli öğrenme yaklaşımının payı oldukça büyüktür.

En genel anlamıyla Türkçe öğretimi; planlı ve programlı olarak belli sistemler silsilesi halinde verilen, beceriye ve etkinliklere dayanan, diğer öğretim alanlarını doğrudan etkileyen ve ana dilinin sistemli bir şekilde öğretildiği öğretim türü olarak tanımlanabilir.

Türkçe Öğretiminin Yeri ve Önemi

Ana dili öğretimi ihtiyacı henüz bireyin dünyayla etkileşime girdiği ilk andan itibaren başlar. Bebek merak güdüsünün etkisiyle yeni girdiği çevreyi anlamaya ve uyum sağlamaya çalışır. Bebekle ilişki kurmanın en temel yolu iletişimdir yani ana dilidir. Bu dönemde öğrenme ve öğretme faaliyetleri gelişigüzel gerçekleştiği için bu dönemdeki faaliyetleri ana dili eğitimi olarak adlandırmak doğru olacaktır..

Tosunoğlu'nun (1999:3) ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin kelime servetlerini belirlemek için yaptığı alan araştırmasında ilkokul birinci sınıfa başlayan bir çocuğun ortalama üç bin kelimeye sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu rakam o dönem için oldukça tatmin edici bir rakamdır. Çocukta uzun yıllar sürecek olan eğitim-öğretim faaliyetlerinin temeli aslında okul öncesi dönemde Türkçe eğitimi ile başlar. Okul öncesi döneminde çocuklarda gerçekleşen dil edinimi ömür boyu onlara etki edecektir. Rastgele veya yanlış

bir şekilde verilen ana dili eğitimi okul döneminde öğretimde çeşitli sıkıntılara sebep olacaktır

Türkçe öğretimi beceri temelli bir öğretim türüdür. Yani bu öğretim türünde sadece zihinde bilgi biriktirmek yeterli değildir, bunun yanında elde edilen bilgilerin somut birer uygulamaya dönük olması ve bu etkinliğin tekrar edilerek bir beceri haline gelmesi esastır. Çetin (2014) yaptığı çalışmada öğrencilere etkinlik temelli verilen Türkçe öğretiminin öğrencilerin araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, karar verme, iletişim kurma ve girişimcilik gibi temel becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır. Nitekim plan, program ve etkinlik temelli verilen bir Türkçe öğretimi ile birden fazla becerinin gelişmesi olağan bir durumdur.

Özatalay'a göre (2007:1) bireylerin kendilerini bilişsel, sosyal ve duygusal açıdan geliştirebilmelerini, etrafıyla etkili bir şekilde iletişim kurabilmelerini, dil becerilerini geliştirebilmelerini, ana dillerini doğru, etkili ve güven çerçevesinde kullanabilmelerini sağlamak Türkçe öğretiminin asıl hedeflerindedir.

Önceden de belirtildiği üzere Türkçe dersi diğer derslerin temelini oluşturmaktadır. Çünkü diğer derslerin verilmesi öğrencinin ana dili olan Türkçe kanalıyla gerçekleşmektedir. Sever'e (2000: 11) göre ana dili öğretimi henüz ilkokulda tüm derslerin temelini oluşturmaktadır. Çünkü ana dili kullanımında belli bir düzeye erişen birey; düşünme yapısını, yorumlama gücünü, kültürel birikimi algılamayı ve edinmeyi sağlayarak kişisel kimliğini sağlam temeller üzerine kurduktan sonra diğer derslerde de başarıyı yakalayabilecektir. Böylece Türkçenin diğer dersler üzerinde olumlu veya olumsuz etkileri gözler önüne serilmektedir.

Kolaç (2009:19) küreselleşmenin hızlı bir şekilde ulusal kültürü, halk kültürünü hedef almasıyla birlikte ulusal kültüre gereken değerin verilmesi ve söz konusu kültürel değerlere bilinçle yaklaşp onları koruma sorumluluğunun önem kazandığını belirtmektedir. Milletler; devamlılığını sağlamak ve manevi değerlene sahip çıkmak maksadıyla kendine has olan kültür, örf, adet, gelenek ve göreneklerini ve bunlara bağlı olan değerlerini yeni üyelerine hiç aksatmadan aktarmak zorundadır. Kasıtlı kültürlenme olarak tanımlanan eğitim ile toplum

üyeleri kendi kültürel öğelerini aktarmaktadır. Kültür aktarmada Türkçe öğretiminin yeri ve önemi oldukça fazladır. Özbay'a göre "Genel olarak eğitim, özel olarak da Türkçe öğretimi bir kültürleme sürecidir. Dolayısıyla kültürleme tamamen dile dayanmaktadır. İnsanlar gelecek nesillere kendi değerlerini devretmekte, aşılacaktır." Bu hususta Türkçe öğretimi ile milletlerin devamlılığı olan kültürleme ve değer aktarımı süreçleri yerine getirilmiş olacaktır. Nitekim bir milleti millet yapan dili, kültürü ve değerleridir.

Kavcar vd. (2012:7) dilin etkili bir şekilde kullanılmasının toplumsal gerekliliğini şu maddeler halinde sıralamıştır:

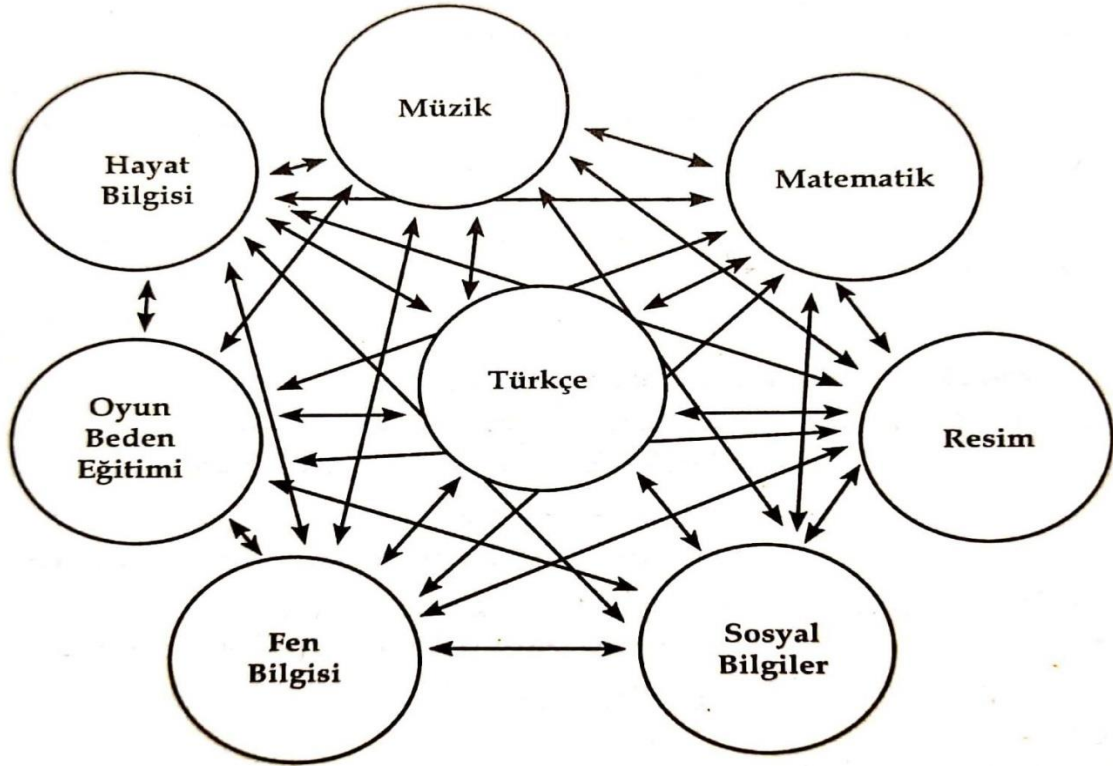
- a. Dil millî kültürün ögesidir. Kültür ise bir arada yaşayan insanların birbirleri ve doğa ile etkileşimleri sonucu oluşan her türlü yaşayış, düşünce, sanat ve manevi değerlerin toplamıdır. En geniş anlayışla kültürün temel ögesi dildir.
- b. Dil, milleti tanımlarken en önemli ögedir ve milleti meydana getiren bireylerin en büyük ortak yanını oluşturur. Bundan dolayı, milletlerin dil adları, millet adları ile anılır. (Fransızların dili Fransızca, İngilizlerin dili İngilizce vs.)
- c. Dil en önemli iletişim aracıdır. Etkileşme ve dolayısıyla öğrenme, ancak iletişimle olur. Başlıca iletişim aracı da dildir.
- d. Dil, mantıklı düşünme aracıdır. Bireyler yaşamları için gerekli bilgileri, başkalarının düşüncelerini dil yoluyla kazanırlar. Düşünceler de dil yardımıyla oluşur ve yine dil yardımı ile ortaya konarak başkalarına ulaşır.
- e. Dil millî değerleri gelecek kuşaklara aktarma aracıdır.

Yukarıdaki maddeler dilin önemini gözler önüne sermektedir. Türkiye coğrafyası için belirtilecek olursa dilin önemi demek, Türkçe öğretiminin önemi demektir. Dolayısıyla millî kültürün temel ögesi, milleti meydana getiren bireylerin en büyük ortak noktası, en önemli iletişim aracı, mantıklı düşünme aracı ve millî değerlerin aktarıcısı olan Türkçenin öğretimi de bu denli önemlidir.

Sallabaş (2012:59) yaptığı bir çalışmada Türkçe öğretimi amacıyla yazılan metinler vasıtasıyla öğrencilere aile birliği, adalet, bağımsızlık, barış, bilimsel olma, çalışkanlık, dayanışma ruhu, duyarlı olma, doğruluk, dürüstlük, misafirperverlik, vatanseverlik, yardımseverlik, temiz ve sağlıklı olma gibi değerlerin aktarılabilirliğini öne sürmektedir. O halde esasında Türkçe

öğretimini toplumsal değer ve kültürün korunduğu bir kaleye ve toplumun illebet varlığını sürdürmesini sağlayan bir muhafıza benzetmek yanlış olmaz.

Türkçe dersi kendi bünyesine kapanık bir ders olmamakla birlikte diğer disiplinlerle de çeşitli ilişkiler içindedir. Öz'e göre (2001:3) okuma ve yazma becerileri öğrencilerin öğretim hayatı boyunca hem Türkçe dersinin hem de diğer dersinin başarısını kuvvetle etkilemektedir. Ayrıca Öz'e (2001:3) göre ilköğretim okullarında sağlam Türkçe alışkanlıkları kazanmış bir öğrenci, daha sonraki öğrenim kademelerinde ve hayatta Türkçeyi daha ileri seviyelerde kullanılabilecek bir hale gelir.

Şekil 2. Türkçe dersinin diğer derslerle ilişkisi (Güleryüz,2008:384).

Şekil 2'ye göre Türkçe dersi merkezde olmak üzere Hayat Bilgisi, Oyun ve Beden Eğitimi, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Resim, Matematik ve Müzik dersleriyle karşılıklı bir ilişkiye sahiptir. Güleryüz'e (2008:384) göre özellikle ilköğretim okullarında derslerin birbiriyle yakından ilişkilidir. Dolayısıyla Türkçe dersinde kazanılan bir beceri diğer dersleri etkileyecektir. Örneğin Türkçe

öğretimi ile okuma veya dinleme/izleme becerisi gelişen bir öğrenci fen bilgisi dersindeki çeşitli bilgi, teori veya kavramları okuma veya dinleme/izleme yoluyla öğrenebilecektir.

Öz (2001:2) okullarımızda Türkçe dersinin genel hedeflerini anlama ve anlatma becerileri ile dilbilgisi gücünü geliştirmek, öğrencilere okuma, dinleme alışkanlığı ve zevkini kazandırmak, öğrencilerin aktif kelime hazinelerine katkıda bulunmak, Türkçeyi kurallarına uygun, doğru ve etkin kullanabilecekleri beceriyi kazandırmak ve öğrenciye ana dilini sevdirmek şeklinde sıralamıştır. Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere Türkçe öğretimi bireyi çok yönlü bir gelişmeye sevk etmekte ve amaçlamaktadır.

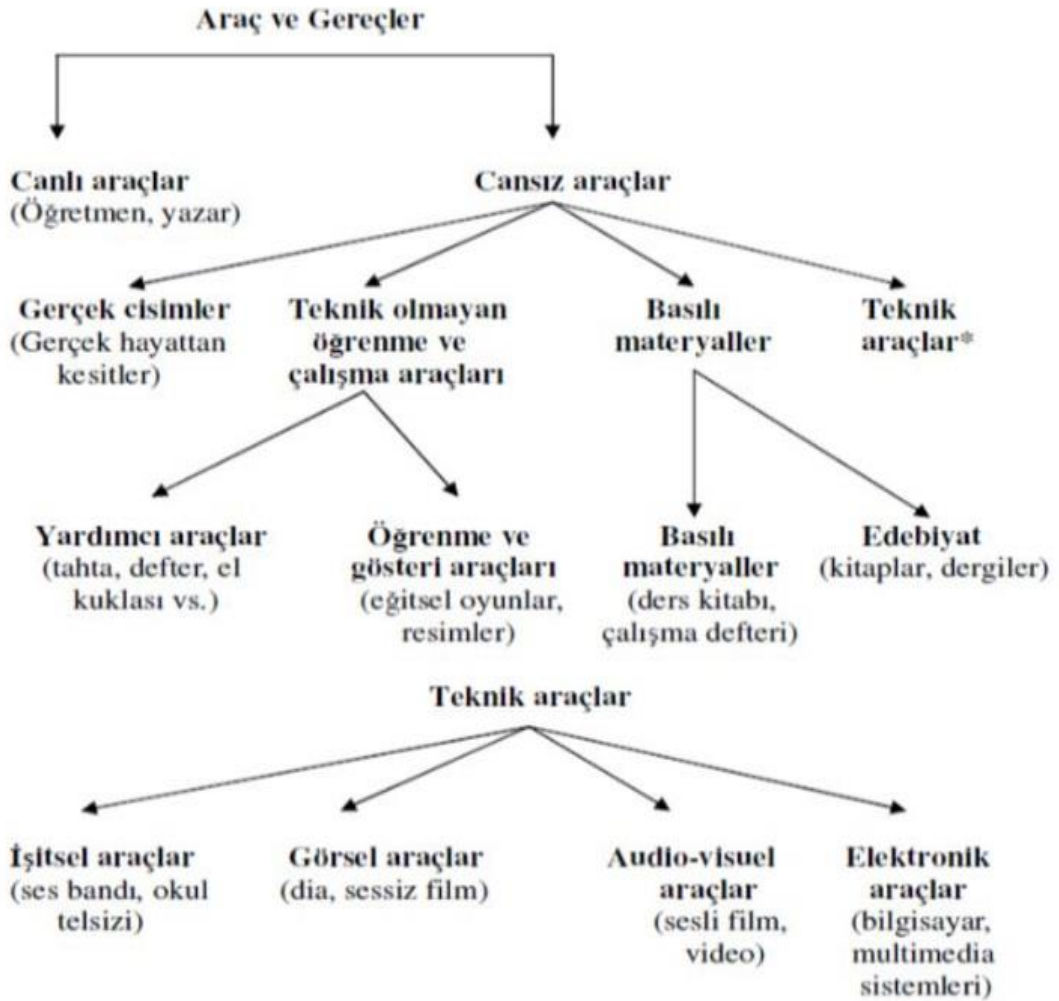
Ana dili öğretimi insanların iletişim, kendini ifade etme, eleştirel düşünme, anlama, algılama ve yorumlama gibi becerilerin en üst seviyede kullanılmasını ve bu becerilerin süreklilik teşkil etmesine katkı sağlamaktadır. Kayaalp'e göre (1998) ana dili öğretiminin birinci amacı bireylerin yazılı ve sözlü olarak dili en iyi şekilde kullanmalarını sağlamaktır. Nitekim kişinin içinde yer edindiği toplumun fertleriyle etkili iletişim kurması; zihinsel, ahlaki, kişilik ve dil gelişimini tamamlayabilmesi ve hayatta başarılı bir birey olabilmesinin temelinde iyi bir ana dili eğitimi yatmaktadır.

Günümüz bilgi çağında bilgi edinme büyük çoğunlukla okuma yoluyla elde edilir. Balcı'ya (2016:3) göre bir milletin gelişmişlik düzeyi halkının okuma oranı, bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma seviyeleriyle açıklanabilir. Hatta eğitim sürecinin, okuryazarlığın ve okuma alışkanlığının artması ile toplumsal gelişim sürecinin hızlanacaktır. Dolayısıyla bireysel ve toplumsal yükseliş ve gelişimin temelinde Türkçe öğretimi yatmaktadır. Yaşam boyu öğrenmenin temelinde okuma becerileri bulunmaktadır. Türkçe öğretiminin en genel amaçlarından birisi de bireye anlama ve anlamlandırmanın gerçekleştiği bir okuma becerisi kazandırmaktır. Birey, Türkçe öğretimi vasıtasıyla edindiği okuma becerilerini kullanarak kişisel gelişiminin devamlılığını okul hayatının dışında da sürdürebilir. Kısacası okul döneminde Türkçe dersleri ve kısmen de diğer derslerle verilen Türkçe öğretiminin başarılı gerçekleşmesi yaşam boyu öğrenme için gerekli olan okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerini bireye kazandıracaktır.

Türkçe Öğretiminde Ders Kitabı

Türkçe öğretiminin hedeflediği bilgi ve becerileri toplumdaki bireylere kazandırmak amacıyla canlı ve cansız olmak üzere çeşitli kaynaklar kullanılır. Söz konusu kaynakların her birisi öğretim programında belirtilen nihai sonuçlara yani kazanımlara hizmet eden bir yapıya sahiptir. Türkçe öğretimi için kaynak bulmak zor bir uğraşı değildir. Şiir, müzik, görsel, konuşma, fotoğraf, manzara, zihinsel imgeler, metinler, kitaplar, tablolar veya yapılan kısa konuşmalar gibi birçok kaynak Türkçe öğretimine hizmet edebilir. Çünkü Türkçe dersi hayat ile iç içe olan bir derstir. Bu yüzden ki Türkçe öğretimi bir beceri öğretimi olarak nitelendirilmektedir.

Türkçe öğretimi için çeşitli araç ve gereçler kullanılır. Nitekim araç ve gereçler arasında en çok kullanılanı ise ders kitaplarıdır. Anadili öğretimi için kullanılan araç ve gereçler aşağıdaki şekilde belirtilmiştir.

Şekil 3. Anadili dersinde kullanılan araç ve gereçler(Abraham, Beisbart, Koß, Marenbach 1980; aktaran Yıldız, 2003:72).

Şekil 3'e göre anadili öğretimine kaynaklık eden canlı ve cansız araçlar vardır. Nitekim canlı araçların en önemlisi ve işlevsel olanı öğretmendir. Cansız araçlar arasında ise gerçek cisimler, teknik olmayan öğrenme ve çalışma araçları, basılı materyaller ve teknik araçlar bulunmaktadır. Türkçe öğretimi için önemli bir araç olan ders kitabı cansız araçlar kategorisine mensup basılı materyaller olarak karşımıza çıkar.

Ders kitabı, MEB (2012) tarafından "Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği" ile "Kurulca, örgün ve yaygın eğitim ve öğretim kurumlarında okutulması uygun bulunan kitap." olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanılmak üzere ders kitapları MEB tarafından hazırlanan bir yönetmelikle hazırlanır. Ders kitapları gelişigüzel yazılan bir materyal değildir. Yazarlar veya yayınevleri ders kitabı yazarken MEB tarafından yönetmelikle belirtilen kriterlere uymak zorundadırlar. Bu kriterler Deniz vd. (2019:690) tarafından şöyle sıralanmıştır: anayasa ve kanunlara uygunluk, bilimsellik, insan hak ve özgürlüklerine uygunluk, reklam içermeme, eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsama, görsel ve içerik tasarımının öğrenmeyi ve öğrencilerin gelişim özelliklerini desteklemesi. Dolayısıyla bir ders kitabı hazırlanırken o dersin programından ve kazanımlarından kopuk olmamalıdır. Yani ders kitabı yazarları, ders kitabı yazma sürecinde dersin öğretim programını ve öğretim programında belirtilen kazanımları dikkate almak zorundadır.

Bir başka ifadeyle ders kitapları ilgili olduğu dersin öğretim programının taşıyıcısı konumundadır. Ders kitabının öğretim programının taşıyıcılığı bağlamında Demirel ve Kiroğlu (2005:2) ders kitabını dersin öğretim programında bulunan içerik, kazanım, öğretim durumları ve ölçme-değerlendirme boyutlarına hizmet etmek amacıyla hazırlanmış ve eğitim-öğretimde sıklıkla kullanılan basılı bir öğretim materyali olarak tanımlamaktadır.

Eğitim ve ğretim sürecinde en çok kullanılan eğitim-ğretim materyali hiç Őphtesiz ders kitaplarıdır. Türkçe ğretiminde kullanılmak üzere Türkçe ğretim programlarına bağlı kalarak, Türkçe ğretim programlarındaki Türkçe dersi kazanımlarını sağlamak üzere çeşitli yazılı, basılı, görsel, işitsel, görsel-işitsel ögeleri barındıran ders araçlarına Türkçe ders kitabı denir. Türkçe ders kitapları yapısal olarak programda belirtildiği üzere temalardan, temalara içerik açısından bağlı metinlerden ve bu metinlere doğrudan veya dolaylı yolla bağlı etkinliklerden ve lme ve değerlendirme amacıyla oluşturulmuş tema sonu değerlendirme çalışmalarından oluşmaktadır.

Türkçe ders kitabı ğretmen ve ğrenci açısından kullanışlı olmak zorundadır. Çünkü Arı'ya (2013:39) göre ğrenci ders aracı olan ders kitabını uzun bir süre boyunca sınıfta, evde ve çeşitli yerlerde kullanıp bir nevi ğrenci kitapla uzun bir arkadaŐlık kuracaktır. Dolayısıyla Türkçe ders kitabı fiziksel ve biçimsel açıdan sağlam ve kullanışlı olmak zorundadır.

Türkçe ğretiminde Ders Kitabının Yeri ve nemi

Türkçe ğretiminde işitsel, görsel, yazılı, basılı, teknolojik birçok materyal veya ders aracı kullanılır. Ancak kullanılabilirliği ve ekonomikliği oldukça yüksek olması sebebiyle Türkçe ders kitapları oldukça sık kullanılmaktadır. Türkçe ders kitaplarının öncelikli amacı, ğretim programında belirtilen genel amaçlara ulaŐtırmak ve etkinlik-metin-çalışmalar ile öğrencileri kazanımlara ulaŐtırmaktır.

Türkçe öğretimini yapılırken örf, adet, kültür gibi somut olmayan değer yargıları da aktarmak amaçlanır. Bu bağlamda özellikle ders kitaplarındaki metinler aracıyla somut olmayan değer yargılarımız öğrencilere aktarılır ve bu değer yargılarının kıymeti vurgulanır. Bu bağlamda Şen'e (2008:765) göre Türkçe ders kitabındaki tema metinleri temel dil becerilerini kazandırmada ve toplumsal değerlerin gelecek nesillere ulaŐtırmada en önemli kaynaklardandır.

İŞeri (2007:62-63) ders kitabının eğitim-ğretim sürecinde yerini ve önemini Şöyle sıralamıştır:

1. Ders kitapları, ğretim programının amaçlarına ulaŐılabilmesi için öğretimin en temel araçlarından biridir ve bu anlamda önemli bir iŐleve sahiptir.

2. Eğitim hizmetlerinin vazgeçilmez araçları olarak insan kaynaklarının niteliğinin geliştirilmesi açısından ders kitapları; öğretmenler, fiziksel olanaklar ve eğitim programları kadar önemli bir yere sahiptir
3. Ders kitapları, öğretim programının amaçlarının gerçekleşmesinde öğrencilerin ve öğretmenlerin temel başvuru kaynağı ve kılavuzu olma niteliği taşımaktadır.
4. Ders kitapları öğretimin gerçekleşmesinde öğretmenin gücünü daha iyi kullanmasını sağlamaktadır.
5. Ders kitapları, öğretimin niteliğini doğrudan etkileyen etmenlerin başında yer almaktadır.
6. Ders kitabı, biçim ve içerik açısından bilgi yüklü grafiksel tasarım ürünüdür. Seçilen metinlerin resimlenmesi ve eğitsel açıdan tasarlanması da önem kazanmaktadır.
7. Ders kitabı öğretim aracı gereçlerinden en yaygın kullanılan ve en kolay ulaşılabilir olan bir araç olma niteliğine sahiptir. Bu nitelik onun özenle hazırlanmasını gerekli kılmaktadır.

Öğretmene ve öğrenciye oldukça kolaylık sağlayan ders kitabı her şeyden önce Türkçe dersinde yürütülen eğitim-öğretim faaliyetlerinin belli bir program dahilinde yürütülmesine ve bu faaliyetlerin sistemleştirilmesine olanak sağlar.

Türkçe ders kitabı, öğretmenler için vazgeçilmez birer gereçtir. Öğretmen dersini planlarken ders kitabından olabildiğince faydalanır. Ayrıca öğretmene hangi günde hangi konuyu anlatacağını, hangi kazanımın hangi derste vereceğini, hangi becerinin nasıl kazandırılacağını belirten ünitelendirilmiş yıllık planlar, ders kitabı bağlamında hazırlanır. Kısacası Türkçe ders kitabı, Türkçe dersi etkililiğini arttırmakta ve Türkçe eğitim-öğretimini sisteme oturtmaktadır.

Yalınkılıç (2014:7-8) ders kitaplarının üstün yönlerini şöyle sıralamıştır:

1. Ders kitapları diğer araç-gereçlere oranla daha az maliyetle hazırlanabildiği için ekonomiktir.
2. Ulaşılması ve taşınması kolaydır.
3. Ortak bir bilgi kaynağıdır. Çok miktardaki bilgi etkili bir şekilde sunulabilir.
4. Öğrencilerin derse ve konuya güdülenmelerinde önemli bir rol oynar.
5. Ders kitapları diğer görsel-işitsel araçlarla birlikte kullanılabilir.
6. Ders kitapları ilgili dersin diğer derslerle olan ilişkisinin kurulmasını sağlar.
7. Öğrenciye bireysel çalışma olanağı sağlar. Öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirmeleri için özendiricidir. Bilginin kalıcılığını arttırmak, unutmayı engellemek açısından öğrenciye tekrar yapma olanağı da sağlar.

8. Öğrenciler öğrenme hızlarına bağlı olarak ders kitaplarından yararlanabilirler. Öğrencilerin kendilerini değerlendirebilmeleri için seçenekler sunar.
9. Ders kitapları öğretmenlerin farklı araç-gereçler geliştirmelerine rehberlik eder.
10. Ders kitapları öğretim programlarının taşıyıcısı durumunda oldukları için öğretmenlerin öğretim programlarını kolaylıkla ve bir bütün şeklinde işlemelerini sağlar. Ders kitapları aynı şekilde öğrencilerin konuyu bütünlüğü içerisinde dersi takip etmesini, ilgili konu ile diğer konular arasında ilişkiler kurabilmesini sağlar.

Ders Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler

Öğretimde kullanılmak üzere hazırlanacak ders kitapları rastgele hazırlanmamaktadır. Eğitim ve öğretimde kullanılacak olan eğitim materyali kitap öğretim programlarında belirtilen hususlar ve MEB tarafından çıkarılan bir yönetmelikle belirtilen kriterlere göre hazırlanır.

Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'nde (2012) ders kitaplarıyla ilgili amaç, kapsam, dayanak, tanımlar belirtilmiş; ders kitabında aranan kriterler ve ders kitabının sahip olması gereken nitelikler ile ders kitabı kabul, yayın ve basım süreçleri ayrıntılı ele alınmıştır.

Yönetmelikte (2012) amaç "Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitapları ile Bakanlıkça hazırlanacak, satın alınacak veya hibe yoluyla sağlanacak diğer eğitim araç-gereçlerinin Türk millî eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak niteliklerinin belirlenmesi, hazırlanması, hazırlatılması, incelenmesi, incelenmesi, değerlendirilmesi, kabulü, uygunluk süresi, ilanı, yayımlanması, dağıtımı, inceletme ve inceleme ücretleri ve ders kitapları üreten yayınevlerinde aranacak kriterlerle ilgili usul ve esasları düzenlemektir." şeklinde belirtilmiştir.

Yönetmeliğin 6. Maddesi'ne (2012) genelde ders kitapları, özelde Türkçe ders kitaplarında bulunması gereken nitelikler şöyle belirtilmiştir:

- a) Anayasa ve kanunlara aykırı hususları içermez.
- b) Bilimsel hata içermez.
- c) Temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşım sunar.
- d) Reklam niteliğinde öğeler içermez.

- e) Eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsar.
- f) Görsel tasarım ve içerik tasarımı, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özelliklerini dikkate alarak yapılır.

Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'ne

(2012) göre ders kitabı hazırlanırken şunlara dikkat edilmelidir:

- 1) İçerik, dersin eğitim ve öğretim programını kapsayacak şekilde düzenlenmelidir.
- 2) İçerik, dersin özelliğine göre ünite, bölüm, tema ve konular arasında hacim bakımından eğitim ve öğretim programının içeriğine uygun bir denge kurulmalıdır.
- 3) Yaşayan Türkçe doğru, güzel ve etkili kullanılmalıdır.
- 4) Konuların işlenişinde öğrencinin seviyesine ve gelişim özelliklerine uygun olarak doğru, anlaşılır, yalın bir dil ve anlatım kullanılmalıdır.
- 5) Dilin kullanımında, Türk Dil Kurumunun güncel Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu esas alınmalıdır.
- 6) Öğrenme yöntemleri ve stratejileri dikkate alınmalı ve üst düzey düşünme becerileri geliştirilmelidir.
- 7) Değerlendirmeye ilişkin unsurlar, ölçme ve değerlendirmenin ilke ve teknikleri dikkate alınarak düzenlenmelidir.
- 8) Görsel ve içerik tasarımı, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özelliklerini dikkate alarak yapılmalıdır.
- 9) Yönetmelikte (2012) belirtilen çeşitli fiziksel ve teknik kriterlere uymalıdır (Ayrıntılı bilgi için bkz. 2012: Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği).

Yönetmelik, belirtilen ifadelerle göre hazırlanan ders kitabı programda belirtilen kazanımları kapsamak zorunda ve ders kitabının içeriği ise eğitim veya öğretim programıyla aynı doğrultuda uymak zorundadır. O halde Türkçe ders kitapları öncelikli olarak Türkçe öğretim programında belirtilen kazanımları kapsamalı ve Türkçe öğretim programının ruhuna aykırı olmamalıdır.

Türkçe ders kitapları için önemli bir referans olan 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı incelemek gereklidir. TDÖP (2018) incelendiğinde Türkçe ders kitaplarının sahip olması gereken özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

- 1) Türkçe ders kitaplarının temel çerçevesi Türkçe öğretim programları olmalıdır.
- 2) Öğretim programlarının genel ve özel amaçlarına aykırı olmamalıdır.
- 3) Programda "kök değer" olarak belirtilen adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerini bünyesinde barındırmak zorundadır.
- 4) Programda belirtilen yetkinlikleri (anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi

öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade) kazandırmayı ve bu yetkinlikler hakkında bilinç oluşturmaya hedeflemelidir.

- 5) Ders kitaplarındaki ölçme değerlendirme anlayışı programda belirtilen esaslara aykırı olmamalıdır.
- 6) Ders kitapları toplumsal gelişime katkılarının yanında öğrencilerin bireysel gelişimlerine de katkı sağlamalıdır.
- 7) TDÖP'nin özel amaçlarıyla uyum içinde olmalıdır.
- 8) Derslerin işlenişi ile ilgili belirtilen uygulama hususlarına uygun olmalıdır.
- 9) Programda belirtilen temalar, konu önerileri, seçilecek metin nitelikleri, metin türü ve sayıları ile ilgili açıklamaları ve kriterleri sağlamalıdır.
- 10) Programda belirtilmiş sınıf düzeylerine göre forma sayıları ve forma ebatlarına uygun olmalıdır.

Tablo 1.

Türkçe Dersi 1-8. Sınıflar Ders Kitabı Forma Sayıları Ve Ebatları

(MEB,2018:20)

Dersin Adı	En Fazla Forma Sayısı	Ebadı
İlk Okuma Yazma Kitabı	13	19,5 cm ve 27,5 cm
Türkçe Dersi 1. Sınıf	10	19,5 cm ve 27,5 cm
Türkçe Dersi 2. Sınıf	20	19,5 cm ve 27,5 cm
Türkçe Dersi 3. Sınıf	20	19,5 cm ve 27,5 cm
Türkçe Dersi 4. Sınıf	17	19,5 cm ve 27,5 cm
Türkçe Dersi 5. Sınıf	16	19,5 cm ve 27,5 cm
Türkçe Dersi 6. Sınıf	18	19,5 cm ve 27,5 cm
Türkçe Dersi 7. Sınıf	18	19,5 cm ve 27,5 cm
Türkçe Dersi 8. Sınıf	19	19,5 cm ve 27,5 cm

- 11) Programda belirtilen kazanımları dengeli bir şekilde kapsayıcı olmalıdır.

Ders kitabında kullanılacak temalar, konu önerileri, ders kitabına seçilecek metinlerin özellikleri ve metin türlerine ilişkin açıklamalara çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yer verilecektir.

Türkçe Ders Kitaplarının Yapısal ve İçeriksel Özellikleri

Çalışmanın bu bölümünde çalışmaya dahil edilen MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ve MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı yapı, şekil, ve içerik yönünden incelenecektir.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın Yapısı ve İçeriği. MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın (MEB, 2018) ön kapağında içeriğindeki metinleri yansıtan görseller, hangi sınıf düzeyine ve hangi derse ait olduğunu belirten başlık ve yayınevinin amblemi bulunmaktadır. Kitabın forma sayısı 16, ebadı 19,5x27,5'tir ve 254 sayfadan oluşmaktadır.

Ders kitabının yazarları Hülya AĞIN HAYKIR, Hüseyin KAPLAN, Ali KIRYAR, Rasim TARAKÇI ve Ercan ÜSTÜN'dür. Ayrıca editörleri Dr. Öğr. Üyesi Elif AKTAŞ ve Dr. Öğr. Üyesi Bora BAYRAM, ölçme ve değerlendirme uzmanı Çetin TORAMAN, görsel tasarım uzmanı Hakan Ergün YURTTAŞ ve rehberlik uzmanı Şenay BALTÜRK'tür.

Ders kitabında çocuk dünyası, millî mücadele ve Atatürk, erdemler, bilim ve teknoloji, millî kültürümüz, okuma kültürü sağlık ve spor, doğa ve evren olmak üzere toplamda sekiz temaya yer verilmiştir. Her temada tema metinleri, dinleme/izleme metni ve serbest okuma metni olmak üzere beş metne yer verilmiştir. Ders kitabında toplamda 40 adet tema metnine yer verilmiştir.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, tema metinlerinin okunmasına geçmeden önce hazırlık çalışmaları adı altında öğrencileri metne hazırlamayı hedeflemektedir. Ayrıca metnin nasıl okunması gerektiği de kitapta belirtilmiştir. Okuma metninin olduğu bölümde metin yazarı hakkında kısa bilgiler verilir ve eserlerinden birkaçı örnek gösterilir. Bu da kitabın daha canlı olmasını sağlamaktadır.

Kitapta gerek tema metinlerinde gerek etkinlikler bölümlerinde görsellere yer verilmektedir.

Ders kitabındaki etkinlikler tema okuma veya dinleme/izleme metinlerinden sonra gelmektedir. Etkinlikler ve bu etkinliklere bağlı alt etkinliklerden oluşan kitap, çeşitli çalışmalara sahiptir. Etkinlikler bölümünden

sonra gelecek ders için ödev mahiyetinde çalışmalarla öğrencilerin gelecek ders için ön bilgileri aktifleştirilmeye çalışılmaktadır.

Türkçe ders kitabında tema metinlerine ilave olarak etkinliklerin içinde bulunan yazılı, basılı ve işitsel metinlere de yer verilmektedir.

Kitapta serbest okuma metinlerinden sonra "*Tema Değerlendirme Soruları*" bulunmaktadır. Bu bölümde tema ve kazanımları kapsayan ölçme ve değerlendirme çalışmaları bulunmaktadır. Ayrıca bu tema değerlendirme sorularının cevap anahtarı kitabın sonunda verilmiştir.

Ders kitabının son bölümünde kaynakça, internet kaynakçası ve görsel kaynakça verilmektedir.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın Yapısı ve İçeriği.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın (MEB, 2018) ön kapağında okumanın önemini anımsatan bir görsel, hangi sınıf düzeyine ve hangi derse ait olduğunu belirten başlık ve yayınevinin amblem ve ismi bulunmaktadır. Kitabın forma sayısı 18, ebadı 19,5x27,5'tir ve 276 sayfadan oluşmaktadır.

Kitabın yazarı Yasemin ŞEKERCİ, görsel tasarımcısı Murat ALTINTAŞ'tır. Ayrıca 2018 yılında Ankara'da basılmıştır.

Ders kitabında erdemler, millî kültürümüz, millî mücadele, çocuk dünyası, birey ve toplum, iletişim, doğa ve evren, bilim ve teknoloji olmak üzere toplamda sekiz temaya yer verilmiştir. Her temada tema metinleri, dinleme/izleme metni ve serbest okuma metni olmak üzere beş metne yer verilmiştir. Ders kitabında toplamda 40 adet tema metnine yer verilmiştir.

Türkçe ders kitabındaki dizilim, sırasıyla hazırlık, okuma/dinleme/izleme, konuşma ve yazma şeklindedir. Hazırlık bölümünde metinle ilgili etkinlik ve sorularla ön bilgiler açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Okuma/dinleme/izleme bölümünde okuma metni veya dinleme/izleme metni bulunmaktadır. Metin okuma dinleme çalışmalarından sonra etkinlik ve alt etkinlikler bulunmaktadır. Ayrıca "*öğrenelim*" bölümünde öğrencilere konularla ilgili bilgi ve açıklamalar vardır. Tema metinleri ve etkinlikler bölümünde içerikle alakalı görseller mevcuttur. Ayrıca etkinliklere dahil olmak üzere çeşitli metin türlerine de yer verilmektedir.

Ders kitabında serbest okuma metinlerinden sonra ölçme ve değerlendirme maksadıyla çeşitli metin ve metne bağlı soruların bulunduğu "*tema sonu değerlendirme çalışmaları*" bulunmaktadır.

Kitabın sonundaki "*ekler*" bölümünde kitap okuma listesi, okuma alışkanlıklarını değerlendirme formu, Türkçe dersi tutum ölçeği bulunmaktadır. Ayrıca ders kitabının sonunda kavramlar ve terimler sözlüğü ile kaynakça yer almaktadır.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın Yapısı ve İçeriği.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın (MEB, 2018) ön kapağında kitap ve kalemlerden oluşan bir görsel ve hangi sınıf düzeyine ve hangi derse ait olduğunu belirten başlık ve yayınevinin amblem ve ismi bulunmaktadır. Kitabın forma sayısı 18, ebadı 19,5x27,5'tir ve 288 sayfadan oluşmaktadır.

Kitabın yazarı Burçak KAYA, görsel tasarımcısı Serkan AVCI'dır. Ayrıca 2018 yılında Ankara'da basılmıştır.

Ders kitabında *metne hazırlanalım, konuşalım, okuyalım, söz varlığım, anlayalım-cevaplayalım, dinleyelim-cevaplayalım, anlayalım-düşünelim, hikâye yazalım, farklı bir son yazalım* vb. başlıklar altında tema metinlere ve bu metinlere bağlı etkinlik çalışmalarına yer verilmektedir. Ayrıca etkinliklerin arasında tema metinlerine ilave olarak çeşitli metinler de bulunmaktadır.

Türkçe ders kitabında tema metinleri, etkinlikler, alt etkinlikler ve etkinliklerde yer alan metinlerde içerikle alakalı görseller de bulunmaktadır.

Ders kitabında erdemler, doğa ve evren, millî kültürümüz, millî mücadele ve Atatürk, vatandaşlık, sağlık ve spor, sanat, bilim ve teknoloji olmak üzere toplamda sekiz temaya yer verilmiştir. Her temada tema metinleri, dinleme/izleme metni ve serbest okuma metni olmak üzere beş metne yer verilmiştir. Ders kitabında toplamda 40 adet tema metnine yer verilmiştir.

Ders kitabında serbest okuma metinlerinden sonra ölçme ve değerlendirme yapabilmek için çeşitli metin ve metne bağlı soruların *bulunduğu "tema değerlendirme soruları"* bulunmaktadır. Bu soruların cevapları ise kitabın sonunda bulunan "*cevap anahtarı*" bölümünde verilmiştir.

Ders kitabının sonunda kaynakça, haber kaynakçası, internet kaynakçası ve görsel kaynakça yer almaktadır.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın Yapısı ve İçeriği. MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın (MEB, 2018) ön kapağında içeriğindeki metinleri yansıtan görseller, hangi sınıf düzeyine ve hangi derse ait olduğunu belirten başlık ve yayınevinin amblemi bulunmaktadır. Kitabın forma sayısı 16, ebadı 19,5x27,5'tir ve 251 sayfadan oluşmaktadır.

Ders kitabının yazarları Dr. Gülşah METE, Mahmut KARAASLAN, Yeşim KAYA, Şahin OZAN, Derya ÖZDEMİR'dir. Ayrıca editörü Doç. Dr. İlhan ERDEM, görsel tasarım uzmanları ise Bülent DURSUN, Yusuf DEMİR, Vehbi KOLÇAK, Abuzer KORKMAZ, Recai ÖZÇELİK, Ümit ŞENER, Ahmet Turan YILMAZ'dır.

Ders kitabında kişisel gelişim, millî mücadele ve Atatürk, birey ve toplum, sanat, millî kültürümüz, zaman ve mekân, hak ve özgürlükler olmak üzere toplamda sekiz temaya yer verilmiştir. Her temada bulunmak üzere tema metinleri, dinleme/izleme metni ve serbest okuma metni olmak üzere beş metne yer verilmiştir. Ders kitabında toplamda 40 tema metnine yer verilmiştir.

Türkçe ders kitabında tema metinlerinden önce "*hazırlık çalışmaları*" bölümünde metnin işlenmesinden önce ön çalışmalar vasıtasıyla ön bilgiler harekete geçirilmektedir. Tema metninin bir bölümünde metnin yazarına ait fotoğraf, kısaca özgeçmiş ve eserlerinden bazılarının bulunduğu bir bölüm vardır. Tema metninden sonra metinle ilgili etkinlikler ve bu etkinliklerin içinde bulunan alt etkinlikler gelmektedir. Tema metinlerinin yanında etkinliklerin arasında da çeşitli metinlere yer verilmektedir. Ayrıca tema metinler, serbest okuma metinleri ve etkinliklerin arasında çeşitli görsellere de yer verilmektedir.

Tema metni ve etkinliklerin sonunda ödev niteliği taşıyan "*gelecek derse hazırlık*" çalışmaları bulunmaktadır.

Ders kitabının her temasının sonunda "*tema sözlüğü*" bölümü bulunmaktadır. Bu bölümde boş bırakılan yerlere öğrenci tema boyunca öğrendiği yeni kelimeleri ve kelimelerin anlamlarını yazmaktadır. Kitapta yer alan bu bölüm söz varlığı açısından önemlidir. Tema sözlüğü bölümünden

sonra ölçme değerlendirme faaliyetlerini sağlamak amacıyla çeşitli metinler ve sorular bulunmaktadır. Ayrıca bu soruların cevapları kitabın sonundaki "*cevap anahtarı*" bölümünde verilmektedir.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın sonunda kaynakça, internet kaynakçası ve görsel kaynakça bulunmaktadır.

Türkçe Öğretiminde Metin ve Edebî Metin

Öğrencilerin hayal dünyalarını daha da güçlendiren Türkçe dersinin temel öğretim materyallerinin başında metinler gelmektedir. Metinler, Türkçe öğretiminin ve Türkçe ders kitaplarının vazgeçilmezleri arasında yer almaktadır. Çünkü Coşkun ve Çetinkaya'ya (2020:257) göre metin ders kitaplarının, ders kitapları da Türkçe öğretim programının tamamlayıcısı konumundadır. Türkçe dersi esasında kelimelere ve kelimelerin kullanımına dayalı olan bir derstir. Yani Türkçenin temelde uğraşı alanı kelimelerdir. Kelimelerin de anlamlı bir şekilde bir araya gelip bir bütünü temsil etmeleri de dilsel metni oluşturur. Güneş'in (2013:606) ifadesiyle bilgi, ifade, duygu, düşünce veya herhangi bir durum veya olayın çeşitli biçim ve anlatım özelliklerine göre aktarıldığı yapılara metin denir. Ayrıca metnin varlığından söz edilebilmesi için bu yapıların peş peşe sıralamak yerine mantıklı bir düzen çerçevesinde düzenlemek esastır.

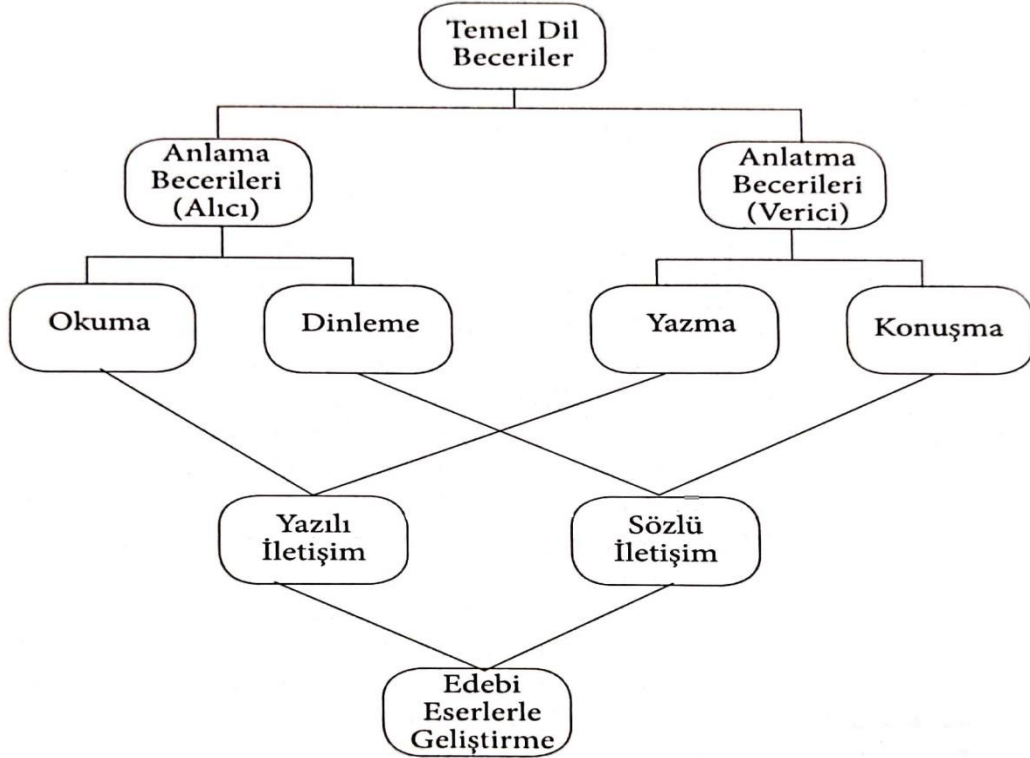
Uçan'a göre (2006:1) bilimsellikte ve bilimsel araştırmalar kesinliği aramaktadır. Ancak yazınsal metinlerin amacı bilimsel ve nesnel bir bilgiye ulaşmak değildir. Yazınsal metinlerde temel kıstas "güzellik" kavramıdır. Dolayısıyla edebî nitelik taşıyan yazınsal metinlerde güzel olanlar güzel ifadelerle kaleme alınır. Bu bağlamda belirttiği gibi metinler nesnelliği değil; güzeli ve güzelliği aramaktadırlar.

Metin kavramının dil ve dil dışı öğelerden oluştuğunu savunan görüşler mevcuttur. Bu bağlamda metinleri tanımlamaya çalışan İşeri(2014:92-93) şu tasniften söz etmektedir: yapısal/biçimci ve iletişim bağlamı temelli tanımlar, yapısal tanımlar. Bu tasnif sayesinde metnin kısmen de olsa sınırları çizilmiş oldu. Yapısal yaklaşımda amaç Aksan ve Aksan'ın (1991:5) belirttiği üzere cümle dizilerinin dil bilgisel ve anlamsal bağlamda ilişkilerini belirtmektir; tümce dizilerinin dilbilgisel yapılarının ve beraberinde içerdikleri anlam ilişkilerini

betimlemektir; bağlamsal yaklaşımın amacı ise sözce dizilerinin kullanıldıkları bağlamları ve ne tür bir bildirişim işlevine sahip olduklarını açıklamaktır. Ayrıca bu yaklaşımda metinler birer iletişim aracı olarak kabul görmekte ve metinlerin bünyelerinde çeşitli iletileri barındırdıkları belirtilmektedir.

Yukarıdaki tanımlamaların da işaret ettiği ve İşeri'nin (2014:93-107) de bahsettiği gibi metin kavramı ayrı ayrı açılara odaklanarak çok çeşitli biçimlerde tanımlanabilmektedir. İşte bu tanımlamalara hizmet etmek ve bir metni metin yapan çeşitli ölçütler geliştirilmiştir. Söz konusu ölçütler Beaugrande ve Dresler tarafından belirlenerek metinsellik ölçütleri olarak isimlendirilmiştirlerdir. Bu ölçütler şunlardır: bağdaşıklık,tutarlılık(metin merkezli ölçütler); amaçlılık, kabuledilebilirlik, bilgisellik, durumsallık, metinler arası ilişki (kullanıcı merkezli ölçütler).

Metin kavramı edebî niteliğe sahip olan veya olmayan yapılardan oluşmaktadır. Ancak edebî metinde ise işin içinde güzellik, hoş gitme ve zevk bulunmaktadır. Metinlerin hoş vakit geçirme ve edebi zevk oluşturma işlevlerinden daha fazla işlevleri vardır. Bu işlevlerden en önemlisi metinlerin temel dil becerilerini geliştirmesidir.

Şekil 4. Temel dil becerileri ve edebî eserler (Karatay,2014:5).

Şekil 4'ten anlaşılacağı üzere temel dil becerilerimiz, anlama becerileri (alıcı) ile anlatma becerilerinden (verici) oluşmaktadır. Anlama becerileri okuma, dinleme iken anlatma becerilerimiz yazma ve konuşmadır. Ayrıca okuma-yazma becerileri yazılı iletişimin unsurları, dinleme-konuşma becerileri ise sözlü iletişimin unsurlarındandır. Kısacası temel dil becerileri ve yazılı-sözlü iletişim unsurları arasında bulunan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi edebî eserlerle mümkündür.

Aktaş (2009:190), edebî metnin bir güzel sanat etkinliği olduğunu dile getirmektedir. Bir güzel sanat etkinliği olan edebî metin hem toplumunun izlerini yansıtacak kadar gerçekçi hem de zihni canlandırarak kadar kurmaca olabilir. Bu, o metnin kullanılış amacına göre şekillenir.

Edebî metinler Aktaş'a (2009:198) göre okuyucuda izlenim, anlayış, duygu durumu ve estetik yaşantı hâlini meydana getirmek amacıyla düzenlenir. Bu edebî metinlere öğrencide edebî farkındalık ve edebî haz uyandırmak amacıyla öğretim programlarında belirtildiği üzere ders kitaplarında yer verilerek çeşitli amaçlara ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Türkçe eğitiminde metinlerin yeri ve önemi yadsınamaz bir gerçektir. Ders etkinliklerinde etkili ve verimli kullanılan metinlerle Türkçe öğretiminin istenilen seviyeye ulaştırılması muhtemeldir. Güneş'in (2016:256-258) belirttiği üzere Türkçe öğretimi faaliyetleri yapılırken "*metin öğretimi*" yerine "*metinle öğrenme*" anlayışı sağlanırsa derslerin verimliliği ile metinden faydalanabilme düzeyi artmış olacaktır. Metin öğretimi ile metinle öğrenme arasındaki ilişki ve farklar aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo 2.

Metin Öğretimi ve Metinle Öğrenme (Güneş,2016:259).

Metin Öğretimi	Metinle Öğrenme
<ul style="list-style-type: none">• Metinlerin seçimi içeriğe ve iyi yazılmış olmalarına göre belirlenir.	<ul style="list-style-type: none">• Metinlerin seçimi öğrencide geliştirilecek becerilere göre belirlenir.
<ul style="list-style-type: none">• Ağırlık öğrenciye dille ilgili öğretilecek bilgilere ve bunların öğretilmesine verilir.	<ul style="list-style-type: none">• Ağırlık öğrencilerde geliştirilecek açık ve net olarak belirlenmiş dil, zihinsel ve sosyal becerilere verilir.
<ul style="list-style-type: none">• Öğrencinin ön bilgileri ve deneyimleri	<ul style="list-style-type: none">• Öğrencinin ön bilgileri ve deneyimleri

öğrenme sürecinde dikkate alınmaz.	öğrenmede etkilidir.
• Öğrenci genellikle pasiftir.	• Öğrenci öğrenme sürecinde aktiftir.
• Öğrencinin öğrenmesi öğretmene bağlıdır.	• Öğrenci öğrenmesinden kendisi sorumludur. Deneyerek, uygulayarak ve araştırarak öğrenir.
• Bilgi öğrenmeyi merkeze alan değerlendirme yapılır.	• Becerilerin gelişme durumunu belirlemeyi merkeze alan değerlendirme yapılır.
• Metindeki bilgiler ve dil bilgisi kuralları ezberlenerek öğrenilir. Öğretimden sonra bu bilgileri hatırlatmaya yönelik basit alıştıırma ve sorular verilir.	• Becerinin öğrenilmesi farklı durumlarda ve bir dizi uygulama sonrası gelişir. Öğrenciye çeşitli etkinlik, proje ve görevler verilir
• Öğrenilenlerin uygulamaya aktarılması daha sonraki yıllarda gerçekleşir.	• Öğrenilenlerin uygulamaya aktarılması hemen sınıfta başlar.

Tablo 2'ye göre metin öğretiminde daha çok geleneksel ve metin merkezli bir yaklaşım benimsenirken, metinle öğrenmede daha çok modern ve öğrenci merkezli bir yaklaşım benimsenmiştir.

Edebiyat ve dil öğretimi metinsiz düşünülemez. Metinler, oldukça soyut bir yapıya sahip olan dilin bir nebze somutlaşmasına ve sunduğu sınırsız örnek olanaklarıyla dilin kavram ve kurallarının zihinde kalıcı olarak yer edinmesine olanak sağlar.

Metin Türleri

Yazınsal eserlerin içerik, yapı ve kendine has özelliklerine göre gruplandırılmasına metin türü adı verilir. Kavcar vd. (2012:70) tür kavramını "Edebiyat eserlerinin biçimlerine, teknik özelliklerine ve konularına göre ayrıldığı çeşitler." şeklinde tanımlamıştır.

Metinler, çoğu zaman birden fazla türün özelliklerini bünyesinde barındırıyor olabilir. Örneğin hem otobiyografik özellik taşıyan hem de kurmaca bir romanın özelliklerini barındıran metinler için otobiyografik roman gibi karma türler meydana gelmektedir. Dolayısıyla metinler kesin sınırlarla birbirinden ayrılamamaktadır.

Metinler türlere göre sınıflandırılırken henüz bir görüş birliğine varılmamıştır. Bunun sebebi ise metinlere karşı kullanılan bakış açımız ve onları algılayış biçimimizdir. Bunun yanında edebiyattaki gelişim ve türlerdeki çeşitliliğin artması da ortak bir sınıflandırmayı zorlaştırmaktadır. Nitekim eski edebî dönemlerde şiir, tiyatro gibi bir iki tür varken; ilerleyen dönemlerde hikâye ve roman gibi türler edebiyata girmiş, gazetenin toplumda iyice yer edinmesinden sonra da makale, fıkra gibi türler ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla metin türlerinin kırılğan bir yapıda olduğunu ve çeşitli özelliklerine göre değişkenlik gösterebileceğini belirtmek gerekir.

Güneş (2016:248,249) metinleri farklı bakış açılarıyla sınıflandırmaya tabi tutulabileceğini belirtmektedir. Nitekim söz ile gerçekleşenlere sözlü metin, yazıyla gerçekleştirilenlere yazılı metin; resim, grafik, tablo gibi kaynaklarla aktarılanlara görsel metin adı verilmektedir. Ayrıca basit mantıkla yazılanlara basit metin, sarmal mantıkla yazılmış daha karmaşık metinlere üst düzey metin denilmektedir.

Metinler işlevlerine göre incelendiğinde ise edebî metinler ve öğretici metinler olarak tasnif edilir. Dil öğretimi bağlamında düşünüldüğünde ise metinler öyküleyici, bilgilendirici ve şiir olmak üzere da tasnif edilebilir. Bu ifadelerden anlaşıldığı üzere metinler sınıflandırılırken onlara yaklaşım biçimimize göre farklı adlandırmalar yapılabilir.

Metinler araştırmacılar tarafından farklı şekillerde türlere ayrıldığı söylenebilir. Gündüz ve Aktaş (2009: 261-354) metinleri *form yazıları*, *öğretici metinler*, *edebî metinler* olarak üç başlıkta incelemiştir. Form yazılarında mektup, telgraf, özyaşam öyküsü, dilekçe rapor, karar, ilan, tutanak, resmi yazılar ve tebliğ; öğretici metinlerde makale, eleştiri, deneme, fıkra, sohbet, röportaj, gezi, anı, günce ve biyografi türleri bulunmaktadır. Ayrıca edebî metinler; *anlatma esasına bağlı kurmaca metinler*, *lirik metinler* ve *dramatik metinler* olarak sınıflandırılmıştır. Anlatma esasına bağlı kurmaca metinlerde destan, masal, fabl, öykü ve roman; lirik metinlerde şiir; dramatik metinlerde oyun/dramatizasyon türleri bulunmaktadır.

Okur (2014:123) metinleri şöyle sınıflandırmıştır:

Yazı türleri: Dilekçe, mektup, telgraf, not alma, özet çıkarma, günlük, anı (hatıra), rapor, tebrik, ilan, davetiye, tutanak, rapor karar metinleri.

Öğretici edebî türler: Makale, fıkra (köşe yazısı), deneme, inceleme, gezi yazısı, röportaj, yaşamöyküsü (biyografi), eleştiri, söyleşi (sohbet).

Anlatıma dayalı edebî türler: Destan, masal, fabl, öykü (hikâye), roman.

Duyguya dayalı (lirik) edebî tür(ler): Şiir.

Cemiloğlu (2001:24) metinleri olaya dayalı türler, düşünceye dayalı türler ve duyguya dayalı türler olarak üç başlıkta incelemektedir. Olaya dayalı türler arasında hikâye, roman, tiyatro, masal, efsane, destan, fabl, anı ve gezi yazısı; düşünceye dayalı türler arasında makale, deneme, söyleşi, fıkra, fıkra ve inceleme yazıları; duyguya dayalı türler arasında ise şiir türleri bulunmaktadır.

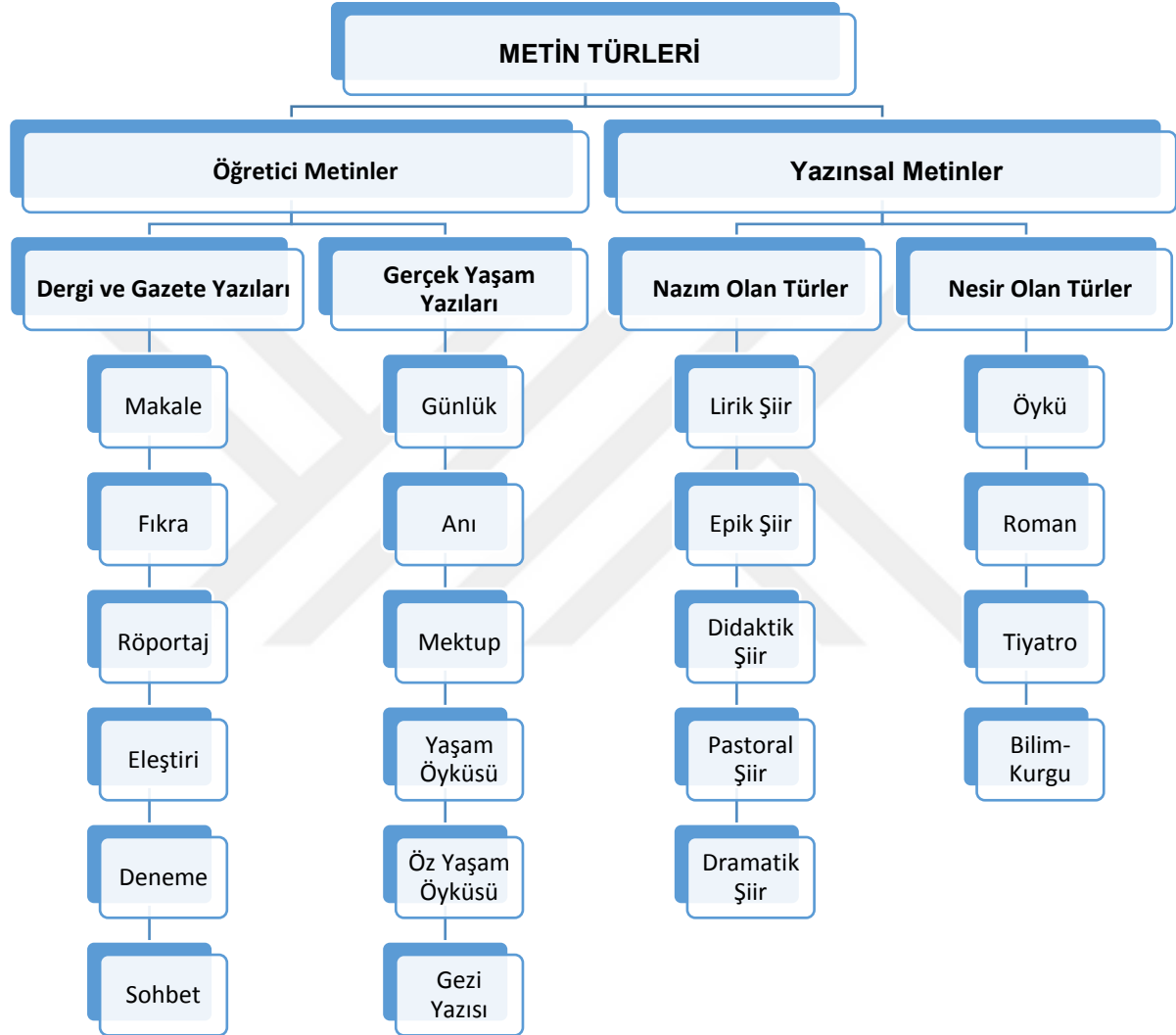
Özdemir (1998:30-337) ise metinleri öğretici ve yazınsal metinler olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Öğretici metinler; bilgi ve fikir ağırlıklı deneme, makale, sohbet gibi düşünce yazılarından oluşmaktadır. Yazınsal metinler ise edebî üslupla hazırlanmış, kurmaca unsurlarını barındıran ve tahkiye ağırlıklı hikâye, roman, masal, efsane gibi türlerden meydana gelmektedir.

Balcı (2016:94-107) ise metinleri bilgilendirici (bilgi veren) metin, öyküleyici (hikâye edici, tahkiyeli) metin ve şiir metni olarak tasnif etmiştir. Karatay (2014:131-209) da benzer bir tasnifi seçmiştir: *bilgilendirici/öğretici metinler, öyküleyici metinler ve şiir metni*.

Temizkan (2009:135-231) metin türlerine göre okuma eğitimi üzerine yaptığı çalışmada metinleri *olaya dayalı metinler, bilgiye dayalı metinler ve şiir metni* olarak sınıflandırma yoluna gitmiştir. Olaya dayalı metinler, daha çok olay ve alt olay şeklinde meydana gelmiş metinleri kapsamaktadır. Örneğin masal, halk hikâyesi, hikâye, roman ve tiyatro gibi türlerin merkezinde *olay* yer almakta ve yer, zaman, kahraman, ana fikir, yardımcı fikir ve tema gibi unsurlar ise olay etrafında şekillenmektedir. Okura değerlendirme fırsatı sunan bilgiye dayalı metinler, yazarın bilgi vermek, okuru aydınlatmak, okura düşünme fırsatı vermek amacıyla meydana gelmiş deneme, makale, fıkra, sohbet gibi türleri kapsamaktadır. Olaya dayalı metinlerde ana unsur *olay* iken bilgiye dayalı metinlerde ise *iletidir*. Şiir türü tam olarak hem olaya dayalı metinler hem de

bilgiye dayalı metinlerle benzerlik göstermediği için hususi bir tür olarak kabul etmekte fayda vardır.

Baraz ve Özdemir (1991:47) metinleri "yazınsal" ve "öğretici" metin olarak tasnif etmiştir. Aşağıdaki şekilde metin türlerinin ayrıntılı tasnifi verilmiştir:

Şekil 5. Metin Türleri.

Şekil 5'e göre metinler öğretici ve yazınsal olmak üzere iki ana başlıkta incelenir. Öğretici metinler, daha çok bilgi ve fikir ağırlıklı olan ve tahkiye usulüne uygun olmayan metinlerden oluşmaktadır. Öğretici metinler *dergi ve gazete yazıları* ile *gerçek yaşam yazılarında* oluşmaktadır. Dergi ve gazete yazıları makale, fıkra, röportaj, eleştiri, deneme, sohbet türleri iken gerçek yaşam yazıları günlük, anı, mektup, yaşam öyküsü, öz yaşam öyküsü ve gezi

yazısı türleridir. Yazınsal metinler daha çok edebi ve duygu yönü ağır basan metin olarak kategori edilmiştir. Yazınsal metinler *nazım olan türler* ve *nesir olan türler* olarak ikiye ayrılır. Nazım olan türler arasında lirik şiir, epik şiir, didaktik şiir, pastoral şiir ve dramatik şiir bulunmakta. Nesir olan türler arasında ise öykü, roman, tiyatro ve bilim-kurgu türleri bulunmaktadır.

2018 TDÖP'de (2018:18) metin türleri *bilgilendirici metinler*, *hikâye edici metinler* ve *şiir* olarak gruplandırılmıştır. 2018 TDÖP'de belirtilen türler hakkındaki ayrıntılı bilgilere *2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı* başlığında yer verilecektir.

Metin türleri, genel itibarıyla örnek metin üzerinden veya düz anlatım yöntemiyle özellikleri anlatılarak öğretilmeye gayret edilir. Ancak bu yöntemlerle öğrencilerin sağlıklı bir şekilde konuyu öğrenmeleri pek mümkün olmayacaktır. Hazır bilgi, rahat bilgidir. Öğrenci; üstüne düşünmediği, zihnini yormadığı ve zihninde kendi imge ve ifadeleriyle yapılandırmadığı bilgiyi çabucak unutabilir. Bu yüzden Türkçe öğretmeni olarak öğrencilerin kendi bilgilerini kendi zihinlerinde oluşturmalarına olanak sağlamalıyız. Kısacası öğrenci öğreneceği şeyi kendi hayal gücü ve dünyayı algılama biçimiyle eşleştirmelidir.

Türkçe ders kitaplarının önemli işlevlerinden birisi metin türlerini öğrencilere tanıtmaktır. Öğrenci ne kadar fazla tür tanırsa ortaöğretimde alacağı edebiyat dersine hazırlıklı bir temelle gitmiş olacaktır. Okur (2014:127)'a göre Ders kitaplarında olabildiğince her türe yer verilmeli, sadece programda belirtilen türlere değil, belirtilmeyen türlere de yer verilerek öğrencinin her türden örnek metinleri görebilmeleri sağlanmalıdır. Türkçe ders kitapları olabildiğince fazla çeşitte metin türlerine yer vermek, onların türsel anlamda öne çıkan özelliklerini tanıtmak ve metin türü ve özelliği hakkında bilgilendirmek durumundadır. Unutulmamalıdır ki Türkçe ders kitabında metin türü açısından ne kadar çeşitlilik varsa o kadar metin tanıtımı vardır.

Türkçe Öğretiminde Etkinlik

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinde destekleyici faaliyetlerin bütününe etkinlik adı verilir. Eğitim Terimleri Sözlüğü'nde etkinlik kavramı "Çocukların, kendi amaç ve gereksinmelerine uygun geldiği için isteyerek katıldıkları

herhangi bir öğrenme durumu." olarak tanımlanmaktadır(Oğuzkan,1974:64). Türkçe Sözlük'te (2011:831) "Etkin olma durumu, müessiriyet." anlamına gelmektedir. Kısacası etkinlik kavramı, etkin olma, faaliyette bulunma, müessiriyet, aktivite, eylem, öğrenmeye isteki ve öğrenmede aktif olma vb. anlamlara gelmektedir. Dolayısıyla Güneş'e (2011: 2012) göre etkinlikler öğrencilerin dil ile düşünme becerilerini geliştirmek amacıyla hazırlanmış yazılı ve sözlü çalışmalardır.

Karataş (2019:32) etkinlikleri "öğrencileri amaçladıkları ve ihtiyaç duydukları alanlarda geliştirmeye ve öğrencilerin öğrenmelerini anlamlı kılmaya yarayan öğrenme aracı olarak" şekline tanımlamıştır.

Türkçe öğretiminin önemli kaynaklarından biri olan ders kitaplarında önemli iki unsur yer almaktadır. Sarıkaya (2019: 564)'ya göre öğrencilerin önemli kaynağı olan ders kitabının iki unsuru bulunmaktadır. Bu unsurlar ders kitabındaki metinler ve bu metinlere bağlı hazırlanan etkinliklerdir. Ayrıca metin ve etkinliklerinin metin seçimi esnasında ve metin ile etkinliklerin öğrenci seviyelerine uygunluğu hususunda dikkatli olmak gereklidir. Dolayısıyla söz konusu metin ve etkinlikler öğrenciyi geliştiren ve hedef olarak seçilmiş kazanımlara hitap eden bir düzeyde olmalıdır. Dolayısıyla metin ve metne bağlı etkinliklerin TDÖP'de belirtilen kazanımlarla ilgili olması ve bu kazanımları sağlaması gerekmektedir. Kısacası Türkçe öğretiminin niteliğini etkileyen en temel unsurlardan birisi de Türkçe ders kitaplarında yer alan öğrenme etkinlikleridir.

Türkçe öğretiminde kullanılacak etkinlikler şu özelliklere sahip olmalıdır:

1. Hayatilik ilkesine uyumlu olmalı. Yani öğrencinin somut çevresinden oluşmalıdır.
2. Öğrenciyi merkeze alan bir yapıya sahip olmalıdır.
3. Geleneksel eğitim-öğretimin aksine yapılandırıcı yaklaşım, aktif öğrenme, iş birliği öğrenme gibi çağdaş eğitim-öğretim anlayışlarıyla uyum içinde olmalıdır.
4. Bilgi ve beceri dengesini iyi bir şekilde kurabilmelidir.
5. Görsel, işitsel, görsel-işitsel öğeleri bünyesinde barındırmalıdır.
6. Öğrenciye kılavuzluk edebilmelidir.

7. Öğretmene eğitim durumları hakkında yol gösterici olmalıdır.
8. İçeriği doğru yerde ve doğru zamanda aktarabilmelidir.
9. Ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin yapılabilmesine elverişli olmalıdır.
10. Öğrenci ve öğretmen açısından kullanılabilir ve uygulanabilir olmalıdır.
11. Öğrencinin kendi bilgisini zihinde oluşturabilmesine olanak sağlamalıdır.
12. Öğretim programları ve ders kitaplarıyla uyum halinde olmalıdır.
13. Açık, sade ve anlaşılır bir dille hazırlanmış yönergeye sahip olmalıdır.
14. Öğretim programlarında belirtilen kazanımlarla ilişkili olmalıdır.
15. Öğrencinin ilgisini çeken ve bu ilgiyi sürekli tutan bir tasarıma ve içeriğe sahip olmalıdır.
16. Öğrencinin fiziksel ve zihinsel hazır bulunuşluklarına uygun olmalıdır. Örneğin 2. sınıfa giden bir öğrenciye küçük puntoda sunulan etkinliklerden olmamalıdır.
17. Ders kitabında bulunduğu bölümün ana metnine bağlı olmalıdır. Yani etkinlikler ile ana metin içeriksel olarak bir noktada birleşmeli veya her ikisi arasında bir ilgi kurulmalıdır.
18. Temel dil becerilerini bütünsel veya bireysel olarak geliştirebilir bir durumda olmalıdır.
19. Öğrencilerin zihinsel becerilerini etkin kılmalı ve bu becerileri geliştirebilmelidir.
20. Öğrencilere kendilerini ifade edebileceği bir şekilde hazırlanmış olmalıdır.
21. Öğrencilerin motivasyonunu sağlamalı, onları öğrenmede istekli kılmalıdır.
22. Öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirmelidir.
23. Etkinlikler ekonomiklik ilkesine uygun olmalıdır. Yani az zamanda çok yarar mantığına uygun olmalıdır.

Çerçi (2016:1987) yaptığı çalışmada Türkçe dil etkinliklerinde öne çıkan hususları şu şekilde belirtmektedir:

1. Belirlenen hedefleri gerçekleştirmek için öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerine dayanan
2. Öğrencinin ders araç, gereç ve materyalleriyle etkileşerek etkin katılımını gerektiren
3. Gerçek hayatla ilişkili ve yeni durumlara uyarlanabilen

4. Ortaya çıkan ürünleri değerlendirilebilen
5. İletişimsel bir süreci ve öğretmen kılavuzluğunu gerektiren eğitici çalışmalarıdır.

Türkçe eğitiminde etkinlik kavramı temel dil becerileri kanalıyla sağlanmakta, ders materyallerinin etkileşimi sonucu meydana gelmiş ve hayatilik ilkesiyle uyumlu olan öğretme/öğrenme uygulamaları olarak ifade edilebilir. Ayrıca bu uygulamalar, öğretmen rehberliğinde gerçekleştirilmekte ve değerlendirilebilir bir vaziyettedir.

Türkçe öğretiminde etkinlikler vasıtasıyla çeşitli kazanımlara ulaşmak esastır. Dolayısıyla Türkçe dersi etkinlikleri; öğrenme alanları, dil bilgisi konuları, iletişim becerileri gibi hususlarla ilgili olmaktadır. Kısacası etkinlikler öğretim programlarından bağımsız ve gelişigüzel bir halde kitaplarda ve ders içi çalışmalarda yer almaz. Bu açıklamalardan hareketle Çerçi ve Derman'a (2016:462) göre TDÖP'de bulunan öğrenme alanları ve dersin konuları dikkate alındığında etkinlikler 6 çeşitten oluşmaktadır. Bunlar: dinleme, konuşma, okuma, yazma, dil bilgisi etkinlikleri ve karma etkinlikler (birden fazla öğrenme alanını bünyesinde barındıran etkinlikler) olarak sıralanabilir.

Türkçe öğretimi yapılırken söz konusu altı başlığa dengeli hizmet eden ve bütüncül bir politika izleyen etkinliklerin ders içeriği olarak aktif kullanılması öğretimin kalitesini doğrudan etkileyecektir. Bir öğrenme alanında bulunan eksiklik veya ihtiyaç diğer öğrenme alanlarını dolaylı veya doğrudan olarak etkileyecektir. O halde Türkçe öğretim etkinlikleri bütüncül ve dengeli olmak zorundadır.

Türkçe öğretiminde etkinlikleri ders içi ve ders dışı etkinlikler olmak üzere tasnif etmek mümkündür. Türkçe eğitim-öğretiminde uygulanan her faaliyet etkinlik olarak kabul edilebilir. Böylece Türkçe etkinlikleri ders içi ve ders dışı olarak kabul edilebilir. Ders içi etkinlikler, öğretmen-öğrenci etkileşimi sonucu meydana gelmiş ve ders esnasında kullanılan bütün çalışmalardır Söz konusu çalışmalar yazılı-basılı olan öğretim materyali ders kitabında veya kitap dışı çeşitli materyallerde ve öğretmen-öğrenci etkileşiminde meydana gelen durumlarda bulunabilir. Ders dışı etkinlikler ise ders dışında uygulanan ödevler, projeler, araştırmalar gibi çalışmalardan oluşmaktadır.

Öğrencilerin genelde derse, özeld etkinliklere ilgili olabilmesi etkinliğin uygulanabilirliğini ve verimliliğini arttırmaktadır. Dolayısıyla etkinlikleri

uygulamaya geçmeden önce öğrencilerin derse ve etkinliğe karşı tutumlarını saptamak, olumsuz bir tutum söz konusuysa öğrencide olumlu bir tutum oluşturmak vazgeçilmez bir önceliktir. Çerçi ve Derman'a (2016:463) göre etkinlik öncesi ve sonrası evrelerde öğrencilerin etkinliklere karşı olan tutumlarını bilmek amaca hizmet eden etkinliklerin hazırlanmasına ve etkinliğin sağlıklı bir şekilde uygulanmasına olanak tanıyacaktır. Nitekim bir öğrenci olumsuz bir tutum geliştirdiği etkinliği yapmakta isteksiz olacaktır ve bu da etkinliğin verimliliği ile ulaşmak istediği hedefe ulaşma düzeyini düşürecektir.

Olumsuz tutumun etkinlik verimini düşürdüğü bir gerçektir. Olumsuz tutumun yanında etkinliğin nasıl yapılacağına bilinmemesi etkinliğin verimini düşüren bir diğer etkidir. Dolayısıyla ders içi veya ders dışı bir etkinlik tasarlayan bir öğretmen öncelikle etkinliğe iyi ifadelerle yazılmış bir yönerge eklemelidir. Ayrıca etkinlik öncesinde öğrencilerin bu yönergeleri doğru ve tam anladıklarını tespit etmelidir. Ayrıca etkinliğin sorunsuz ve planlanan şekilde sonlandırılabilmesi için öğretmenin iyi bir gözlemci edasıyla etkinliği takip edip gerekli gördüğü yerlerde müdahalelerini yapabilmelidir.

Türkçe Öğretiminde Etkinliklerin Önemi

Etkinlikler Türkçe eğitim ve öğretim faaliyetlerinin lokomotifidir. Yapılandırmacı yaklaşımın kabul gördüğü durumları bünyesinde barındıran etkinlikler, yapısal olarak öğrenciyi aktif bilginin ve becerinin arayıcısı konumuna sokmaktadır. Etkinlikler yoluyla verilen bir Türkçe öğretimiyle bilgide kalıcılık ve beceride aktiflik söz konusudur.

Etkinlikler vasıtasıyla verilen etkinlikler sayesinde dil becerileri ve bunun sonucuna bağlı olarak çeşitli düşünme becerileri gelişmektedir. Çevik ve Güneş'e (2017:273) göre etkinlikler tüm dil becerileri ve zihinsel becerilerden faydalanma olanağı sağladığı için konuşma, yazma, anlatma, dinleme, izleme, okuma, anlama gibi becerilerin aynı anda kullanılmasına ve geliştirilmesine fırsat doğacaktır.

Türkçe öğretiminin ulaşılması gerekli kıldığı kazanımlar Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler ile sağlanmaktadır. Ders kitabı öğretim programına, etkinlikler de ders kitabı ve dolayısıyla öğretim programına hizmet etmektedir.

Ülper'e (2014:55) göre öğretim programlarının belirttiği hedef ve kazanımlara ulaşmak amacıyla öğretim esnasında öğretim/öğrenim etkinlikleri kanalıyla gerçekleştirilir. Ayrıca bu etkinliklere programda belirtilen ve temel dil becerileri olarak adlandırılan dinleme/izleme, konuşma, okuma/görsel okuma ve yazma beceri alanının kapsamına giren etkinliklerdir. Programda Türkçe öğretimi için belirlenen öğretim/öğrenim etkinlikleri, Türkçe ders kitaplarında mevcut olan etkinliklerden ve öğretmenin ders kitabı dışında gerçekleştirilen etkinliklerden meydana gelmektedir.

Güneş'e (2012:40) göre etkinlikler genelde öğrenme deneyimini sıradanlıktan ve sıkıcılıktan kurtaran bir şekilde tasarlanır. Ayrıca etkinlikler öğrencilere içinde gizlenen bilgileri keşfetme, bütünleştirme, mantık oluşturma, beceri geliştirme ve elde ettiği bilgiyi paylaşma fırsatı vermektedir. Nitekim amaca hizmet eden her etkinlik Türkçe öğretimini sıradanlık ve sıkıcı olmaktan kurtarıp öğrencilerde hem derse hem de etkinliğe karşı olumlu bir tutum oluşturacaktır. Böylelikle öğretmen dersi işlerken yorulmayacak ve öğrenci dersi dinleyip etkinliği aktif uygularken sıkılmayacaktır.

Yapılandırmacı yaklaşım mantığı ile hazırlanmış bir etkinlikte öğrenci bilgiyi kendi çabalarıyla yakalayan bir avcıya benzetilebilir. Bu durumda etkinliğin her büyük çoğunluğunda öğrenci aktif olacak ve edineceği bilgiyi kendi çabalarıyla ulaşıp elde ettiği bilgiyi zihninde yapılandıracaktır. Dolayısıyla etkinlikler öğrencinin bilgilerini kendi kendine oluşturmasına ve zihninde yapılandırmasına katkı sağlamaktadır (Güneş ve Çevik, 2017:273).

Grup olarak gerçekleştirilen etkinliklerde öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci arasında muhakkak bir etkileşim ve iletişim sağlanacaktır. Bu sayede iyi bir sınıf ikliminde gerçekleştirilen etkinlikler ile öğrencilerin iletişim ve iş birliği becerileri gerçekleşecektir. Böylelikle etkinlikler vasıtasıyla öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmek de mümkündür.

Türkçe Öğretim Programları

Öğretim programı bir dersle ilgili içeriğin hangi yöntem, teknik ve stratejiyle aktarılacağını; ölçme ve değerlendirme yaklaşımının nasıl olması gerektiğini belirten, dersle ilgili hedef, amaç ve alt amaçların açıklandığı ve

hususî olarak bir dersi ilgilendiren çeşitli açıklama ve unsurları bünyesinde barındıran basılı-yazılı bir genişletilmiş plandır.

Öğretim programları farklı araştırmacılar tarafından farklı açılardan tanımlanmıştır. TDK (2011:1840) öğretim programını "Bir okulu bitirmek veya bir alanda uzmanlaşmak için okunması gereken ders ve konuları kapsayan plan, ders programı, müfredat, müfredat programı." olarak tanımlamaktadır. Ertürk (1994: 95) programı "öğrenme yaşantıları sistemi" olarak nitelendirirken Özçelik (1997: 2) ise programı " Bir dersle ilgili öğrenme-öğretme sürecinde nelerin, niçin ve nasıl alacağını gösteren bir kılavuz, başka bir deyişle bu nitelikte bir proje planıdır." şeklinde tanımlamaktadır.

Akpınar (2012:7) öğretim programını eğitim programı baz alınarak bir dersin sınıf düzeylerinde belirtilen hedefleri kazandırmak amacıyla planlanmış, okul içinde ve dışında gerçekleştirilen tüm çalışmalarını kapsayan yaşantılar düzeneği olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda öğretim programının kapsamının eğitim programından daha dar olduğunu ve eğitim programının öğretim programını kapsadığını belirtmek yanlış olmayacaktır. Nitekim öğretim programlarının ana ekseninde eğitim programları ve bu programlara ait genel hedefler bulunmaktadır.

Genişletilmiş plan ve büyük emeklerin ürünü olan öğretim programlarında hedef, içerik, eğitim durumları ve ölçme ve değerlendirme bileşenleri bulunmaktadır. Programın hedef boyutu, eğitim-öğretim etkinlikleri sonucunda öğrencide meydana gelmesi beklenen davranış değişikliği veya beceri edinimi olarak ifade edilebilir. Eğitim durumları boyutu ise öğrenme-öğretme sürecine dahil edilen yaşantıların (strateji, yöntem, teknik ve etkinlik) bütünüdür. Öğretim programlarının içerik boyutu dersin kapsamına dahil olan her çeşit konular topluluğudur. Eğitim durumları ile aktarılan içeriğin hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığını veya ulaşılmışsa ne derecede ulaşıldığının belirlenmesi ise öğretim programlarının ölçme ve değerlendirme boyutunu meydana getirir.

Öğretim programı hazırlama çok büyük bir uğraşı ve yeteri düzeyde bilgi ve beceri gerektiren bir süreçtir. Bu programlar uzun süren çalışmaların ve alanında yer edinmiş araştırmacıların ürünleridir. Yaylı'ya (2014:21) göre öğretim programları öğrencilere ait olan öğrenme yaşantılarının düzenli bir

şekilde sistemleştirilmesini sağlar. Nitekim programlar önceden planlanıp hazırlanmış etkinlikler öğrencilerin öğrenmelerine etki edeceğinden dolayı program oluşturma, yürütme, değerlendirme ve uygulama aşırı bilgi birikimi ve deneyim isteyen süreç olarak nitelendirilmektedir.

Öğretim programları hazırlanırken çeşitli çalışmalar, araştırmalar ve incelemelerden geçmektedir. Nitekim Susar Kırmızı ve Yurdakal (2019:66) 2018 TDÖP'nin hazırlanma sürecini şu şekilde belirtmektedir:

- Farklı ülkelerin son yıllarda benzer gerekçelerle yenilenip güncellenen öğretim programları incelenmiş.
- Yurt içinde ve yurt dışında eğitim, öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış.
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş.
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından geliştirilen anketler aracılığıyla öğretmen ve yöneticilerin programlar ve haftalık ders çizelgelerine yönelik görüşleri toplanmış.
- İllerden gelen her branşla ilgili zümre raporları incelenmiş, branşlara yönelik açık uçlu sorulardan oluşan ve elektronik ortamda erişime açılan anket verileri derlenmiş.
- Eğitim fakültelerinin branşlar ölçeğinde hazırladıkları raporlar incelenmiş.
- Bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız gözden geçirilip güncellenmiş ve yenilenmiştir.

Kısacası öğretim programlarının hazırlanması çok uğraşı, bilgi, birikim ve beceri gerektiren bir süreçtir. Bu süreç gerçekleştirilirken öğretim program geliştirmeciler bireyin ve toplumun genel ihtiyaçlarını belirlemek için ilgili kişilerden görüş ve öneriler alır. Alınan görüş ve öneriler ışığında program revize edilir ve daha işlevsel olması beklenir. Bilindiği üzere program geliştirme süreci süreklilik gösteren deneysel bir süreçtir. Uygulamaya konan her program, gelecekte yapılacak olan programların denenmiş hali olarak nitelendirilebilir.

Türkçe Öğretim Programlarının Önemi

Türkçe öğretiminin en temel yol göstericilerinden birisi öğretim programlarıdır. Türkçe öğretiminin nasıl yapılacağı, nelerin aktarılacağı, nelerin hedeflendiği, sınav durumlarının nasıl yapılması gerektiği, kısacası öğrenme-öğretme etkinliklerinde bir öğretmenin işine yarayacak, ona yol gösterecek çeşitli açıklamaları Türkçe öğretim programları bünyesinde barındırır.

Öğretim programları tüm ülkede verilecek eğitim ve öğretim faaliyetlerinin ortak bir anlayış çerçevesinde verilmesini sağlar. Örneğin Türkçe dersi özelinde düşünecek olursak ülkenin genelinde eğitim-öğretim faaliyetleri için bir standart oluşturulmuş olur. Bu yönüyle de öğretim programları temel ilkelerden olan *genellik ve eşitlik*, *fırsat ve imkan eşitliği*, *planlılık* ilkelerini tamamlayıcı bir rol üstlenir.

Eğitim-öğretim programları güncelliği yakalamak ve kendini geliştiren bir yapıya sahip olmak zorundadır. Bu özelliği programlarda sağlamak amacıyla eğitim programları, eğitim-öğretim faaliyetlerini çağın gereklerine uygun bir hale getirmek amacıyla zaman zaman düzenlenir ya da tamamen yenilenir(Özbay, 2010:38).

Öğretmen dersini işlerken temel olarak baz aldığı husus dersinin öğretim programıdır. Öğretim programlarındaki çeşitli noksan yönler eğitim-öğretim faaliyetlerine doğrudan etki edecektir. Çünkü okullardaki eğitim-öğretim faaliyetleri öğretim programına göre hazırlanıp düzenlenmektedir. Bu bağlamda Özbay'a (2010:40) göre programların çok dikkatli bir şekilde hazırlanması ve düzenli olarak incelemeye tabi tutularak işlevsel olması gerekmektedir.

Gültekin'e (2013:3)'e göre ülkenin geleceği olan öğrencilerin özelliklerinin temelini oluşturan eğitim programları, kişilere kazandırılacak olan davranışların standartlarını, geliştirilecek bilgi, beceri, tutumlarının niteliğini, öğretme-öğretme etkinliklerinin yapısını ve ölçme-değerlendirme süreçlerini belirlemektedir. Yani öğretim programları bir milletin geleceğini oluşturan genç neslin eğitimi iyi birer birey olmasının temel yürütücüsüdür.

Eğitim programları öğretmen ve öğretmen adayları için önemli bir kaynaktır. Öğretmen ve öğretmen adayı perspektifinde eğitim programı olgusunun ne olduğunu bilmek önemlidir. Nitekim Gültekin (2013:137) yaptığı

bir çalışmada ğretmen adaylarının eğitim programlarına ilişkin metaforlarını tespit etmiştir. Araştırmada ğretmen adaylarının eğitim programına ilişkin oluşturdukları metaforlardan yola çıkarak 7 kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler “kilometre taşı, sistemli bir bütün, geniş bir yelpaze, gelişmeye açık bir olgu, rehber, şekillendirici ve sorun yaratan karmaşık bir yapı” kategorileridir. Bu metaforlardan hareketle eğitim programlarının eğitim sisteminin temelini oluşturduğunu, sistemli bir bütün olduğunu, kapsamın geniş olduğunu, gelişen ve gelişmeye açık olduğunu ve öğretmenlere rehberlik edip yol gösterici olduğunu belirlemek yanlış olmaz.

Güçlü bir eğitim sistemi hemen hemen tüm ülkelerin vazgeçilmezleri arasındadır. Eğitim milleti bir arada tutan toplumun bel kemiğidir. Bir ülkenin gelişmişlik düzeyleri belirlenirken eğitim alanında bulunduğu konum, eğitim sektörüne yaptığı yatırım ve eğitim oluşan çıktılar göz önünde bulundurulur. Nitekim Girgin'e göre (2011:11) eğitim kurumlarının en önemli hedeflerinden birisi eğitimde verimliliği arttırmaktır. Ancak eğitimde niteliğin arttırılmasındaki önemli bir aktör olan ğretmen, verimliliği arttıran tek kişi veya durum değildir. Öğretmen kadar kullanılmakta olan ğretim programı da verimliliği etkileyen önemli bir unsurdur. Dolayısıyla özalde eğitim-ğretim faaliyetlerinin, genelde eğitim sisteminin gelişmişliği programların verimliliğine bağlıdır. Eğitim programında yaşanan bir eksiklik eğitim-ğretim faaliyetlerinin kalitesinin düşmesine ve bu da eğitim sisteminde problemlere sebep olacaktır.

Öğretim programların başarılı olabilmesi ve hedeflediği kazanımlara ulaşabilmesi için programın öğretmenler tarafından doğru bir şekilde anlaşılıp uygulanması gerekmektedir. Girgin (2011:12) eğitimde verimliliği arttırmayı nitelikli öğretmene ve ihtiyaçlar doğrultusunda hazırlanmış ğretim programına bağlamıştır. Programlar yeniliklere ve gelişmelere açık olan yapılar olduğu için eğitim süreci devam ederken aynı zamanda programın gelişimi de devam etmektedir. Deneysel bir yapıya sahip olan ğretim programlar, her ne kadar iyi hazırlanmış olsa bile eksik ve kötü bir uygulama ile amaçlarına ulaşamayıp verimliliğini kaybedebilir. Dolayısıyla ğretim programlarının âdeta kaptanı olan öğretmenlerin öncelikli olarak programı ayrıntılı bir şekilde incelemesi ve programın sahip olduğu anlayışı algılayıp eğitim-ğretim etkinliklerinde

programı etkili, doğru ve verimli bir şekilde uygulamalıdır. Çünkü eğitimin niteliğini arttırmak öğretmen ve program eşgüdümünün sağlanmasına bağlıdır.

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı

Öğretim programları çağın gereksinimlerini karşılayan ve yeniliklere açık bir yapıya sahip olmalıdır. Öğretim programlarıyla doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olan kişi veya kişilerin ihtiyaçları saptanmalı ve bu doğrultuda programda çeşitli geliştirmeler yapılmalıdır. Ayrıca öğretim programının niteliği bir öncekine oranla arttırılmalı ve gelişim kümülatif bir şekilde sağlanmalıdır. Nitekim 2018 TDÖP de bireylerin gereksinimlerini karşılamak üzere 2018 yılında güncellemeye tabi tutulmuştur ve bu güncellemeler TTK gerek gördüğü sürelerde yapılmaktadır. Eğitim sistemleri küresel veya toplumsal hayatta ekonomik ve kültürel anlamda gerçekleşen değişimlere uyum sağlamak amacıyla yenilenmiştir. Nitekim eğitim sisteminde yaşanan değişiklik öğretim programlarına da sirayet edecektir. Karabulut (2017: 167) diğer derslerde yaşandığı gibi Türkçe öğretim programlarında da çeşitli değişimler ve eğitim sistemine uyum sağlama çabalarının olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda çağa ve değişime uyum sağlamak amacıyla yapılandırmacı eğitim anlayışı çerçevesinde 2005-2015-2017 yıllarında çeşitli güncelleme ve düzenlemeler yapılmıştır.

2018 TDÖP 1. sınıftan 8. sınıf düzeyine kadarki Türkçe dersini kapsamaktadır. Bu yönüyle ilk ve ortaokul seviye gruplarına ait açıklamaları bünyesinde barındırmaktadır.

2018 TDÖP genel itibarıyla *sarmal yaklaşımı* benimsemektedir. Sarmal yaklaşım dahilinde kazanımların sınıf düzeylerine göre tekrar ettiği ve ilerleyen sınıflarda derinlemesine inildiği görülmektedir. Örneğin 4. sınıf düzeyinde kullanılan bir kazanımın diğer sınıflarda da bulunmaktadır. Sarmal yaklaşımın yanında *bütünsel yaklaşımı* da bünyesinde barındırmaktadır. Nitekim beceri temelli olan bir ders için en iyi yaklaşımlardan biri olduğu söylenebilir. Çünkü Türkçe öğretiminde temel dil becerilerinin bütünsel bir anlayışla geliştirilmesi esastır.

Bütünsel yaklaşımda disiplinler arası ve bireyi tüm yönüyle geliştiren bir anlayış hakimdir. Böylece programda bilişsel becerileri kullanmaya teşvik eden, öğrenmeyi anlamlı ve kalıcı kılan, yeni bilgiyi eski bilgiyle ilişkilendirme esasına dayanan, disiplinler arası özellik gösteren, değerlere gerekli önemi veren ve beceri-yetkinlik çerçevesinde bütünleşen bir anlayış hâkimdir.

Amaçsız bir işte bulunmak, insanlara hedeflere ulaşmada çeşitli eksiklikler yaratır. Öğretim programları için ne, niçin ve nasıl soruları kadar hangi amaçla sorusu da çok önemlidir. TDÖP'de programın amaçları “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları” ile “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Bu bağlamda TDÖP'nin (MEB, 2018: 3) amaçları şu şekildedir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek,
2. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak,
3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak,
4. Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak.

Her toplum için kıymetli olan ve bireylerine aktardığı değerleri mevcuttur. Bu değerlerin aktarıldığı en doğal yol ise eğitimidir. Değer edinimi öncelikli olarak aile ve yakın sosyal çevre ile başlayıp okul ve/veya eğitim ile devam eder. Eğitimin temel işlevlerinin birinin de değer aktarımı olduğu kabul edilirse

değer olgusunun öğretim programlarında olması kaçınılmazdır. Nitekim 2018 TDÖP'de (MEB, 2018:4) "*Değerlerimiz*" başlığı altında değerlerle ilgili çeşitli açıklamalara yer verilmiş ve öğretim programında belirtilen kök değerlerimiz ise şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Belirtilen kök değerlerin bünyesinde barındırdığı değerlerin de varlığı belirtilmiş olup kök değerler, alt değerler ve diğer değerler bir bütün olarak ele alınmalıdır.

Eğitim-öğretim faaliyetleri ile kazanımlara ve hedeflere ulaşan bireylerde çeşitli yetkinliklerin meydana gelmesi muhtemel bir hedeftir. 2018 TDÖP'de (MEB, 2018:4-5) *Türkiye Yeterlilikler Çerçevesince* (TYÇ) belirlenmiş sekiz anahtar yetkinlik bulunmaktadır. Sekiz anahtar yetkinliklerimiz ise şunlardır: *anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade.*

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin sınanması ve kazanımlara ulaşıp ulaşılmadığının veya ulaşılmışsa ne düzeyde ulaşıldığının saptanabilmesi için ölçme ve değerlendirme faaliyetlerini yapmak zorunluluktur. 2018 TDÖP'de (MEB, 2018:6) *Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı* başlığı altında ölçme ve değerlendirme iş ve işlemleri hakkında çeşitli açıklamaya yer verip söz konusu faaliyetler esnasında öğretmenlerden özgün ve yaratıcı olması beklenmektedir. 2018 TDÖP'de (MEB, 2018: 6) ölçme ve değerlendirme ilkeleri şu şekilde sıralanmıştır:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.
3. Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.

4. Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.
5. Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.
6. Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.
7. Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.

2018 TDÖP'de (MEB, 2018:8) Türkçe öğretiminin özel amaçları şu şekilde ifade edilmiştir:

- Öğrencilerin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,
- Öğrencilerin Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması,
- Öğrencilerin okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,
- Öğrencilerin okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması,
- Öğrencilerin duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması,
- Öğrencilerin bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi,
- Öğrencilerin basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi,
- Öğrencilerin okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması,
- Öğrencilerin millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi,
- Öğrencilerin Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması.

Bir öğretim programında öğretmene dersini işlerken nasıl bir yol izlemesi gerektiği çeşitli açıklama ve ifadelerle belirtilir. Öğretmen ise incelediği ve temel aldığı programdan faydalanarak eğitim-öğretim faaliyetlerini planlar ve uygulamaya koyar. 2018 TDÖP'de (MEB, 2018: 10-15) ilk okuma yazma süreci,

ses temelli okuma yazma öğretimi ve okuma yazma çalışmaları hakkında örneklerle açıklamalara yer verilmiştir. Ayrıca öğretmenin uygulama esnasında nelere dikkat etmesi gerektiği ise ilgili alanda ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiştir.

TDÖP (MEB, 2018: 16) Türkçe dersi uygulama ve etkinlikleri esnasında her sınıf düzeyinde olmak üzere 8 temaya yer verilmelidir. Ayrıca “Erdemler”, “Millî Kültürümüz”, “Millî Mücadele ve Atatürk” temaları ise her sınıf düzeyinde bulunmak zorunda olan temalarımızdandır. Nitekim ders kitapları incelemeye tabi tutulduğunda 8 temaya yer verildiği ve zorunlu 3 tema kuralına uyduğu görülmektedir. Ders kitabı yazarları, yayınevleri ve öğretmenlere öneri olabilecek tema ve konular da TDÖP'de belirtilmiştir.

Tablo 3.

Temalar ve Konu Önerileri (MEB, 2018: 16-17)

Temalar ve Konu Önerileri
ERDEMLER ahlak, alçak gönüllülük, azim, cömertlik, dayanışma, dostluk, dürüstlük, güven, iyilikseverlik, kardeşlik, merhamet, paylaşma, sabır, sadakat, saygı, sevgi, sılayırahim, vefa, vicdanlı olmak, yardımlaşma vb.
MİLLÎ KÜLTÜRÜMÜZ aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb.
MİLLÎ MÜCADELE VE ATATÜRK 15 Temmuz, Atatürk, Çanakkale, cesaret, Cumhuriyet, fedakârlık, gazilik, İstiklâl Marşı, kahramanlık, Kut'ül Amare, millî egemenlik, millî irade, millî kimlik, millî mücadele, Sarıkamış Harekâtı, şehitlik, vatanseverlik vb.
BİREY VE TOPLUM ana dili, adalet, barış, bireysel farklılıklar, çok dillilik, çok kültürlülük, dayanışma, devlet, dezavantajlı gruplar, empati, eşitlik, farklılıklara saygı, gurbet, haram, hayat becerileri, helal, hukuk, hükümet, iktidar, kardeşlik, kent kültürü, komşuluk ilişkileri, kul hakkı, kültürel farklılıklar, küreselleşme, medeniyet, meslekler, misafirperverlik, selamlaşma, siyaset, sosyal içirme, sosyokültürel farkındalık, toplumsal kurallar, vatandaşlık, zaman yönetimi vb.

OKUMA KÜLTÜRÜ

bilgi okuryazarlığı, çoklu okuryazarlık, dijital okuryazarlık, dil sevgisi, edebî şahsiyetler, e-kitap, eleştirel okuryazarlık, kitabevi, kitaplar, kütüphaneler, metinler arasılık, okuma alışkanlığı, okuma serüveni, okuma sevgisi, okur kimliği, sözlük kültürü, süreli yayınlar, teknoloji okuryazarlığı, yaratıcı okuma, yazılı kültür, z-kitap, z-kütüphane vb.

İLETİŞİM

aile iletişimi, bilgi iletişimi, diğer canlılarla iletişim, etkili iletişim, iletişim becerileri, insanlarla iletişim, kitle iletişim araçları, komşuluk, kültürel iletişim, kültürler arası iletişim, medya okuryazarlığı, öğrenci hareketliliği, öğrenci öğretmen iletişimi vb.

HAK VE ÖZGÜRLÜKLER

bireysel haklar, birinci kuşak haklar, çocuk hakları, demokrasi, din ve vicdan özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, eğitim hakkı, engelli hakları, eşitlik, haberleşme özgürlüğü, hakkını savunma, hasta hakları, hayvan hakları, ifade özgürlüğü, ikinci kuşak haklar, inanç hakkı, insan hakları, kişi dokunulmazlığı, merhamet, özel hayatın gizliliği, özgürlükler, seyahat özgürlüğü, temel hak ve özgürlükler, toplumsal cinsiyet adaleti, toplumsal cinsiyet eşitliği, yaşama hakkı vb.

KİŞİSEL GELİŞİM

başarı, beceri, çalışkanlık, çatışma yönetimi, empati, girişimcilik, karar verme, kendini tanıma, kişilik tipleri, meslek seçimi, motivasyon, öğrenmeyi öğrenme, olumlu düşünme, öz denetim, öz eleştiri, öz güven, öz saygı, sorumluluk, sosyal gelişim, yetenek, yeterlilik, zaman yönetimi vb.

BİLİM VE TEKNOLOJİ

bilim insanları, bilim okuryazarlığı, bilişim okuryazarlığı, etik, girişimcilik, haberleşme, hayal gücü, iletişim, keşif ve icatlar, matematik okuryazarlığı, merak duygusu, olay, olgu, patent, sosyal medya, tasarım, teknoloji, telif, ulaşım, yenilikçilik vb.

SAĞLIK VE SPOR

adil oyun, beden eğitimi, beden sağlığı, beslenme, centilmenlik, dengeli beslenme, hareketlilik, hastalıklardan korunma, ilaç kullanımı, ilk yardım, öz bakım, ruh sağlığı, sağlıklı beslenme, sağlıklı yaşam, spor kültürü, sportmenlik, temizlik, uyku vb.

ZAMAN VE MEKÂN

çevremiz, evimiz, geçmiş şimdi gelecek, gezginler, odamız, okulumuz, şehirler, sınıfımız, ülkeler vb.

DUYGULAR

bağışlama, beğenme, duygu yönetimi, heyecan, kaygı, kıskançlık, korku, mutluluk, özlem, sevgi, sitem, takdir etme, umut, üzüntü, veda, yalnızlık vb.

DOĞA VE EVREN

bitkiler, canlılar, çevre, çevrenin korunması, doğa, doğa olayları, doğal afetler, dünya, evren, gece, gezegenler, gündüz, hayvanlar, iklim, kar, manzaralar, mevsimler, renkler, uzay, yağmur, yeryüzü, yıldızlar, zaman bilinci vb.

SANAT

afiş, bale, cilt, söz sanatları, ebru, edebiyat, estetik, estetik duyarlılık, festival, fotoğraf, gala, geleneksel sanatlar, gölge oyunu, grafik, grafiti, heykel, mimari, minyatür, müzik, opera, özgünlük, pandomim, peyzaj, resim, seramik, sinema, tezhip, tiyatro, yenilikçi düşünme vb.

VATANDAŞLIK

adalet, alın teri, çalışma, emek, eşitlik, göç, göçmenlik, görev bilinci, hukukun üstünlüğü, iş birliği, mültecilik, özgürlük, paylaşma, sorumluluk, üretme, vergi bilinci vb.

ÇOCUK DÜNYASI

çocuk kültürü, çocuk müzesi, dijital oyunlar, eğlence, geleneksel çocuk oyunları, hayal, hobiler, keşif, lunapark, merak, mizah, okul, oyun, oyuncak, rüya, sokak oyunları vb.

Tablo 3'e göre TDÖP'de öğretmenler, ders kitabı yazarları ve yayınevleri için örnek teşkil edebilecek zengin bir tema dizinine ve temalara uygun çeşitli konu önerilerine yer verilmektedir. Öğretmen dersini işleyeceği esnada yukarıda belirtilen herhangi bir tema ve konuyu seçip dersini işleyecek ayrıca tema ve konu arayışına girmeyecektir. Bunu yanında ders kitabı yazarları ve yayınevleri kitap tasarım sürecinde tema, konu ve metin seçimi esnasında yukarıdaki tablodan oldukça faydalanabilecektir. Programa göre Türkçe ders kitabı, zorunlu temalar dahil toplamda 8 adet tema seçmelidir. 3 zorunlu temayı kitaba dahil etmek kaydıyla ders kitabı yazarları geriye kalan 5 tema ve tema için konu seçim hususunda serbest bırakılmıştır.

Öğrencilere temel dil becerilerini kazandırmak amacıyla ders kitapları ve ders kitaplarına seçilen metinler kullanılır. Ancak ders kitabına metinler

gelişigüzel bir şekilde değil de çeşitli kıstaslara uymak şartıyla alınır. 2018 TDÖP'de (MEB, 2018: 17-18) metinler seçilirken dikkat edilmesi gereken hususlar şu şekilde belirtilmiştir:

- Tüm sınıf düzeylerinde 8 tema ve her temada 4 metin kullanılacaktır. Bu metinlerin 3'ü okuma 1'i dinleme/izleme metnidir. Böylece kitap bütününde toplamda 32 okuma ve dinleme/izleme metni kullanılacaktır.
- Her sınıf düzeyinde temalara uygun ve eşit dağılım olması kaydıyla 8 serbest okuma metnine yer verilmelidir. Bu metinlerle beraber ders kitabında toplamda 40 metin yer alacaktır.
- Metin türleri 3 ana biçim altında toplanmıştır: Bilgilendirici, hikâye edici, şiir. Belirtilen metin sayıları içinde kalmak kaydıyla hangi temada, hangi metin türlerinin yer alacağı ders kitabı yazarının/yazarlarının tercihine bağlıdır. Metin türlerinin dengeli dağılıp dağılmadığı metin biçimlerine göre belirlenecektir. Örneğin "Bilim ve Teknoloji" temasında bilgilendirici metin daha fazla olabilir. Başka bir temada ise şiir türündeki metinlere daha fazla yer verilebilir. Ancak ilke olarak metin türlerinin temalar arasında, kitap bütününde dengeli bir şekilde dağılımının sağlanması esastır.
- Birinci sınıfın birinci döneminde 16 dinleme/izleme metni, 2. döneminde ise 12 okuma ve 4 dinleme/izleme metni yer almalıdır. 1. sınıfın 2. döneminde kullanılacak toplam 4 dinleme/izleme metninin 2'si hikâye edici, 1'i bilgilendirici ve 1'i şiir türünde seçilmelidir. Ayrıca ilk okuma sürecinde dil gelişimini hızlandırabilmek amacıyla şiir dışında bilmece, tekerleme, sayımaca, mani, ninni gibi türler de kullanılmalıdır.

Türkçe öğretimi yapılırken metin ve metin türleri öğretimi de yapmak önem arz etmektedir. Programda kitaplara alınacak metinlerin hangi özelliğe sahip olması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca Türkçe ders kitaplarına metin seçilirken rastgele bir yöntem kullanılmaz. Hangi sınıf düzeyinde hangi metin türlerine yer verileceği programda ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Tablo 4'te 1. sınıftan 8. sınıfa kadar Türkçe ders kitaplarında yer alabilecek metin türlerine ilişkin çeşitli ifadeler bulunmaktadır.

Ayrıca hangi metinlerin türlerine ilişkin bir tasnifin de yapıldığı söz konusudur. Tablo 4'te bilgilendirici metinlere, hikâye edici metinlere ve şiir metinlerine ilişkin örnekler de bulunmaktadır. Tablo 4'te hangi sınıf düzeylerinde hangi metin türlerine yer verilebileceği ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Ders kitabı

yazarları ve yayınevleri Türkçe ders kitaplarına metin seçerken kullanacakları en temel kaynak Tablo 4'tür.

Tablo 4.

Sınıflara Göre Metin Türleri Dağılımı (MEB, 2018: 18).

TÜRLER	1	2	3	4	5	6	7	8
BİLGİLENDİRİCİ METİNLER								
Anı		+	+	+	+	+	+	+
Biyografiler, Otobiyografiler							+	+
Blog						+	+	+
Dilekçe					+		+	+
Efemera ve Broşür (liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş vb. karma içerikli metinler)		+	+	+	+	+	+	+
e-posta			+	+	+	+	+	+
Günlük		+	+	+			+	+
Haber Metni, Reklam		+	+	+	+	+	+	+
Kartpostal		+	+	+				
Kılavuzlar (kullanım kılavuzları, tarifname, talimatnameler vb.)		+	+	+	+	+	+	+
Gezi Yazısı						+	+	+
Makale / Fıkra / Söyleşi /Deneme					+	+	+	+
Mektup					+	+	+	+
Özlü Sözler (atasözü, deyim, duvar yazıları, döviz vb.)	+	+	+	+				
Özlü Sözler (vecize, atasözü, deyim, aforizma, duvar yazıları, motto, döviz vb.)					+	+	+	+
Sosyal Medya Mesajları				+	+	+	+	+
HİKÂYE EDİCİ METİNLER								
Çizgi Roman	+	+	+	+	+	+	+	+
Fabl	+	+	+	+	+	+	+	+
Hikâye	+	+	+	+	+	+	+	+
Karikatür	+	+	+	+	+	+	+	+
Masal / Efsane / Destan	+	+	+	+	+	+	+	+
Mizahi Fıkra	+	+	+	+	+	+	+	+
Roman				+	+	+	+	+
Tiyatro	+	+	+	+	+	+	+	+
ŞİİR								
Mani / Ninni	+	+	+	+				
Şarkı / Türkü	+	+	+	+	+	+	+	+
Şiir	+	+	+	+	+	+	+	+
Tekerleme / Sayışmaca / Bilmece	+	+	+	+				

alanını ve en sonuncu sayı kazanımın sayısını belirtir. Dinleme/izleme beceri alanı 1 sayısı, konuşma beceri alanı 2 sayısı, okuma beceri alanı ise 3 sayısı ve yazma beceri alanı ise 4 sayısı ile numaralandırılmıştır.

Ayrıca sınıf düzeyi, beceri alanı ve numarası ile belirtilen kazanımlara açıklık getirmek ve uygulamada dikkat edilmesi gereken hususları belirtmek amacıyla kazanımların altında çeşitli açıklamalara yer verilmektedir.

2018 TDÖP'de (MEB, 2018: 21-51) sınıf düzeylerine göre hangi beceri alanından kaç adet kazanımın olduğu beceri alanlarına verdiği önemi ortaya çıkarır. Bu bağlamda 2018 TDÖP kazanımların sınıf düzeyleri ve beceri alanlarına göre sayıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 5. 2018 TDÖP Kazanımların Sınıf Düzeylerine ve Beceri Alanlarına Göre Dağılımları (MEB, 2018, 21-51).

Sınıf	Dinleme/izleme	Konuşma	Okuma	Yazma
1.	11	4	19	13
2.	9	4	19	14
3.	13	6	28	17
4.	13	6	37	22
5.	12	7	34	16
6.	12	7	35	14
7.	14	7	38	17
8.	14	7	35	20
Toplam	98	48	243	133

Tablo 5'e göre her sınıf düzeyinde toplamda dinleme/izleme beceri alanına ait 98 kazanım, konuşma beceri alanına ait 48 kazanım, okuma beceri alanına ait 243 kazanım ve yazma beceri alanına ait 133 kazanım bulunmaktadır. Kazanım sayılarından da anlaşılacağı üzere 2018 TDÖP okuma beceri alanına yeteri önemi gösterirken dinleme/izleme, konuşma ve yazma beceri alanları göz ardı edilmiştir.

Bölüm 3

Yöntem

2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren okutulmaya başlanan Türkçe ders kitaplarını ve 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı konu alan bu çalışma nitel araştırma yöntemine göre desenlenmiştir. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek; 2016). Ayrıca nitel araştırmalar, geleneksel araştırma yöntemleriyle ifade edilmesi zor olan sorulara cevap bulmak için geçerlidir (Büyüköztürk, vd. 2013: 234). Çalışmada nitel araştırma tekniklerinden biri olan doküman incelemesi yapılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Diğer bir ifadeyle doküman analizi, belgesel gözlem veya belgesel taramalar biçiminde de nitelendirilmektedir (Çepni, 2009: 76). Metin, kitap, belge vb. malzemenin belli özelliklerinin belirlenmesi amacı ile yapılan analiz olarak da nitelendirilebilen içerik çözümlemesi, nicelleştirme ölçülerini önceden geliştirerek, malzemeyi belli beklentiler ışığında incelemektir (Karasar, 2011: 184).

Çalışmanın Dokümanı

Çalışmada 2018 yılında basılan ve ortaokullarda okutulan 4 ayrı Türkçe ders kitabı ve 2018 TDÖP doküman olarak incelenmiştir. Aşağıdaki tabloda incelemeye tabi tutulan ders kitapları belirtilmiştir.

Tablo 6.

Çalışmanın Dokümanı Olarak Kullanılan Ders Kitapları

Sınıf	Ders Kitabının Adı	Yayınevi
5. Sınıf	5. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı	MEB Yayınları

6. Sınıf	6. Sınıf Ortaokul Türkçe Ders Kitabı	Eksen Yayınclık
7. Sınıf	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7 Ders Kitabı	Dersdestek Yayınclık
8. Sınıf	8. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı	MEB Yayınları

Çalışmada MEB Yayınları 5. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı, Eksen Yayınclık 6. Sınıf Ortaokul Türkçe Ders Kitabı, Dersdestek Yayınclık Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7 Ders Kitabı ve MEB Yayınları 8. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı incelenmiştir.

MEB Yayınları 5. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı, 16 formadan ve 254 sayfadan oluşmaktadır. Ders kitabında çocuk dünyası, millî mücadele ve Atatürk, erdemler, bilim ve teknoloji, millî kültürümüz, okuma kültürü sağlık ve spor, doğa ve evren olmak üzere toplamda sekiz temaya yer verilmiştir. Kitapta her temada 5 ana metin olmak üzere toplamda 40 ana metin bulunmaktadır. Ders kitabının içeriğinde tema metinleri, serbest okuma metinleri, etkinlik metinleri, çeşitli görseller, tablolar, hazırlık çalışmaları, tema etkinlikleri ve tema sonunda tema değerlendirme soruları bulunmaktadır.

Eksen Yayınclık 6. Sınıf Ortaokul Türkçe Ders Kitabı, 18 formadan ve 276 sayfadan oluşmaktadır. Ders kitabında erdemler, millî kültürümüz, millî mücadele, çocuk dünyası, birey ve toplum, iletişim, doğa ve evren, bilim ve teknoloji olmak üzere toplamda sekiz temaya yer verilmiştir. Kitapta her temada 5 ana metin olmak üzere toplamda 40 ana metin bulunmaktadır. Ders kitabının içeriğinde hazırlık çalışmaları, tema metinleri, serbest okuma metinleri, etkinlik metinleri, tema etkinlikleri, tema sonu değerlendirme çalışmaları, çeşitli görseller, tablo ve grafikler bulunmaktadır.

Dersdestek Yayınclık Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7 Ders Kitabı, 18 formadan ve 288 sayfadan oluşmaktadır. Ders kitabında metne

hazırlanalım, konuşalım, okuyalım, söz varlığım, anlayalım-cevaplayalım, dinleyelim-cevaplayalım, anlayalım-düşünelim, hikâye yazalım, farklı bir son yazalım vb. başlıklar altında tema metinlere ve bu metinlere bağlı etkinlik çalışmalarına yer verilmektedir. Ders kitabında erdemler, doğa ve evren, millî kültürümüz, millî mücadele ve Atatürk, vatandaşlık, sağlık ve spor, sanat, bilim ve teknoloji olmak üzere toplamda sekiz temaya yer verilmiştir. Kitapta dinleme/izleme metni, tema metni ve serbest okuma metni olmak üzere toplamda 40 ana metin bulunmaktadır.

MEB Yayınları 8. Sınıf Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı,16 formadan ve 251 sayfadan oluşmaktadır. Ders kitabında kişisel gelişim, millî mücadele ve Atatürk, birey ve toplum, sanat, millî kültürümüz, zaman ve mekân, hak ve özgürlükler olmak üzere toplamda sekiz temaya yer verilmiştir. Her temada bulunmak üzere tema metinleri, dinleme/izleme metni ve serbest okuma metni olmak üzere beş metne yer verilmiştir. Ders kitabında toplamda 40 adet tema metnine yer verilmiştir.

Yukarıdaki tabloda belirtilen her bir ders kitabı öncelikle metin ve metin türü açısından incelemeye tabi tutulmuştur. Ders kitabındaki metinler, metinlerin yazarlar/kaynakları ve bu metinlerin türleri saptanıp metinlerin türsel dağılımları hesaplanmıştır. Daha sonra ders kitaplarında yer alan bütün etkinlikler (tema öncesi etkinlikler, tema etkinlikleri, gelecek derse hazırlık etkinlikleri ve tema sonu değerlendirme çalışmaları saptanıp hangi kazanımla ilgili olduğu belirlenmiş ve programda etkinliklerle uyumluluk gösteren kazanımların dağılımları hesaplanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Çalışmanın birinci ayağında öncelikli olarak ders kitaplarındaki metinler ve metinlerin türleri saptanmıştır. Araştırmacının geliştirdiği "Türkçe Ders Kitabı Metin Türü Sınıflama Formu (TDKMTSF)" kullanılarak metin türleri sınıflandırılmış ve bu sınıflandırma sonucunda ulaşılan veriler yüzde-frekans şeklinde tablolastırılmıştır. Elde edilen veriler ışığında oluşturulan tablolar yorumlanmıştır. Metinleri türlere ayırmak için hazırlanan form aslında öğretim programının metin türü hususunda belirttiği tasniften yola çıkılarak

hazırlanmıştır. Çünkü ders kitabındaki metin türleri programa göre incelenmiştir. Hazırlanan form bilgilendirici metin, hikâye edici metin ve şiir metni tasnifi esasına göre düzenlenmiştir. Formun işlevsel olup olmadığı denenip uzman görüşüne başvuruldu. Uzman görüşü doğrultusunda forma izleme metinleri başlığı da eklendi. Çünkü ders kitaplarında video tarzına sahip metinler de bulunmaktadır. Uzman görüşüne başvurularak yeniden düzenlenen form ders kitaplarındaki metinleri tasnif etmede işlevsel olarak kullanıldı.

Çalışmanın ikinci ayağında ise etkinlikler vasıtasıyla sağlanan kazanımların dağılımlarını belirlemek vardır. Söz konusu verilere ulaşmak amacıyla 5. sınıf, 6. sınıf, 7. sınıf ve 8. sınıf ders kitaplarındaki etkinlikler ayrıntılı incelendi ve hangi kazanımla uygunluk gösterdiği/gösterebileceği saptandı. Böylelikle kazanımların etkinliklerle uyumluluk gösterme sıklığı yüzde-frekans tablolarıyla belirtilip bu tablolar yorumlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Verileri toplamak amacıyla uzman görüşü ve 2018 TDÖP dikkate alınarak "Türkçe Ders Kitabı Metin Türü Sınıflama Formu (TDKMTSF)" araştırmacı tarafından tasarlanmıştır. Form kullanılarak Türkçe ders kitaplarındaki metinler türlerine göre tasnif edilip tablolştırılmıştır. Bu hususta elde edilen veriler yüzde-frekans şeklinde tablolştırılıp söz konusu veriler yorumlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada ders kitabında var olan ve önceden sezilen durum veya durumları ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, bilinmek istenen şeyin gözlenip belirlenebilmesidir (Karasar, 2011: 77). Bu hususta ders kitapları tür ve etkinlik bağlamında özverili bir çalışmaya tabi tutulmuştur.

Metin sınıflama formuyla ulaşılan veriler betimsel analiz yöntemine göre analiz edilmiştir. Betimsel araştırmalar, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar (Büyüköztürk, vd., 2013: 22). “Betimsel analiz”de elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve şimşek, 2016: 224). Dolayısıyla araştırma sonucunda ders kitaplarında ulaşılan metinler türlere göre tasnif edilmiş ve bu türlerin dağılımı ile ilgili yorum yapılmıştır. Bunun yanında ders kitaplarındaki etkinliklerin uyumluluk gösterdiği kazanımlar saptanmış, düzenlenmiş ve bu kazanımların kullanım sıklıkları belirtilip yorumlanmıştır.

Bölüm 4

Bulgular ve Yorum

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen bulgular tablolaraştırılarak yorumlanmıştır. Öncelikli olarak farklı sınıf düzeylerine ait kitaplar ayrı ayrı incelenmiş ve alt başlıklar halinde tasnif edilmiştir. Öncelikli olarak Türkçe ders kitabında bulunan temalar, tema metinleri, yazar/kaynak isimleri ve metnin türü saptanıp tabloyla sunulmuştur. Daha sonra ana metinlerin türlere göre dağılımları tablolaraştırılıp elde edilen veriler yorumlanmıştır. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında ders kitabında ana metinler, etkinlik içindeki metinler ve tema sonundaki metinler olmak üzere bulunan tüm metinler, yazarlar/kaynaklar ve metinlerin türleri belirlenip elde edilen veriler tablolaraştırıldı. Ayrıca ders kitabındaki bütün metinlerin türlere göre dağılımları yüzde-frekans tablolarıyla verilip yorumlandı.

Çalışmanın ikinci ayağını ise etkinlik ve kazanım uyumu oluşturmaktadır. Metin türleri ile ilgili tablolaraştırma ve yorumlamadan sonra etkinliklerle ilgili verilere ve yorumlamaya geçilmiştir. Öncelikli olarak etkinlikler ilgili oldukları beceri alanlarına göre tasnif edilip elde edilen veriler grafiklerle sunulup yorumlanmıştır. Daha sonra ders kitabındaki her etkinliğin programdaki hangi kazanımla uyumlu olduğu belirlenip etkinliklerin kazanımlara göre dağılımları yüzde ve frekans tablolarıyla sunulmuştur. Sunulan bu veriler ayrıntılı olarak yorumlanmıştır.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorum

Tablo 7'de birinci alt problemi olan "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki ana metinlerin türleri nedir ve yazarları kimdir?" sorusuna cevap aranmıştır. Bu bağlamda aşağıdaki tabloda 5. sınıflara ait Türkçe ders kitabında yer alan tema metinlerine, bu metinlerin yazarlarına ve türlerine ilişkin bilgiler verilmektedir.

Tablo 7.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ana Metinlerin Türleri

TEMA	METNİN ADI	METNİN YAZARI	METİN TÜRÜ
1.Tema ÇOCUK DÜNYASI	Oyuncak	Erdoğan TOKMAKÇIOĞLU	Hikâye
	Çocukluk	Cahit Sıtkı TARANCI	Şiir
	Ben Bir Çınar	Şevket YÜCEL	Fabl
	Ağacıydım		
	Anlamak (Dinleme Metni)	Cahit ZARİFOĞLU	Şiir
	Güneşin Uyuduğu Yer	Mevlâna İdris ZENGİN	Fabl
2.Tema MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	Bilmeyen Var Mı?	Elif AKARDAŞ	Hikâye
	Mustafa Kemal'in Kağnısı	Fazıl Hüsni DAĞLARCA	Şiir
	15 Temmuz	MEB 15 Temmuz Kitapçığı	Deneme
	Dersimiz Atatürk (İzleme Metni)	İzleme Metni	Film
	Küçük Ağa	Tarık BUĞRA	Roman
3.Tema ERDEMLER	Güvercin	Beydeba	Fabl
	Karagöz ve Hacivat - İncelik	Suat BATUR	Tiyatro
	Püf Noktası	Süleyman BULUT	Hikâye
	Adsız Çeşme (Dinleme Metni)	Hasan Ali Yücel	Şiir
	Vakit Varken	Resul RIZA	Şiir
	4.Tema BİLİM VE TEKNOLOJİ	Uzayda Bir Gün	Aslı Zülal
Sarımsak Soslu Makarna		Alberto Douglas SCOTTI	Söyleşi
Bir Dahiyile Konuşmak		Emine ÇAYKARA	Biyografi
Sanki Caminin Bakım Kılavuzu (Dinleme Metni)		Sabah gazetesi	Haber Metni
Jules Verne'den Geleceğe Dair		Kübra KARA	Eleştiri
Anadolu Sevgisi		Abdurrahim KARAKOÇ	Şiir
Forsa		Ömer Seyfettin	Hikâye

5.Tema	MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	Tamburi Cemil Bey	Yüce GÜMÜŞ	
		Enstrümanları		Söyleşi
		Anlatıyor		
		Dede Korkut - Boğaç Han (İzleme Metni)	İzleme Metni	Çizgi Film
		Çocuk Doğru Söyledi	Başak Çocuk Dergisi	Hikâye
6.Tema	OKUMA KÜLTÜRÜ	Okuma Kitaplarım	Ziya Osman SABA	Anı
		Kitabın Serüveni	M. Necati ÖNGAY	Şiir
		Karikatür	-	Karikatür
		Küçük Şeylerin Hikâyesi - Kütüphane (Dinleme /İzleme Metni)	İzleme Metni	Belgesel
		Keramet Kavukta Mı?	M. Halistin KUKUL	Mizahi Fıkra
7.Tema	SAĞLIK VE SPOR	Anadolu'nun Cirit Oyunları	Mehmet Önder	Söyleşi
		Sağlıklı Yaşıyorum	-	Efemera ve Borşür
		Cazgır	Attilâ İLHAN	Şiir
		Bilinçsiz İlaç Kullanımı (İzleme Metni)	İzleme Metni	Kısa Film
		Hasta	Memduh Şevket ESENDAL	Hikâye
8.Tema	DOĞA VE EVREN	Yüksek Evde Oturanların Türküsü	Gülten AKIN	Şiir
		Reçete	Mustafa KUTLU	Deneme
		Kar Tanesinin Serüveni	Samed BEHRENGİ	Fabl
		Kuş Ağacı (Dinleme Metni)	Mustafa Ruhi ŞİRİN	Fabl
		Eyvah! Ormanda Kayboldum	Tuğba CAN	Söyleşi

Tablo 7 incelendiğinde 5. Sınıf Türkçe ders kitabında farklı duyulara ve becerilere hitap eden farklı metinlere yer verildiği anlaşılmaktadır. Tablo 7’de her tema altında birer dinleme metnine yer verildiği görülmektedir. Ayrıca tablo 7, 5. Sınıf ders kitabında temalar altında dinleme metinlerinin dışında, görsel

yorumlama ve okuma becerilerinin geliştirilmesine hizmet eden metinlerin yer aldığını göstermektedir.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda Çocuk Dünyası, Millî Mücadele ve Atatürk, Erdemler, Bilim ve Teknoloji, Millî Kültürümüz, Okuma Kültürü, Sağlık ve Spor, Doğa ve Evren temaları yer almaktadır. Der kitabında 8 farklı temaya ait olmak ve her temada 5 adet bulunmak üzere toplamda 40 ana metne yer verilmektedir. Ders kitabı incelendiğinde metinlerin içerikleri ile temalar birbiriyle uyum göstermektedir.

Tablo 7'ye göre 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan çocuk dünyası temasındaki ana metinlerin %40'ı ($f=2$) şiir türü ve %60'ı ($f=3$) hikâye edici metin türündedir. Ancak tablo 7'ye göre çocuk dünyası temasında hiç bilgilendirici metin bulunmamaktadır. Millî mücadele ve Atatürk temasındaki ana metinlerin %20'si ($f=1$) şiir, %20'si ($f=1$) izleme metni, %20'si ($f=1$) bilgilendirici metin ve %40'ı ($f=2$) hikâye edici metin türünden oluşmaktadır. Erdemler temasındaki ana metinlerin %40'ı ($f=2$) şiir türü ve %60'ı ($f=3$) hikâye edici metin türündedir. Millî kültürümüz temasındaki ana metinlerin %20'si ($f=1$) bilgilendirici metin, %20'si ($f=1$) şiir, %20'si ($f=1$) izleme metni ve %40'ı ($f=2$) hikâye edici metin türünden oluşmaktadır. Okuma kültürü temasındaki ana metinlerin %20'si ($f=1$) şiir, %20'si ($f=1$) bilgilendirici metin, %20'si ($f=1$) izleme metni ve %40'ı ($f=2$) hikâye edici metin türünden meydana gelmektedir. Sağlık ve spor temasındaki ana metinlerin %20'si ($f=1$) şiir, %20'si ($f=1$) hikâye edici metin, %20'si ($f=1$) izleme metni ve %40'ı ($f=2$) bilgilendirici metin türündedir. Doğa ve evren temasındaki ana metinlerin %20'si ($f=1$) şiir, %40'ı ($f=2$) hikâye edici metin ve %40'ı ($f=2$) bilgilendirici metin türündedir.

Tablo 7'ye göre 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki Bilim ve teknoloji temasında yer alan metinlerin tamamı bilgilendirici metin türü olarak yer almaktadır. Bu da Türkçe ders kitabındaki metinlerin tür açısından temalara dengeli bir dağılıma sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 8'de "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki ana metinlerin türlere göre dağılımları nedir?" alt problemine

ilişkin bulgular yer almaktadır. Ayrıca MEB Yayınları 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan ana metinlerin türlere göre dağılımlarına ilişkin bulgular Tablo 8'de verilmiştir

Tablo 8.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ana Metinlerin Türlerine Göre Dağılımları

	Metin Türleri	Frekans	Yüzde
		<i>f</i>	%
HİKÂYE EDİCİ METİNLER	Fabl	5	12,5
	Hikâye	6	15
	Roman	1	2,5
	Tiyatro	1	2,5
	Karikatür	1	2,5
	Mizahi Fıkra	1	2,5
	Toplam	15	37,5
BİLGİLENDİRİCİ METİNLER	Deneme	2	5
	Söyleşi	5	12,5
	Biyografi	1	2,5
	Haber Metni	1	2,5
	Eleştiri	1	2,5
	Anı	1	2,5
	Efemera ve Broşür	1	2,5
Toplam	12	30	
ŞİİR	Şiir	9	22,5
	Toplam	9	22,5
İZLEME METİNLERİ	Film	1	2,5
	Kısa Film	1	2,5
	Çizgi Film	1	2,5
	Belgesel	1	2,5
	Toplam	4	10
Genel Toplam		40	100

Tablo 8'e göre MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda ana metin olarak 8 temada 3'ü okuma, 1'i dinleme/izleme ve 1'i serbest okuma metni

olmak üzere toplamda 40 metin yer almaktadır. Bu bağlamda MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı metin seçim kıstasları açısından TDÖP'yle (2019:16-17) uyumlu haldedir.

Türkçe ders kitabında yer alan ana metinlerin %37,5'i ($f=15$) hikâye edici metin, %30'u ($f=12$) bilgilendirici metin, %22,5'i ($f=9$) şiir metni ve %10'u ($f=4$) dinleme/izleme metnidir.

MEB Yayınları 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda öyküleyici metin türlerinden hikâye metni %15 ($f=6$) oranında yer alırken fabl metni %12,5 ($f=5$) oranında yer almıştır. Ayrıca roman, tiyatro, karikatür ve mizahi fıkra metinleri kitapta %2,5'lük oranla birer defa yerini almaktadır.

Ders kitabında bilgilendirici metin türlerinden söyleşi metni %12,5 ($f=5$) oranında yer alırken deneme metni %5 ($f=2$) oranında yer almıştır. Ayrıca biyografi, eleştiri, anı, efemera- broşür ve haber metni türleri ise %2,5'lik ($f=1$) oranla kitapta bulunmaktadır.

Ders kitabında bir film, bir çizgi film, bir belgesel ve bir kısa film olmak üzere toplamda 4 dinleme/izleme metni bulunmaktadır.

Tablo 9'da "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki bütün metinlerin türleri nedir?" alt problemine ilişkin bulgular yer almaktadır. Ayrıca MEB Yayınlarına ait 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan bütün metin isimleri, metnin yazarı ve türüne ait bilgiler Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Bütün Metinlerin Türleri

TEMA	METNİN ADI	METNİN YAZARI	METİN TÜRÜ
	Oyuncak	Erdoğan TOKMAKÇIOĞLU	Hikâye
	Çocukluk	Cahit Sıtkı TARANCI	Şiir
	Ben Bir Çınar Ağacıydım	Şevket YÜCEL	Fabl
	Anlamak (Dinleme Metni)	Cahit ZARİFOĞLU	Şiir

1.Tema	ÇOCUK DÜNYASI (%12,2;f=10)	Güneşin Uyuduğu Yer	Mevlâna İdris ZENGİN	Fabl
		Oyuncakçı Amca	Abdülkadir BULUT	Şiir
		Affan Dede	İlkyaz Dergisi Öykü Özel Sayısı (Kübra ŞENGÜL)	Hikâye
		Yürüyen Köşk	https://www.kulturportal i.gov.tr	Anı
		Tekir'in Nokta'yı Kullanışı	Yalvaç URAL	Şiir
		Hayalden Gerçeğe	-	Deneme
		Bilmeyen Var Mı?	Elif AKARDAŞ	Hikâye
		Mustafa Kemal'in Kağnısı	Fazıl Hüsnü DAĞLARCA	Şiir
		15 Temmuz	MEB 15 Temmuz Kitapçığı	Deneme
		2.Tema	MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK (%14,7;f=12)	Dersimiz Atatürk (İzleme Metni)
Küçük Ağa	Tarık BUĞRA			Roman
Hacı Bektaş Veli Vecize	Hacı Bektaş Veli			Özlü Sözler
Gelin Tanış Olalım	Yunus Emre			Şiir
Mevlana Vecize	Mevlana			Özlü Sözler
Pir Sultan Abdal Vecize	Pir Sultan Abdal			Özlü Sözler
Curtis Lafrance Mektup	Curtis Lafrance			Mektup
Mustafa Kemal Atatürk Mektup	Mustafa Kemal Atatürk			Mektup
Düşmanın Övdüğü Asker	İsmail BİLGİN			Deneme
Güvercin	Beydeba			Fabl
3.Tema	ERDEMLER (%14,7;f=12)	Karagöz ve Hacivat - İncelik	Suat BATUR	Tiyatro
		Püf Noktası	Süleyman BULUT	Hikâye
		Adsız Çeşme (Dinleme Metni)	Hasan Ali Yücel	Şiir
		Vakit Varken	Resul RIZA	Şiir
		Kargayla Tilki	Tahsin YÜCEL	Fabl
		Karagöz	www.kulturturizm.gov.tr	Makale
		Bana Zehir Olan Şeker	Adnan ADIVAR	Anı
		Bilgi Dağarcığı	www.kulturcocuk.gov.tr	Tiyatro
		Hişt Hişt	Sait Faik ABASIYANIK	Hikâye
		Anadolu Atasözlerinde Özleşir	Mehmet ÖNDER	Söyleşi
Güler Yüze ve Sohbeta Dair	Şevket RADO	Söyleşi		

4.Tema	BİLİM VE TEKNOLOJİ (%12,1;f=10)	Uzayda Bir Gün	Aslı Zülal	Söyleşi
		Sarımsak Soslu Makarna	Alberto Douglas SCOTTI	Söyleşi
		Bir Dahiyile Konuşmak	Emine ÇAYKARA	Biyografi
		Sanki Caminin Bakım Kılavuzu (Dinleme Metni)	Sabah gazetesi	Haber Metni
		Jules Verne'den Geleceğe Dair	Kübra KARA	Eleştiri
		Dilekçe Örneği	-	Dilekçe
		Domates Salçası, Tuzlu	-	Kılavuzlar
		Bye Bye Türkçe	Oktay SİNANOĞLU	Deneme
		Forumda yer alan mesajlar	-	Sosyal Medya Mesajları
		Teknoloji Bağımlılığı	TSE Öncü Çocuk Dergisi	Deneme
		Anadolu Sevgisi	Abdurrahim KARAKOÇ	Şiir
		Forsa	Ömer Seyfettin	Hikâye
		Tamburi Cemil Bey	Yüce GÜMÜŞ	Söyleşi
		Dede Korkut - Boğaç Han (İzleme Metni)	İzleme Metni	Çizgi Film
5.Tema	MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ (%9,7;f=8)	Çocuk Doğru Söyledi	Başak Çocuk Dergisi	Hikâye
		Türkiye'nin Tanıtımı Afiş	T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı	Efemera ve Borşür
		Melodi	Ahmet KURTİŞ	Şiir
		Sıcak Bir Çorbada Anadolu	Mehmet ÖNDER	Hikâye
		Okuma Kitaplarım	Ziya Osman SABA	Anı
		Kitabın Serüveni	M. Necati ÖNGAY	Şiir
		Karikatür	-	Karikatür
6.Tema	OKUMA KÜLTÜRÜ (%17,1;f=14)	Küçük Şeylerin Hikâyesi - Kütüphane (Dinleme /İzleme Metni)	İzleme Metni	Belgesel
		Keramet Kavukta Mı?	M. Halistin KUKUL	Mizahi Fıkra
		Vatan Destanı	Halit Fahri OZANSOY	Şiir
		Kitap okumakla ilgili karikatür	-	Karikatür
		Kitap okumakla ilgili karikatür	-	Karikatür
		Kitap okumakla ilgili karikatür	-	Karikatür
		Kitap okumakla ilgili karikatür	-	Karikatür

	Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür	Hakkı USLU	Deneme
	Çocuklar Kitaplar Arasında Oynasın	Reşat Nuri GÜNTEKİN	Anı
	Kütüphane Haftası'yla ilgili afiş	T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı	Efemera ve Borşür
	Kitaba Hürmet	Nurullah ATAÇ	Deneme
	Kitaba Hürmet	Nurullah ATAÇ	Deneme
	Anadolu'nun Cirit Oyunları	Mehmet Önder	Söyleşi
	Sağlıklı Yaşıyorum	-	Efemera ve Borşür
	Cazgır	Attilâ İLHAN	Şiir
	Bilinçsiz İlaç Kullanımı (İzleme Metni)	İzleme Metni	Kısa Film
7.Tema SAĞLIK VE SPOR (%9,7; f=8)	Hasta	Memduh Şevket ESENDAL	Hikâye
	Etnospor Festivali	Dünya Etnospor Festivali Konfedasyonu	Efemera ve Borşür
	Antibiyotik Kullanımı Hakkında Bilinmesi Gerekenler	-	Efemera ve Borşür
	Mürekkep Balığının Diş Ağrısı	Aslı NİYAZİOĞLU	Fabl
	Yüksek Evde Oturanların Türküsü	Gülten AKIN	Şiir
	Reçete	Mustafa KUTLU	Deneme
	Kar Tanesinin Serüveni	Samed BEHRENGİ	Fabl
8.Tema DOĞA VE EVREN (%9,7; f=8)	Kuş Ağacı (Dinleme Metni)	Mustafa Ruhi ŞİRİN	Fabl
	Eyvah! Ormanda Kayboldum	Tuğba CAN	Söyleşi
	Çevre Kirliliğiyle İlgili Broşür	T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	Efemera ve Borşür
	E-posta örneği	-	E-posta
	Küresel Isınma	TSE Öncü Çocuk Dergisi	Deneme

Tablo 9'dan anlaşılacağı üzere MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe ders kitabı yazar çeşitliliğini sağlamış durumdadır. 5. sınıf Türkçe ders kitabında toplamda 82 metin bulunmaktadır.

Tablo 9'a göre MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan bütün metinlerin %12,2'si ($f=10$) çocuk dünyası, %14,7'si ($f=12$) millî mücadele ve Atatürk, %14,7'si ($f=12$) erdemler, %12,2'si ($f=10$) bilim ve teknoloji, %9,7'si ($f=8$) millî kültürümüz, %17,1'i ($f=12$) okuma kültürü, %9,7'si ($f=8$) sağlık ve spor, %9,7'si ($f=8$) ise doğa ve evren temasında yer almaktadır. Bu bağlamda 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan bütün metinler temalara göre dengeli bir dağılım göstermemektedir.

Tablo 10'da "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki bütün metinlerin türlere göre dağılımları nedir?" alt problemine cevap aranmıştır. Ayrıca Tablo'da 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan bütün metinlerin türlere göre dağılımları yüzde ve frekans tablosuyla verilmiştir.

Tablo 10.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bütün Metinlerin Türlerine Göre Dağılımları

	Metin Türleri	Frekans	Yüzde
		<i>f</i>	%
HİKÂYE EDİCİ METİNLER	Fabl	7	8,5
	Hikâye	9	11
	Roman	1	1,2
	Tiyatro	2	2,4
	Karikatür	4	4,9
	Mizahi Fıkra	1	1,2
	Toplam	24	29,2
BİLGİLENDİRİCİ METİNLER	Deneme	10	12,2
	Söyleşi	7	8,6
	Makale	1	1,2
	Biyografi	1	1,2
	Haber Metni	1	1,2
	Eleştiri	1	1,2

	Anı	4	4,9
	Efemera ve Broşür	6	7,3
	Özlü Sözler	3	3,7
	Mektup	2	2,4
	Dilekçe	1	1,2
	Kılavuzlar	1	1,2
	Sosyal Medya Mesajları	1	1,2
	E-posta	1	1,2
	Toplam	40	48,8
ŞİİR	Şiir	14	17,1
	Toplam	14	17,1
İZLEME METİNLERİ	Film	1	1,2
	Kısa Film	1	1,2
	Çizgi Film	1	1,2
	Belgesel	1	1,2
	Toplam	4	4,8
	Genel Toplam	82	100

Tablo 10'a göre MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki metinlerden %48,8'i (f=40) bilgilendirici metin (düşünce yazısı), 29,2'si (f=24) hikâye edici metin (olay yazısı), %17,1'i (f=14) şiir metni ve %4,8'i (f=4) izleme metni olarak yer almaktadır. Tablodan anlaşılacağı üzere metin türleri arasında dengeli bir dağılım söz konusu değildir. Tablo 10'dan anlaşılacağı üzere MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda tema metinleri, serbest okuma metinleri, etkinlik içinde yer alan metinler ve Tema Sonu Değerlendirme Soruları başlığında yer alan metinler olmak üzere toplamda 82 adet metin bulunmaktadır.

Tablo 10'a göre MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda çoğunluklu olarak (%48,8) bilgilendirici veya düşünceye dayalı metin türlerine yer verilmektedir. Metinlerin %29,2'si (f=24) hikâye edici metin, %17,1'i (f=14) şiir metni ve %4,8'i (f=4) ise izleme metni olarak kitapta yerini almaktadır.

Ders kitabında bilgilendirici metinler arasından en çok kullanılan tür %12,2 (f=10) oranla denemedir. Ayrıca söyleşi %8,6 (f=7), efemera ve broşür

%7,3 ($f=6$), anı %4,9 ($f=4$), özlü sözler %3,7 ($f=3$), mektup %2,4 ($f=2$) oranında yer alırken makale, biyografi, haber metni, eleştiri, dilekçe, kılavuzlar, sosyal medya mesajları ve e-posta metinleri yalnızca birer defa kullanılarak %1,2'lik ($f=1$) oranla kitapta yerini almaktadır.

Tablo 10'a göre yoğunluk bilgilendirici metinlerdedir ancak bilgilendirici metinler arasından 14 ayrı metin türünü tanıtır ve örneklendiriyor olması kitapta metin çeşitliliğini olumlu yönde etkilemektedir. 5. sınıf Türkçe ders kitabıyla dersini işleyen bir öğretmen öğrenciye daha fazla metin türünü tanıtmaya olanağı bulabilecek ve öğrenci de söz konusu kitapta karşılaştığı metin türlerine aşina olacaktır. Bu da metin türü öğretimi için öğretmene ve öğrenciye kolaylık sağlayacaktır. Nitekim Türkçe ders kitaplarındaki metin türü çeşitliliğinin fazla olması Türkçe ders kitabının niteliğine olumlu bir katkı sağlamış olacaktır.

TDÖP'ye (2018:17) göre 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâyeye edici metinler arasında çizgi roman, fabl, hikâyeye, karikatür, masal, efsane, destan, mizahi fıkra, roman ve tiyatro metinleri bulunmaktadır. MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerden %11'i ($f=9$) hikâyeye, %8,5'i ($f=7$) fabl, %4,9'u ($f=4$) karikatür, %2,4'ü ($f=2$) tiyatro ve %1,2'si ($f=1$) roman ile mizahi fıkra metinleri yer almaktadır. Tabloya göre söz konusu ders kitabı hikâyeye edici metin bazında yeterince çeşitliliği sağlayamamıştır. Ders kitabında hikâyeye, fabl, karikatür, tiyatro, roman ve mizahi fıkra türlerine yer verilirken çizgi roman, masal, efsane ve destan türünü tanıtan türlere yer verilmemiştir. Nitekim sezdirme yöntemi vasıtasıyla öğrencilere fark ettirilmeden, doğrudan veya dolaylı yollarla özellik hissettirilerek metin türü tanıtımının yapılabilmesi için okuma metni, serbest okuma metni veya etkinlik içi metinlere yer verilirken tür çeşitliliğini sağlamak gerekmektedir.

TDÖP'ye (2018:18) göre 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan bilgilendirici metinler arasında anı, dilekçe, efemera ve broşür, e-posta, haber metni, reklam, kılavuzlar, makale, fıkra, söyleşi, deneme, mektup, özlü sözler ve sosyal medya mesajları bulunmaktadır. Tablo 4'e göre MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerden %12,2'si ($f=10$) deneme, %8,6'sı ($f=7$) söyleşi, %7,3'ü ($f=6$) efemera ve broşür, %4,9'u ($f=4$) anı ve %3,7'si ($f=3$)

özlü sözler olarak yer almaktadır. Bunun yanında makale, biyografi, eleştiri, dilekçe, kılavuz, sosyal medya mesajı, e-posta metinleri ve haber metni ders kitabında birer defa kullanılarak %1,2'lik oranla yerini almaktadır. Böylelikle programın belirttiği bilgilendirici metin türlerinden her birine örnek verilmiştir.

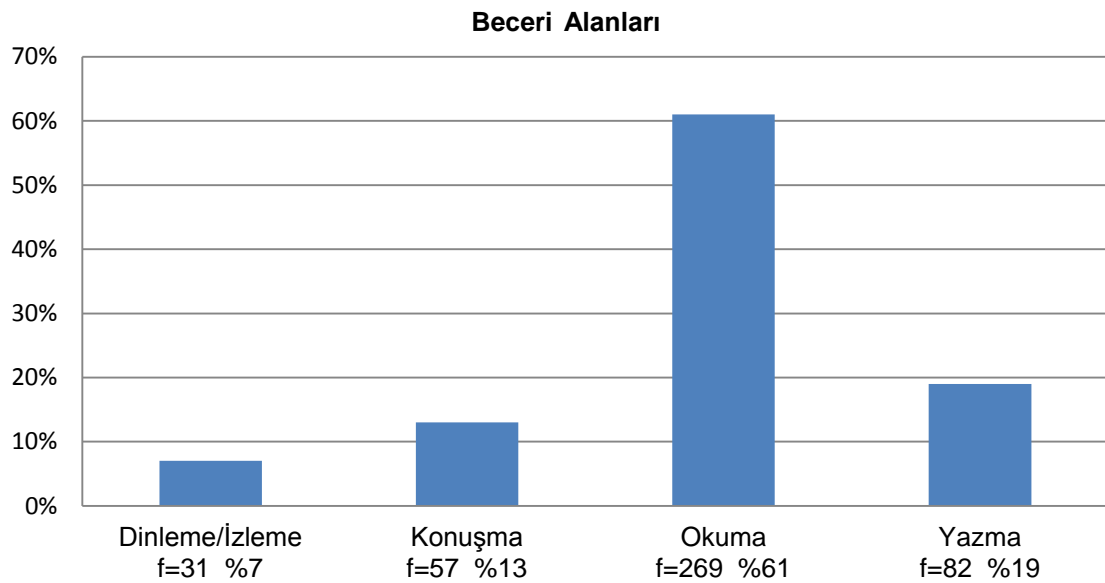
Tablo 10'a göre MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerden %17,1'i ($f=14$) şiir metni olarak yer almaktadır. Şiir metinleri, farklı temalara dağıtılmış ve birbirinden farklı konuları işleyecek şekilde kitapta yerlerini almaktadırlar.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerden %4,8'i ($f=4$) izleme metnidir. İzleme metinleri arasında birer adet film, kısa film, çizgi film ve belgesel yer almaktadır.

Tablo 11'de çalışmanın "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin ilgili oldukları beceri alanlarına göre dağılımları nedir?" alt problemine cevap aranmıştır. Aşağıdaki tabloda 5. sınıflara ait etkinliklerin ilgili oldukları beceri alanlarının dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 11.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Beceri Alanlarına Göre Dağılımları

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan hazırlık çalışmaları, metin etkinlikleri ve tema sonu değerlendirme soruları dikkate alınarak ders kitabı hakkında tespitlere ulaşılmıştır. Tablo 10'a göre ders kitabındaki etkinlikler beceri alanlarına dengesiz dağılmaktadır. MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan etkinliklerin %61'i ($f=269$) okuma beceri alanıyla ilgilidir. Ders kitabındaki etkinliklerin %19'u ($f=82$) yazma beceri alanına hizmet eden etkinlikleri içermektedir. Ayrıca ders kitabındaki etkinliklerin %13'ü ($f=57$) konuşma beceri alanının, %7'si ($f=31$) dinleme/izleme beceri alanının kapsamına girmektedir. Böylelikle bazı beceri alanına çok yer verilirken diğer beceri alanları göz ardı edilmiştir.

Tablo 10 incelendiğinde 5. sınıf Türkçe ders kitabının ana ekseninde okuma becerisi bulunmaktadır. Kitaptaki etkinliklerin büyük bir kısmının okuma beceri alanına hitap etmesi de bunu doğrular niteliktedir. Tablodan 5. sınıf Türkçe ders kitabı özellikle dinleme ve konuşma beceri alanlarının fazlasıyla ihmal edildiği tespit edilmiştir. Türkçe dersinin hedefleri arasında her dört beceri alanını da dengeli bir şekilde geliştirmek yer almaktadır. Ancak Türkçe ders kitabında konuşma ve dinleme beceri alanıyla ilgili etkinlikler daha az yer almaktadır. Bunun sebeplerini programda konuşma ve dinleme kazanımlarının azlığına bağlamak mümkündür. Ayrıca uzun sürelerdir hep ihmal edilen beceri alanları olarak kabul gören dinleme ve konuşma beceri alanlarına ait yer edinen yanlış algıya da bağlamak mümkündür. Ancak dil eğitiminin etkili ve sağlıklı bir düzeyde gerçekleşmesinin vazgeçilmez en temel yolu bütün beceri alanlarına önemin verilmesidir. Bu bağlamda öğretim programlarında özellikle dinleme/izleme ve konuşma kazanımlarının artırılması ve Türkçe ders kitaplarında konuşma ve dinleme/izleme becerilerine hitap eden etkinliklerin çeşitlendirilip artırılması gerekmektedir.

Tablo 12'de "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin sağladığı kazanımlara göre dağılımları nedir?" alt problemine cevap aranmıştır. Tabloda 12'de 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin kazanımlara göre dağılımlarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 12.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Kazanımlara Göre Dağılımları

Ders Kodu, Sınıf Düzeyi, Beceri Alan No, Kazanım No	Kazanım	Frekans f	Yüzde %
T.5.1. DİNLEME/İZLEME			
T.5.1.1.	Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	1	0,2
T.5.1.2.	Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	2	0,5
T.5.1.3.	Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	1	0,2
T.5.1.4.	Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu tespit eder.	1	0,2
T.5.1.5.	Dinlediklerini/izlediklerini özetler.	2	0,5
T.5.1.6.	Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.	10	2,2
T.5.1.7.	Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.	1	0,2
T.5.1.8.	Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.	2	0,5
T.5.1.9.	Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.	1	0,2
T.5.1.10.	Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir.	1	0,2
T.5.1.11.	Dinledikleri/izledikleri ilgili görüşlerini bildirir.	2	0,5
T.5.1.12.	Dinleme stratejilerini uygular.	7	1,6
Toplam		31	7
T.5.2. KONUŞMA			
T.5.2.1.	Hazırlıklı konuşma yapar.	25	5,6
T.5.2.2.	Hazırlıksız konuşma yapar.	23	5,2
T.5.2.3.	Konuşma stratejilerini uygular.	4	0,9
T.5.2.4.	Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.	1	0,2
T.5.2.5.	Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	1	0,2
T.5.2.6.	Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.	1	0,2
T.5.2.7.	Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	2	0,5

		Toplam	57	13
T.5.3.				
OKUMA				
T.5.3.1.	Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	18	4,1	
T.5.3.2.	Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.	1	0,2	
T.5.3.3.	Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.	0	0	
T.5.3.4.	Okuma stratejilerini kullanır.	13	2,9	
T.5.3.5.	Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	23	5,2	
T.5.3.6.	Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.	12	2,7	
T.5.3.7.	Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.	4	0,9	
T.5.3.8.	Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.	5	1,1	
T.5.3.9.	Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.	2	0,5	
T.5.3.10.	Kökleri ve ekleri ayırt eder.	5	1,1	
T.5.3.11.	Yapım ekinin işlevlerini açıklar.	4	0,9	
T.5.3.12.	Metin türlerini ayırt eder.	4	0,9	
T.5.3.13.	Okuduklarını özetler.	7	1,6	
T.5.3.14.	Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.	13	2,9	
T.5.3.15.	Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	2	0,5	
T.5.3.16.	Metindeki hikâye unsurlarını belirler.	4	0,9	
T.5.3.17.	Metni yorumlar.	29	6,6	
T.5.3.18.	Metinle ilgili sorular sorar.	4	0,9	
T.5.3.19.	Metinle ilgili sorulara cevap verir.	46	10,4	
T.5.3.20.	Metnin konusunu belirler.	7	1,6	
T.5.3.21.	Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.	3	0,6	
T.5.3.22.	Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	20	4,5	
T.5.3.23.	Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.	0	0	
T.5.3.24.	Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.	3	0,6	
T.5.3.25.	Medya metinlerini değerlendirir.	2	0,5	
T.5.3.26.	Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.	2	0,5	
T.5.3.27.	Metinler arasında karşılaştırma yapar.	4	0,9	
T.5.3.28.	Bilgi kaynaklarını etkili şekilde kullanır.	0	0	
T.5.3.29.	Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	1	0,2	
T.5.3.30.	Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.	2	0,5	
T.5.3.31.	Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	13	2,9	

T.5.3.32.	Metindeki söz sanatlarını tespit eder.	5	1,1
T.5.3.33.	Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder.	6	1,3
T.5.3.34.	Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgilere ilişkin soruları cevaplar.	5	1,1
Toplam		269	61
T.5.4.			
YAZMA			
T.5.4.1.	Şiir yazar.	5	1,1
T.5.4.2.	Bilgilendirici metin yazar.	11	2,5
T.5.4.3.	Hikâye edici metin yazar.	5	1,1
T.5.4.4.	Yazma stratejilerini uygular.	14	3,1
T.5.4.5.	Büyük harfleri ve noktalama işaretlerini uygun yerlerde kullanır.	20	4,5
T.5.4.6.	Bir işin işlem basamaklarını yazar.	3	0,6
T.5.4.7.	Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.	1	0,2
T.5.4.8.	Sayıları doğru yazar.	3	0,6
T.5.4.9.	Yazdıklarını düzenler.	2	0,5
T.5.4.10.	Yazdıklarını paylaşır.	2	0,5
T.5.4.11.	Yazılarında ses olaylarına uğrayan kelimeleri doğru kullanır.	7	1,6
T.5.4.12.	Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	1	0,2
T.5.4.13.	Formları yönergelerine uygun doldurur.	4	0,9
T.5.4.14.	Kısa metinler yazar.	3	0,6
T.5.4.15.	Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.	1	0,2
T.5.4.16.	Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.	0	0
Toplam		82	19
Genel Toplam		439	100

Tablo 12'ye göre MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda dinleme/izleme kazanımlarını sağlayan 31 etkinlik, konuşma kazanımlarını sağlayan 57, okuma kazanımlarını sağlayan 269 ve yazma kazanımlarını sağlayan 82 etkinlik olmak üzere toplamda 439 etkinlik bulunmaktadır. Tabloda söz konusu etkinliklerin hangi kazanımla ilgili olduğu yüzde ve frekanslarıyla birlikte verilmiştir.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan etkinliklerin %7'si ($f=31$) dinleme/izleme öğrenme alanıyla ilgilidir. Etkinliklerin %2,2'si ($f=10$) "Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir." dinleme kazanımıyla ilgilidir. "Dinleme stratejilerini uygular." kazanımı kitapta 7 etkinlikte uygulanmış olup diğer etkinlikler arasında %1,6'lık orana sahiptir. "Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.", "Dinlediklerini/izlediklerini özetler.", "Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır." ve "Dinledikleri/izledikleri ilgili görüşlerini bildirir." kazanımları kitapta %0,5 ($f=2$) oranında karşılığını bulmaktadır. Ayrıca ders kitabında "Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur." kazanımı, "Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler." kazanımı, "Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu tespit eder." kazanımı, "Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir." kazanımı, "Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar." kazanımı ve "Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir." kazanımlarıyla ilgili %0,2 ($f=1$) oranında etkinlik bulunmaktadır.

Tablo 12'ye göre MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan etkinliklerden %5,62'si ($f=25$) "Hazırlıklı konuşma yapar." kazanımıyla ilgiliyken %5,2'si ($f=23$) "Hazırlıksız konuşma yapar." kazanımıyla ilgilidir. Ders kitabında yer alan etkinliklerden %0,9'u ($f=4$) "Konuşma stratejilerini uygular." kazanımına, %0,5'i ($f=2$) "Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır." kazanımına, %0,2'si ise ($f=1$) "Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.", "Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır." ve "Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır." kazanımlarına hizmet etmektedir.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki etkinliklerin %61'i ($f=269$) okuma öğrenme alanındaki kazanımların kapsamına girmektedir. Etkinliklerin %10,4'lük ($f=46$) önemli bir kısmı "Metinle ilgili sorulara cevap verir." kazanımıyla ilgilidir. Bunun yanında etkinliklerin %6,6'sı ($f=29$) "Metni yorumlar." kazanımını, %5,2'si ($f=23$) "Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder." kazanımını, %4,5'i ($f=20$) "Görsellerle ilgili

soruları cevaplar." kazanımını, %4,1'i "Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur." kazanımını, %2,9'u (f=13) "Okuma stratejilerini kullanır.", "Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler." ve "Okuduklarıyla ilgili çıkarımlarda bulunur." kazanımlarını gerçekleştirebilecek etkinliklerden meydana gelmektedir. Ders kitabındaki etkinliklerin %1,6'lık (f=7) oranı "Okuduklarını özetler." ve "Metnin konusunu belirler." kazanımlarıyla, %1,1'lik (f=5) oranı "Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.", "Kökleri ve ekleri ayırt eder.", "Metindeki söz sanatlarını tespit eder." ve "Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgilere ilişkin soruları cevaplar." kazanımlarıyla ilgiliyken etkinliklerin %0,9'u (f=4) "Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.", "Yapım ekinin işlevlerini açıklar.", "Metin türlerini ayırt eder.", "Metinle ilgili sorular sorar." ve "Metinler arasında karşılaştırma yapar." kazanımlarıyla ilgilidir. Hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin sadece %0,2'lik (f=1) oranı "Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur." ve " Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular." kazanımlarını sağlayabilecek niteliktedir. 5. sınıf kazanımlarından olan "Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.", "Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar." ve "Bilgi kaynaklarını etkili şekilde kullanır." kazanımları ders kitabında hususi bir etkinlikle verilmeyip yazı karakterlerini değiştirerek, metindeki önemli noktaları vurgulayarak ve bilgi kaynaklarıyla ilgili yönergeler vererek bu kazanımlar gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda sağlanan kazanımlardan %19'u (f=82) yazma öğrenme alanına aittir. Ders kitabında yer alan etkinliklerden %4,5'i (f=20) "Büyük harfleri ve noktalama işaretlerini uygun yerlerde kullanır." kazanımı, %3,1'i (f=3,1) "Yazma stratejilerini uygular." kazanımı, %2,5'i (f=11) "Bilgilendirici metin yazar." kazanımı, %1,6'sı (f=7) "Yazılarında ses olaylarına uğrayan kelimeleri doğru kullanır." kazanımı, %1,1'i (f=5) "Şiir yazar." kazanımı ve %1,1'i (f=5) "Hikâye edici metin yazar." ile ilgili olarak kullanılmış ve istenen yeterliliğe ulaşılmıştır. Ancak "Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır." kazanımı "Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır." kazanımı ve "Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler." kazanımı etkinliklerde birer defa sağlanarak %0,2'lik orana

sahiptir. "Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır." kazanımına ise ders kitabında özel bir etkinlik ve açıklamalara yer verilmemiştir.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorum

Türkçe ders kitaplarının incelenmesi alana oldukça katkılar sağlayacak ve hazırlanacak yeni kitaplara yol gösterecektir. Çalışmanın bu bölümünde 2018-2019 yılında okutulan ve Eksen Yayıncılık tarafından hazırlanan 6. Sınıf Türkçe ders kitabı ayrıntılı olarak incelemeye tabi tutulmuştur.

Tablo 13'te "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki ana metinlerin türleri nedir ve yazarları kimdir?" alt problemine yönelik bulgular vardır. Ayrıca Eksen Yayıncılık'a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan temalara, tema metinlerine, metinlerin yazarlarına ve türlerine ilişkin bilgilere Tablo 13'te yer verilmiştir.

Tablo 13.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ana Metinlerin Türleri

TEMA	METNİN ADI	METNİN YAZARI	METİN TÜRÜ
1.Tema ERDEMLER	Forsa	Ömer SEYFETTİN	Hikâye
	Kaynatılmış Tohum	Murat EREN	Masal
	Ceylana Yardım	Recep Şükrü GÜNGÖR	Fabl
	Edenler		
	Adsız Çeşme (Dinleme Metni)	Hasan Âli Yücel	Şiir
	Dostluk	Montaigne	Deneme
2.Tema MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	Nevruz	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Makale
	Türküler Dolusu	Bedri Rahmi EYÜPOĞLU	Şiir
	Boş Bir Kümes, Birkaç Dolu Kalp	Ahmet Şerif İZGÖREN	Hikâye
	Bayrak (Dinleme Metni)	Arif Nihat ASYA	Şiir
	Önce İğneyi Kendine Batır, Sonra Çuvaldızı Ele	Burcu YILMAZ	Hikâye

3.Tema	MİLLİ MÜCADELE	Atatürk Orman Çiftliği	Hikmet ULUSOY	Hikâye
		Atatürk Geometri Kitabı Yazmış	Tuğba CAN	Makale
		30 Ağustos	Ahmet Kutsi TECER	Şiir
		Ankara Türk Odası (Dinleme Metni)	Hikmet KOYUNCU	Anı
		Dolunayda Kurtlar	Mehmet AYCI	Şiir
4.Tema	ÇOCUK DÜNYASI	Nasrettin Hoca Fıkraları	Ahmet KÖKLÜGİLLER	Mizahi Fıkra
		Ben Kimim?	Nilay YILMAZ	Fabl
		Bilmece	Cem ATLI	Tiyatro
		Kentlerde Yaşayan Çocuklar da Oyun Oynamak İster (Dinleme Metni)	Eray CANBERK	Şiir
		Çocuk ve Resim	Dilaver CEBECİ	Şiir
5.Tema	BİREY VE TOPLUM	Birlikte	Mehmet SALİHOĞLU	Şiir
		Geri Kazanım	Aslı ZÜLAL	Makale
		Ömür Törpüsü	Ayşe İLKER	Hikâye
		Sihirli Pasta (Dinleme Metni)	Rıza AKDEMİR	Hikâye
		Değerlere Uymada Üç Hata	Üstün DÖKMEN	Makale
6.Tema	İLETİŞİM	Güler Yüze ve Gülmeye Dair	Şevket RADO	Söyleşi
		Teknolojik Bayram Kutlamaları	Nuray BARTOSCHEK	Söyleşi
		Pulsuz Dilekçe	Atalay YÖRÜKOĞLU	Mektup
		Bilgilenirken Medya (Dinleme Metni)	Hediyetullah AYDENİZ	Makale
		Bilinçli Medya Tüketimi	Hediyetullah AYDENİZ	Makale
7.Tema	DOĞA VE EVREN	Uzaklar	Osman ATASOY	Gezi Yazısı
		Gezegenimiz Isınıyor	Burcu Meltem ARIK	Makale
		Orman	Zeki TUNABOYLU	Şiir
		Beyaz Diş (Dinleme Metni)	Jack LONDON	Roman
		Gün Doğuyor	Orhan Veli KANIK	Şiir

8.Tema BİLİM VE TEKNOLOJİ	Uçakla Yolculuk	Celal Sıtkı GÜLER	Şiir
	Robotik ile Enerji	Tülay ÖNCÜ	Çizgi Roman
	Newton'un (Nivtin'in) Elması	Ülker KÖKSAL	Tiyatro
	Bilimsel Araştırma		
	Yaparken Nelere Dikkat Etmeliyiz? (Dinleme Metni)	Bilen Çocuk dergisi	Makale
	Mikrop Savaşları	Richard Platt	Makale

Tablo 13'e göre Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda Erdemler, Millî Kültürümüz, Millî Mücadele, Çocuk Dünyası, Birey ve Toplum, İletişim, Doğa ve Evren, Bilim ve Teknoloji temaları bulunmaktadır. Ders kitabında 8 farklı temaya ait olmak üzere 40 ana metne yer verilmektedir.

Tablo 13'e göre 6. sınıf Türkçe ders kitabında Erdemler temasındaki ana metinlerin %60'ı ($f=3$) hikâye edici metin, %20'si ($f=1$) bilgilendirici metin ve %20'si ($f=1$) şiir metni; Millî Kültürümüz temasındaki ana metinlerin %40'ı ($f=2$) hikâye edici metin, %20'si ($f=1$) bilgilendirici metin ve %40'ı ($f=2$) şiir metni; Millî Mücadele temasındaki ana metinlerin %20'si ($f=1$) hikâye edici metin, %40'ı ($f=2$) bilgilendirici metin ve %40'ı ($f=2$) şiir metni; Birey ve Toplum temasındaki ana metinlerin %40'ı ($f=2$) hikâye edici metin, %40'ı ($f=2$) bilgilendirici metin ve %20'si ($f=1$) şiir metni; Doğa ve Evren temasındaki ana metinlerin %40'ı ($f=2$) şiir metni, %20'si ($f=1$) hikâye edici metin ve %40'ı ($f=2$) bilgilendirici metin; Bilim ve Teknoloji temasındaki ana metinlerin %40'ı ($f=2$) hikâye edici metin, %40'ı ($f=2$) bilgilendirici metin ve %20'si ($f=1$) şiir metni türünde yerini almaktadır. Ayrıca tablo 13'e göre metin türlerinin temalara göre dengeli bir dağılım göstermediğini belirtmek gerekir. Çünkü kitapta Çocuk Dünyası temasındaki ana metinlerin %60'ı ($f=3$) hikâye edici metin ve %40'ı ($f=2$) şiir metni olarak yer almaktadır ve bu temada hiç bilgilendirici metin bulunmamaktadır. Ayrıca 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki İletişim temasındaki metinlerin tamamı bilgilendirici metin türlerinden oluşmaktadır.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın İletişim temasında Hediyeullah AYDENİZ'e ait biri dinleme metni, diğeri serbest okuma metni olmak üzere iki makaleye yer verilmiştir. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin olabildiğince farklı yazarlardan verilmesi öğrencilere farklı yazarları tanıtmış olacaktır.

Tablo 14'te "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki ana metinlerin türlere göre dağılımları nedir?" alt problemine cevap aranmıştır. Tablo 14. Eksen Yayıncılık'a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki tema metinlerinin türlerine dağılımlarını belirtmektedir.

Tablo 14.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ana Metinlerin Türlerine Göre Dağılımları

	Metin Türleri	Frekans	Yüzde
		<i>f</i>	%
HİKÂYE EDİCİ METİNLER	Fabl	2	5
	Masal	1	2,5
	Hikâye	6	15
	Roman	1	2,5
	Çizgi Roman	1	2,5
	Tiyatro	2	5
	Mizahi Fıkra	1	2,5
	Toplam	14	35
BİLGİLENDİRİCİ METİNLER	Deneme	1	2,5
	Makale	9	22,5
	Söyleşi	2	5
	Mektup	1	2,5
	Anı	1	2,5
	Gezi Yazısı	1	2,5
	Toplam	15	37,5
ŞİİR	Şiir	11	27,5
	Toplam	11	27,5
Genel Toplam		40	100

Tablo 14'e göre Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda ana metin olarak her temada beşer metin olmak üzere 40 metin bulunmaktadır. Bu metinlerin %37,5'i (f=15) bilgilendirici metin, %35'i (f=14) hikâye edici metin ve % 27,5'i (f=11) şiir metni olarak kitapta yerini almaktadır.

Bilgilendirici metinlerden makale %22,5'lik (f=9) ve söyleşi ise %5'lik (f=2) bir oranla ders kitabında yerini almaktadır. Deneme, mektup, anı ve gezi yazısı metinlerinden her biri ise %2,5'lik (f=1) bir orana sahiptir.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerden %15'i (f=6) hikâye, %5'i (f=2) fabl ve tiyatro, %2,5'i (f=1) ise masal, roman, çizgi roman ve mizahi fıkra metinleridir.

Tablo 15'te "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki bütün metinlerin türleri nedir?" alt problemine cevap aranmıştır. Tablo 15'te 6. sınıflara ait Türkçe ders kitabında bulunan tüm metinlere, metnin bulunduğu temaya, yazarına/kaynağına ve türüne ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 15.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bütün Metinlerin Türleri

TEMA	METNİN ADI	METNİN YAZARI	METİN TÜRÜ
1.Tema ERDEMLER (%16;f=16)	Forsa	Ömer SEYFETTİN	Hikâye
	Kaynatılmış Tohum	Murat EREN	Masal
	Ceylana Yardım Edenler	Recep Şükrü GÜNGÖR	Fabl
	Adsız Çeşme (Dinleme Metni)	Hasan Âli Yücel	Şiir
	Dostluk	Montaigne	Deneme
	John Jewel Vecize	John Jewel	Özlü Sözler
	William Shenstone Vecize	William Shenstone	Özlü Sözler
	Friedrich Nietzsche Vecize	Friedrich Nietzsche	Özlü Sözler
	Samuel Johnson	Samuel Johnson	Özlü Sözler

		Vecize	
		Robert Burns Vecize	Robert Burns Özlü Sözler
		Montaigne Vecize	Montaigne Özlü Sözler
		Goethe Vecize	Goethe Özlü Sözler
		Mevlana Vecize	Mevlana Özlü Sözler
		Cenap Şehabettin Vecize	Cenap Şehabettin Özlü Sözler
		Hz. Ali Vecize	Hz. Ali Özlü Sözler
		İyilikle İlgili Atasözü	Atasözü Özlü Sözler
		Nevruz	Kültür ve Turizm Bakanlığı Makale
		Türküler Dolusu	Bedri Rahmi EYÜPOĞLU Şiir
		Boş Bir Kümes, Birkaç Dolu Kalp	Ahmet Şerif İZGÖREN Hikâye
		Bayrak (Dinleme Metni)	Arif Nihat ASYA Şiir
		Önce İğneyi Kendine Batır, Sonra Çuvaldızı Ele	Burcu YILMAZ Hikâye
		Uzun İnce Bir Yoldayım	Âşık Veysel ŞATIROĞLU Şiir
		Kismetle İlgili Atasözü	Atasözü Özlü Sözler
		Türk Halısı	Sadettin KAPLAN Şiir
		Atatürk Orman Çiftliği	Hikmet ULUSOY Hikâye
		Atatürk Geometri Kitabı Yazmış	Tuğba CAN Makale
		30 Ağustos	Ahmet Kutsi TECER Şiir
		Ankara Türk Odası (Dinleme Metni)	Hikmet KOYUNCU Anı
		Dolunayda Kurtlar	Mehmet AYCI Şiir
		Ağaç Kesilmeyecek, Bina Kaldırılacak	T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Eğitim ve Yayın Dairesi Anı
		Mustafa Kemal ATATÜRK Vecize	Mustafa Kemal ATATÜRK Özlü Sözler
		Mustafa Kemal ATATÜRK Vecize	Mustafa Kemal ATATÜRK Özlü Sözler

MİLLİ

2.Tema

KÜLTÜRÜMÜZ

(%8;f=8)

MİLLİ

3.Tema

MÜCADELE

(%16;f=16)

	30 Ağustos'un Önemi	Yasemin ŞEKERCİ	Makale
	Mustafa Kemal ATATÜRK Vecize	Mustafa Kemal ATATÜRK	Özlu Sözler
	Mustafa Kemal ATATÜRK Vecize	Mustafa Kemal ATATÜRK	Özlu Sözler
	Mustafa Kemal ATATÜRK Vecize	Mustafa Kemal ATATÜRK	Özlu Sözler
	Mustafa Kemal ATATÜRK Vecize	Mustafa Kemal ATATÜRK	Özlu Sözler
	Sanatçı El Öpmez	Şenol KALAYCI	Anı
	Bir Türk Dünyaya Bedeldir	Rasim PEHİVANOĞLU	Anı
	Horatius Vecize	Horatius	Özlu Sözler
	Nasrettin Hoca Fıkraları (Kaldı mı Alacağın?)	Ahmet KÖKLÜGİLLER	Mizahi Fıkra
	Nasrettin Hoca Fıkraları (İçinde Ben de Vardım)	Ahmet KÖKLÜGİLLER	Mizahi Fıkra
	Nasrettin Hoca Fıkraları (Merdiven Satıyorum)	Ahmet KÖKLÜGİLLER	Mizahi Fıkra
	Nasrettin Hoca Fıkraları (Sana Ne?)	Ahmet KÖKLÜGİLLER	Mizahi Fıkra
	Ben Kimim?	Nilay YILMAZ	Fabl
	Bilmece	Cem ATLI	Tiyatro
	Kentlerde Yaşayan Çocuklar da Oyun Oynamak İster (Dinleme Metni)	Eray CANBERK	Şiir
	Çocuk ve Resim	Dilaver CEBECİ	Şiir
	Walt Disney Vecize	Walt DİSNEY	Özlu Sözler
	Karma İçerikli Karikatür	-	Karikatür
	Karma İçerikli Karikatür	-	Karikatür
	Karma İçerikli Karikatür	-	Karikatür

4.Tema **ÇOCUK DÜNYASI**
(%13;f=13)

		Karikatür	
		Oyun Çocuklara da Yaşlılara da İyi Geliyor	Cheryl TANRIVERDİ Deneme
		Birlikte	Mehmet SALİHOĞLU Şiir
		Geri Kazanım	Aslı ZÜLAL Makale
		Ömür Törpüsü	Ayşe İLKER Hikâye
		Sihirli Pasta (Dinleme Metni)	Rıza AKDEMİR Hikâye
		Değerlere Uymada Üç Hata	Üstün DÖKMEN Makale
		Birliktelik İle İlgili Atasözü	Atasözü Özlü Sözler
5.Tema	BİREY VE TOPLUM (%13;f=13)	Hayat Bayram Olsa	Şenay YÜZBAŞIOĞLU Şiir
		Geri Dönüşümle İlgili Karikatür	- Karikatür
		Tarımda Kullanılan İlaçlarla İlgili Grafik	- Efemera ve Boşür
		Kemal Tahir Vecize	Kemal Tahir Özlü Sözler
		Oscar Wilde Vecize	Oscar Wilde Özlü Sözler
		Dostoyevski Vecize	Dostoyevski Özlü Sözler
		Emine Teyze'nin Çilek Reçeli	Miyase SERTBARUT Hikâye
		Güler Yüze ve Gülmeye Dair	Şevket RADO Söyleşi
		Teknolojik Bayram Kutlamaları	Nuray BARTOSCHEK Söyleşi
		Pulsuz Dilekçe	Atalay YÖRÜKOĞLU Mektup
		Bilgilenirken Medya (Dinleme Metni)	Hediyetullah AYDENİZ Makale
		Bilinçli Medya Tüketimi	Hediyetullah AYDENİZ Makale
		Victor Burge Vecize	Victor Burge Özlü Sözler
		Hız Ali Vecize	Hız. Ali Özlü Sözler
6.Tema	İLETİŞİM (%14;f=14)	Charles Gordon Vecize	Charles Gordon Özlü Sözler
		Ella W. Witcox Vecize	Ella W. Witcox Özlü Sözler

	Aile İletişimiyle İlgili Karikatür	-	Karikatür
	Dikkat Edelim! Yayılmasın...	T.C. Sağlık Bakanlığı	Efemera ve Broşür
	Yaşama Yol Ver!	T.C. Sağlık Bakanlığı	Efemera ve Broşür
	Tıklamadan Önce Düşün	Isparta Emniyet Müdürlüğü	Efemera ve Broşür
	Cumhuriyet Dönemi Denemeler Seçkisi	Mehmet BAŞARAN	Deneme
7.Tema DOĞA VE EVREN (%13;f=13)	Uzaklar	Osman ATASOY	Gezi Yazısı
	Gezegelimiz Isınıyor	Burcu Meltem ARIK	Makale
	Orman	Zeki TUNABOYLU	Şiir
	Beyaz Diş (Dinleme Metni)	Jack LONDON	Roman
	Gün Doğuyor	Orhan Veli KANIK	Şiir
	İbni Batuta Vecize	İbni Batuta	Özlü Sözler
	2016: En Sıcak Yıl	Şeçil Güvenç HEPER	Haber Metni
	Hz. Muhammed Vecize	Hz. Muhammed	Özlü Sözler
	Franklin Roosevelt Vecize	Franklin Roosevelt	Özlü Sözler
	Mustafa Kemal ATATÜRK Vecize	Mustafa Kemal ATATÜRK	Özlü Sözler
	Marcel Prevast Vecize	Marcel Prevast	Özlü Sözler
	Anotele France Vecize	Anatole France	Özlü Sözler
	Kırlara Gidiyorum	Cahit ZARİFOĞLU	Şiir
Uçakla Yolculuk	Celal Sıtkı GÜLER	Şiir	
Robotik ile Enerji	Tülay ÖNCÜ	Çizgi Roman	
Newton'un (Nivtın'ın) Elması	Ülker KÖKSAL	Tiyatro	
8.Tema BİLİM VE TEKNOLOJİ (%7;f=7)	Bilimsel Araştırma Yaparken Nelere Dikkat Etmeliyiz?	Bilen Çocuk dergisi	Makale

(Dinleme Metni)		
Mikrop Savaşları	Richard Platt	Makale
Robotlar İşimizi Elimizden Alacak Mı?	Geleceğini Tasarla Blog	Blog
Matematikle Uçuran Astronot: Ali Kuşçu	H. Salih ZENGİN	Biyografi

Tablo 15'e göre Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda olabildiğince birbirinden farklı yazarlara ait ve birbirinden farklı tür ve konuya ait metinlere yer verilmiştir. Ayrıca metin türleri temalara göre dengeli dağılım göstermektedir. Ancak Eksen Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda öğrencilerde haz uyandırıp bilgilendirebilecek izleme metni ve bu metinle ilgili etkinliklere yer verilmemektedir. Dinleme ve izleme işbirliğiyle edinebilecek algılama becerisini geliştiren izleme metinleri Türkçe ders kitaplarının olmazsa olmazı olmalıdır.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda Erdemler temasında 16 metin ($f=16$), Millî Kültürümüz temasında 8 metin ($f=8$), Millî Mücadele temasında 16 metin ($f=16$), Çocuk Dünyası temasında 13 metin ($f=13$), Birey ve Toplum temasında 13 metin ($f=13$), İletişim temasında 14 metin ($f=14$), Doğa ve Evren temasında 13 metin ($f=13$) ve Bilim ve Teknoloji temasında 7 metin ($f=7$) bulunmaktadır. Tablo 15'e bakıldığında 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin temalara dengeli bir dağılım göstermektedir.

Tablo 16'da "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki bütün metinlerin türlere göre dağılımları nedir?" alt problemine ilişkin bulgular bulunmaktadır. Tablo 16'da Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan bütün metinlerin türlere göre dağılımları belirtilmiştir.

Tablo 16.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bütün Metinlerin Türlere Göre Dağılımları

	Metin Türleri	Frekans	Yüzde
		<i>f</i>	%
HİKÂYE EDİCİ METİNLER	Fabl	2	2
	Masal	1	1
	Hikâye	7	7
	Roman	1	1
	Çizgi Roman	1	1
	Tiyatro	2	2
	Karikatür	5	5
	Mizahi Fıkra	4	4
	Toplam	23	23
BİLGİLENDİRİCİ METİNLER	Deneme	3	3
	Söyleşi	2	2
	Makale	10	10
	Biyografi	1	1
	Haber Metni	1	1
	Anı	4	4
	Efemera ve Broşür	4	4
	Özlü Sözler	34	34
	Mektup	1	1
	Blog	1	1
	Gezi Yazısı	1	1
		Toplam	62
ŞİİR	Şiir	15	15
		Toplam	15
	Genel Toplam	100	100

Tablo 16'ya göre Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda toplamda 100 adet metin türüne yer verilmiştir. Bu metinlerin %62'lik ($f=62$) büyük bir kısmı bilgilendirici metinler, %23'ü ($f=23$) hikâye edici metinler ve %15'i ($f=15$) ise şiir metinlerinden oluşmaktadır. Ayrıca ders kitabında izleme metinlerine hiç yer verilmemiştir. Türkçe ders kitabını sıradanlıktan ve

sıkıcılıktan kurtaran izleme metinleri Türkçe ders kitaplarının vazgeçilmezi haline getirilmelidir.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda hikâye edici metinlerden hikâye türüne %7 ($f=7$) oranında, karikatür türüne %5 ($f=5$) oranında, mizahi fıkra türüne %4 ($f=4$) oranında, fabl ve tiyatro türlerine ise %2 ($f=2$) oranında yer verilmektedir. Ayrıca masal, roman ve çizgi roman türleri ise %1 ($f=1$) oranına sahiptir.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı; %34 ($f=34$) oranında özlü sözlere ve %10 ($f=10$) oranında makaleye yer vermiştir. Anı ile efemera ve broşür türleri ise ders kitabında %4'lük ($f=4$) bir orana sahiptir. Deneme türü %3 ($f=3$) oranına, söyleşi türü ise %2 ($f=2$) oranına sahiptir. Biyografi, haber metni, mektup, blog ve gezi yazısı türleri ise % 1'lik ($f=1$) oranla der kitabında yerini edinmiştir.

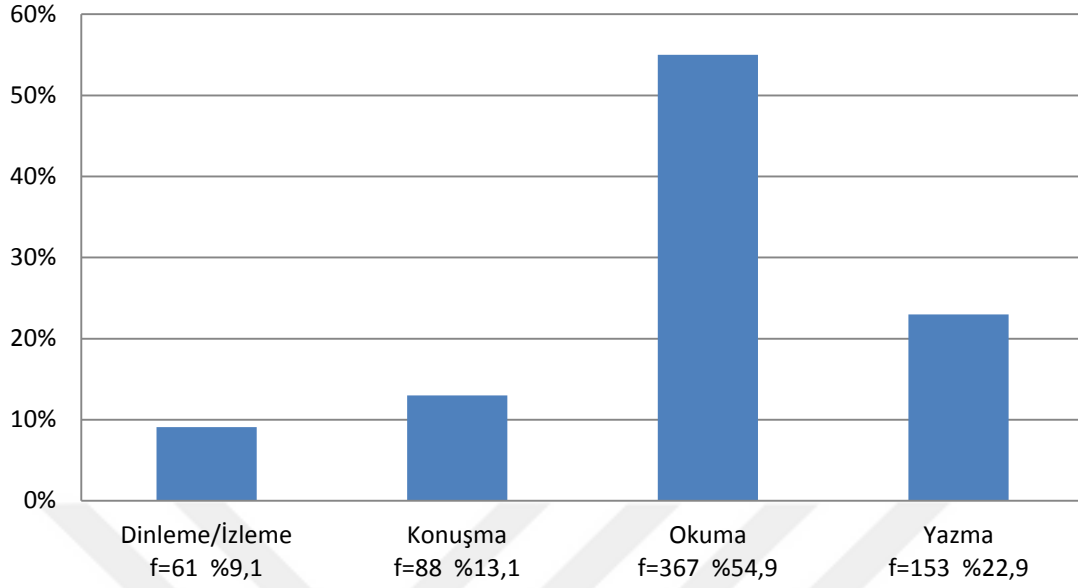
Şiir metni ana metin, serbest okuma metni olarak ve etkinlik içi etkinliklerde olmak üzere %15 ($f=15$) oranıyla ders kitabında bulunmaktadır.

Tablo 17'de "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin ilgili oldukları beceri alanlarına göre dağılımları nedir?" alt problemine cevap aranmaktadır. Bu bağlamda Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerin beceri alanlarına göre dağılımları belirtilmiştir.

Tablo 17.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Beceri Alanlarına Göre Dağılımları

Beceri Alanları

Tablo 17'ye göre Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda metin öncesi hazırlık çalışmaları, metin etkinlikleri, sonraki metnin işlenişine hazırlık etkinlikleri ve tema sonu değerlendirme çalışmaları başlıkları altında toplamda 669 etkinliğe yer verilmiştir. Ders kitabında yer alan etkinliklerden %9,1'i ($f=61$) dinleme/izleme beceri alanını geliştiren etkinliklerden oluşmaktadır. Ders kitabında konuşma beceri alanıyla ilgili olan etkinlikler %13,1 ($f=88$) oranına sahiptir. Yazma beceri alanıyla ilgili etkinliklere %22,9'luk ($f=153$) bir oranla yer verilmiştir.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan etkinliklerin %54,9'luk ($f=269$) kısmı okuma beceri alanına hitap eden etkinliklerden oluşmaktadır.

Tablo 18'de "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin sağladığı kazanımlara göre dağılımları nedir?" alt problemine cevap aranmıştır. Bu bağlamda Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan etkinliklerin 2018 TDÖP'de belirtilen kazanımlara göre dağılımları belirtilmiştir.

Tablo 18.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Kazanımlara Göre Dağılımları

Ders Kodu, Sınıf Düzeyi, Beceri Alan No, Kazanım No	Kazanım	Frekans f	Yüzde %
T.6.1. DİNLEME/İZLEME			
T.6.1.1.	Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	1	0,1
T.6.1.2.	Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	5	0,7
T.6.1.3.	Dinlediklerini/izlediklerini özetler.	2	0,3
T.6.1.4.	Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.	12	1,8
T.6.1.5.	Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	7	1,1
T.6.1.6.	Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu tespit eder.	7	1,1
T.6.1.7.	Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.	6	0,9
T.6.1.8.	Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.	3	0,4
T.6.1.9.	Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.	0	0
T.6.1.10.	Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir.	2	0,3
T.6.1.11.	Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir.	9	1,3
T.6.1.12.	Dinleme stratejilerini uygular.	7	1,1
Toplam		61	9,1
T.6.2. KONUŞMA			
T.6.2.1.	Hazırlıklı konuşma yapar.	8	1,2
T.6.2.2.	Hazırlıksız konuşma yapar.	47	7
T.6.2.3.	Konuşma stratejilerini uygular.	6	0,9
T.6.2.4.	Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.	4	0,6
T.6.2.5.	Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	13	1,9
T.6.2.6.	Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.	4	0,6
T.6.2.7.	Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	6	0,9
Toplam		88	13,1

T.6.3.			
OKUMA			
T.6.3.1.	Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	6	0,9
T.6.3.2.	Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.	11	1,6
T.6.3.3.	Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.	1	0,1
T.6.3.4.	Okuma stratejilerini kullanır.	20	3
T.6.3.5.	Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	35	5,3
T.6.3.6.	Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.	7	1,1
T.6.3.7.	Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.	7	1,1
T.6.3.8.	İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.	6	0,9
T.6.3.9.	İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.	4	0,6
T.6.3.10.	Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	8	1,2
T.6.3.11.	Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.	3	0,4
T.6.3.12.	Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	2	0,3
T.6.3.13.	Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.	7	1,1
T.6.3.14.	Metindeki söz sanatlarını tespit eder.	3	0,4
T.6.3.15.	Görselden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.	12	1,8
T.6.3.16.	Okuduklarını özetler.	1	0,1
T.6.3.17.	Metinle ilgili soruları cevaplar.	73	11
T.6.3.18.	Metinle ilgili sorular sorar.	6	0,9
T.6.3.19.	Metnin konusunu belirler.	28	4,2
T.6.3.20.	Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.	28	4,2
T.6.3.21.	Metnin içeriğine uygun başlık belirler.	18	2,7
T.6.3.22.	Metindeki hikâyeye unsurlarını belirler.	3	0,4
T.6.3.23.	Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	2	0,3
T.6.3.24.	Metnin içeriğini yorumlar.	9	1,3
T.6.3.25.	Metinler arasında karşılaştırma yapar.	2	0,3
T.6.3.26.	Metin türlerini ayırt eder.	22	3,3
T.6.3.27.	Şiirin şekil özelliklerini açıklar.	10	1,5
T.6.3.28.	Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.	2	0,3
T.6.3.29.	Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	5	0,7
T.6.3.30.	Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	7	1,1

T.6.3.31.	Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.	6	0,9
T.6.3.32.	Medya metinlerini değerlendirir.	4	0,6
T.6.3.33.	Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	4	0,6
T.6.3.34.	Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	4	0,6
T.6.3.35.	Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.	1	0,1
Toplam		367	54,9
T.6.4.			
YAZMA			
T.6.4.1.	Şiir yazar.	6	0,9
T.6.4.2.	Bilgilendirici metin yazar.	12	1,8
T.6.4.3.	Hikâye edici metin yazar.	8	1,2
T.6.4.4.	Yazma stratejilerini uygular.	24	3,7
T.6.4.5.	Yazdıklarını desteklemek için gerektiğinde grafik ve tablo kullanır.	0	0
T.6.4.6.	Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.	1	0,1
T.6.4.7.	Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.	3	0,4
T.6.4.8.	Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.	13	1,9
T.6.4.9.	Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.	5	0,7
T.6.4.10.	Yazdıklarını düzenler.	35	5,3
T.6.4.11.	Yazdıklarını paylaşır.	37	5,6
T.6.4.12.	Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	2	0,3
T.6.4.13.	Formları yönergelerine uygun doldurur.	2	0,3
T.6.4.14.	Kısa metinler yazar.	5	0,7
Toplam		153	22,9
Genel Toplam		669	100

Tablo 18'e göre Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda tema hazırlık çalışmaları, tema etkinlikleri ve tema sonu değerlendirme çalışmaları olmak üzere toplamda 669 etkinlik ve çalışma bulunmaktadır. Ders kitabındaki etkinliklerin %9,1'i ($f=61$) dinleme/izleme beceri alanının, %13,1'i ($f=88$) konuşma beceri alanının, %54,9'u ($f=367$) okuma beceri alanının ve %22,9'u ($f=153$) yazma beceri alanının kazanımlarından oluşmaktadır.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan etkinliklerin %0,1'i ($f=1$) dinleme kazanımlarından olan "Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur." kazanımını gerçekleştirmektedir. "Dinlediklerini/izlediklerini özetler." ile "Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir." kazanımları %0,3 ($f=2$) oranıyla etkinlikler vasıtasıyla kitapta yerini almaktadır. Türkçe ders kitabında mevcut etkinliklerin %0,7'si ($f=5$) "Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder." kazanımını, %0,9'u ($f=6$) "Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir." kazanımını, 0,4'ü ($f=3$) "Dinlediği/izlediği hikâyeye edici metinleri canlandırır." kazanımını, %1,3'ü ($f=9$) "Dinledikleri/izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir." kazanımını ve %1,8'i ($f=12$) "Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir." kazanımını sağlayıcı özelliklere sahiptir.

Dinleme/izleme beceri alanına dahil olan "Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler." kazanımı, "Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu tespit eder." kazanımı ve "Dinleme stratejilerini uygular." kazanımı ise %1,1 ($f=7$) oranıyla etkinliklerle kitapta yerini almaktadır. Ancak programda dinleme/izleme beceri alanında bulunan "Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar." kazanımıyla ilgili hiç etkinlik örneği yoktur.

Eksen Yayıncılık'a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin %13,1'i konuşma beceri alanıyla alakalıdır. Ders kitabında yer alan etkinliklerden %0,6'sı ($f=4$) "Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır." kazanımı ve "Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır." kazanımına hizmet etmektedir. kitaptaki etkinliklerin %0,9'u ($f=6$) "Konuşma stratejilerini uygular." kazanımı ve "Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır." kazanımını sağlayıcı özelliğe sahiptir. Ayrıca Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin %7'si ($f=47$) "Hazırlıksız konuşma yapar." kapsamına girmektedir.

Tablo 18'e göre Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan etkinliklerin %54,9'u ($f=367$) okuma beceri alanına ait kazanımlara hizmet etmektedir. 6. sınıflara ait Türkçe ders kitabındaki etkinliklerden %0,1'i ($f=1$)

"Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur." kazanımı, %0,1'i (f=1) "Okuduklarını özetler." kazanımı, %0,9'u (f=6) "Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur." kazanımı, %1,6'sı (f=11) "Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur." kazanımı, %1,1'i (f=7) "Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler." kazanımı, %1,1'i (f=7) "Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder." kazanımı, %0,9'u (f=6) "İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar." kazanımı, %0,6'sı (f=4) "İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar." kazanımı, 1,2'si (f=8) "Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar." kazanımı, 0,4'ü (f=3) "Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder." kazanımı, %0,3'ü (f=2) "Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar." kazanımı, %1,1'i (f=7) "Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir." kazanımı, %0,4'ü (f=3) "Metindeki söz sanatlarını tespit eder." kazanımı, %0,4'ü (f=3) "Metindeki hikâye unsurlarını belirler." kazanımı, %0,3'ü (f=2) "Metinler arasında karşılaştırma yapar." kazanımı, %0,3'ü (f=2) "Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder." kazanımı ve %0,1'i (f=1) "Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar." kazanımını gerçekleştirilmeye yöneliktir.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan etkinliklerin %3'ü (f=20) "Okuma stratejilerini kullanır." kazanımı, %5,3'ü (f=35) "Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder." kazanımı, %1,8'i (f=12) "Görselden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder." kazanımı, %4,2'si (f=28) "Metnin konusunu belirler." kazanımı, %4,2'si (f=28) "Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler." kazanımı, %2,7'si (f=18) "Metnin içeriğine uygun başlık belirler." kazanımı ve %3,3'ü (f=22) "Metin türlerini ayırt eder." kazanımını gerçekleştirilmektedir.

Tablo 18'e göre Eksen Yayıncılık'a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yazma beceri alanına ait 153 adet etkinlik ve çalışma bulunmaktadır. Ders kitabındaki etkinliklerin %0,9'u (f=6) "Şiir yazar." kazanımı, %1,8'i (f=12) "Bilgilendirici metin yazar." kazanımı, %1,2'si (f=8) "Hikâye edici metin yazar." kazanımı, %0,1'i (f=1) "Bir işi işlem basamaklarına göre yazar." kazanımı, %0,4'ü (f=3) "Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler

kullanır. " kazanımı, %0,7'si (f=5) "Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır." kazanımı, %0,3'ü (f=2) "Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır." kazanımı, %0,3'ü (f=2) "Formları yönergelerine uygun doldurur." kazanımı ve %0,7'si (f=5) "Kısa metinler yazar." kazanımına uygun etkinliklerden oluşmaktadır.

"Yazma stratejilerini uygular." kazanımı %3,7 (f=24) oranıyla, "Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler." kazanımı %1,9 (f=13) oranıyla, "Yazdıklarını düzenler." kazanımı %5,3 (f=35) oranıyla ve "Yazdıklarını paylaşır." kazanımı ise %5,6 (f=37) oranıyla Eksen Yayıncılık'ın 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki etkinliklerle ilgilidir.

Eksen Yayıncılık'ın hazırladığı Türkçe ders kitabında "Yazdıklarını desteklemek için gerektiğinde grafik ve tablo kullanır." kazanımına uygun hiç etkinliğe yer verilmediği görülmektedir.

Çalışmanın bu kısmında Dersdestek Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin türleri ve etkinliklerin çeşitli değerlendirmelere

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorum

Çalışmanın bu kısmında Dersdestek Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin türleri ve etkinliklerin çeşitli değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Öncelikli olarak kitaptaki tema metinleri saptanım temalara göre ve metin türlerine göre dağılımları hesaplanmıştır. Ayrıca kitaptaki bütün metinler de saptanıp türlere ve temalara göre dağılımları hesaplanıp tablolaştırılmıştır. Ayrıca 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinlikler belirlenip ilgili oldukları kazanım ve beceri alanları belirlenmiş ve etkinliklerin kazanım ile beceri alanlarına dağılımları hesaplanmıştır.

Tablo 19'da "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki ana metinlerin türleri nedir ve yazarları kimdir?" alt problemine cevap aranmıştır. Tablo 19'da 7. Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders

Kitabı'nda yer alan ana metinler, bu metinlerin temaları, yazarları/kaynakları ve türlerine ilişkin bulgular bulunmaktadır.

Tablo 19.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ana Metinlerin Türleri

TEMA	METNİN ADI	METNİN YAZARI	METİN TÜRÜ
1.Tema ERDEMLER	Mor Salkımlı Ev	Mustafa İSEN	Anı
	Sevgi Kurtaracak Bizi	Mehmet SALİHOĞLU	Şiir
	Kırmızı Pabuçlar	Nehir TINAZ	Hikâye
	İnsanlığın Cesaret ve Onur Simgesi: Helen KELLER (Helin Kelır) (Dinleme Metni)	Nuray BARTOSCHEK	Biyografi
	İki Anı	Mithat Cemal KUNTAY	Anı
2.Tema DOĞA VE EVREN	Yer Çekimsiz Yaşam	Alp Akoğlu	Söyleşi
	Rüzgâr	Cahit KÜLEBİ	Şiir
	Yeşil Gözlü Kardan Adam	Tacettin ŞİMŞEK	Hikâye
	Doğa ve İnsan (İzleme Metni)	İzleme Metni	Belgesel
	Beyaz Gemi	Cengiz AYTMATOV	Roman
3.Tema MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	Ülkem'in Renkli Haritası	Mehmet GÜLER	Hikâye
	Dünyayı Güldüren Adam	Hanife AZAKLI	Biyografi
	Bayrak	Arif Nihat ASYA	Şiir
	Bilmece (Dinleme Metni)	Dinleme Metni	Tiyatro
	Anadolu'da Kilim Demek	Mehmet ÖNDER	Hikâye
4.Tema MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	İstanbul Liseli Küçük Hasan	İsmail BİLGİN	Hikâye
	Mustafa Kemal'in Kağnısı (Dinleme metni)	Fazıl Hüsnü Dağlarca	Şiir
	Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri	www.meb.gov.tr	Deneme
	15 Temmuz Şehitlerinin Adları Okullarda Yaşatılıyor	MEB E-Bülten	Haber Metni
	Samsun Yolculuğuna Hazırlık	Yurdakul YURDAKUL	Anı

5.Tema VATANDAŞLIK	Ak Sakallı Bilge Dede	Eren KAÇMAZ	Masal
	Yemeğin Buharını Yiyen, Ücretini Para Sesi Olarak Öder (Dinleme Metni)	Emel İPEK	Mizahi Fıkra
	Sorumluluklarımız	Nuran DİREK	Deneme
	Harman Yerinde	Rakım ÇALAPALA	Şiir
	Vaktini Boş Geçirme!	Rakım ÇALAPALA	Şiir
	Gooool!	Ümit KİREÇÇİ	Hikâye
6.Tema SAĞLIK VE SPOR	Benim Adım: Şeker Çocuk	Türkan Gedik BENGİ	Hikâye
	Yeterli ve Dengeli Beslenme	T.C. Sağlık Bakanlığı	Efemera ve Broşür
	Hastahane (Dinleme Metni)	Aşık Veysel ŞATIROĞLU	Şiir
	İyi Uykular...Tatlı Rüyalar...	Suzan Lema GENCER	Deneme
	Belkis Tiyatrosu	İbrahim Zeki BURDURLU	Masal
	Geleneksel El Sanatları Çarşısı	İzlen ŞEN TOKER	Gezi Yazısı
7.Tema SANAT	Müzik, İnekler, Çiçekler ve Başka Şeyler (Dinleme Metni)	Sulhi DÖLEK	Hikâye
	Ay Şairi	Aytül AKAL	Şiir
	Leyla Gencer	Zeynep ORAL	Biyografi
	Buluşa Doğru	Tuğba Can	Söyleşi
	Kara Tren	Özhan EREN	Şiir
	Medya Yalnızca Televizyon ve Gazeteden İbarettir Değildir	Mustafa Ruhi ŞİRİN - Adnan ALTUN - Ebubekir ÇAKMAK	Söyleşi
8.Tema BİLİM VE TEKNOLOJİ	Patent (İzleme Metni)	İzleme metni	Kısa Film
	İğnenin Deliği	Tarık USLU	Hikâye

Tablo 19'a göre Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda Erdemler, Doğa ve Evren, Millî Kültürümüz, Millî Mücadele ve Atatürk, Vatandaşlık, Sağlık ve Spor, Sanat, Bilim ve Teknoloji temalarına yer verilmiştir. Ders kitabında 8 farklı temaya ait olmak üzere 40 ana metne yer verilmektedir. Ders kitabı incelendiğinde metinlerin içerikleri ile TDÖP'de (2018) yer alan

temalar birbiriyle uyumluluk göstermektedir. Ayrıca birbirinden farklı yazar ve/veya şairlerin çeşitli türlerdeki metinlerine yer verilmektedir.

Tablo 19'a göre 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki ana metinlerin %20'si ($f=1$) hikâye edici metin, %60'ı ($f=3$) bilgilendirici metin ve %20'si ($f=1$) şiir metni; Doğa ve Evren temasındaki ana metinlerin %40'ı ($f=2$) hikâye edici metin, %20'si bilgilendirici metin, %20'si ($f=1$) şiir metni ve %20'si ($f=1$) izleme metni; Millî Kültürümüz temasındaki ana metinlerin %60'ı ($f=3$) hikâye edici metin ve %20'si ($f=1$) şiir metni; Millî Mücadele ve Atatürk temasındaki ana metinlerin %20'si ($f=1$) hikâye edici metin, %60'ı ($f=3$) bilgilendirici metin ve %20'si ($f=1$) şiir metni; Vatandaşlık temasındaki ana metinlerin %40'ı ($f=2$) hikâye edici metin, %20'si bilgilendirici metin ve %40'ı ($f=2$) şiir metni; Sağlık ve Spor temasındaki ana metinlerin %40'ı ($f=2$) hikâye edici metin, %40'ı ($f=2$) bilgilendirici metin ve %20'si ($f=1$) şiir metni; Sanat temasındaki ana metinlerin %40'ı ($f=2$) hikâye edici metin, %40'ı ($f=2$) bilgilendirici metin ve %20'si ($f=1$) şiir metni; Bilim ve Teknoloji temasındaki ana metinlerin %20'si ($f=1$) hikâye edici metin, %40'ı ($f=2$) bilgilendirici metin, %20'si ($f=1$) şiir metni ve %20'si ($f=1$) izleme metni türlerinden olmak üzere kitapta yerini almaktadır. Tablo 19'a göre Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki ana metinlerin temalara göre dağılımları incelendiğinde Erdemler, Doğa ve Evren, Millî Kültürümüz ve Millî Mücadele ve Atatürk temalarında dengeli bir dağılımın olmadığı anlaşılmaktadır.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı yazılı ve basılı metin türleri ile işitsel ve görsel özelliğe sahip dinleme ve izleme metinlerine yer vermektedir.

Tablo 20'de "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki ana metinlerin türlere göre dağılımları nedir?" alt problemine cevap aranmıştır. Bu bağlamda Tablo 20'de 7. sınıf düzeyine ait Türkçe ders kitabında yer alan ana metinlerin türlere göre dağılımları belirtilip tablo yorumlanmıştır.

Tablo 20.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ana Metinlerin Türlerine Göre Dağılımları

	Metin Türleri	Frekans	Yüzde
		<i>f</i>	%
HİKÂYE EDİCİ METİNLER	Hikâye	9	22,5
	Roman	1	2,5
	Tiyatro	1	2,5
	Masal	2	5
	Mizahi Fıkra	1	2,5
	Toplam	14	35
BİLGİLENDİRİCİ METİNLER	Deneme	3	7,5
	Söyleşi	3	7,5
	Biyografi	3	7,5
	Haber Metni	1	2,5
	Gezi Yazısı	1	2,5
	Anı	3	7,5
	Efemera ve Broşür	1	2,5
Toplam	15	37,5	
ŞİİR	Şiir	9	22,5
	Toplam	9	22,5
İZLEME METİNLERİ	Kısa Film	1	2,5
	Belgesel	1	2,5
	Toplam	2	5
Genel Toplam		40	100

Tablo 20'ye göre Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda ana metin olmak üzere 40 metne yer verilmektedir. Ders kitabındaki metinlerin %35'i ($f=14$) hikâye edici metin, %37,5'i ($f=15$) bilgilendirici metin, %22,5'i ($f=9$) şiir metni ve %5'i ($f=2$) izleme metnidir.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 5 ayrı hikâye edici metne yer verilmektedir. Ders kitabındaki ana metinlerden %22,5'i ($f=9$) hikâye türünde, %2,5'i ($f=1$) roman türünde, %2,5'i ($f=1$) tiyatro türünde, %5'i ($f=2$)

masal türünde ve %2,5'İ ($f=1$) ise mizahi fıkra türünde kitaptaki yerini almaktadır.

Tablo 20'den anlaşılacağı üzere 7. sınıfa ait Dersdestek Yayınları'nın Türkçe ders kitabında birbirinden farklı 7 bilgilendirici metne yer verilmektedir. Ders kitabında %7,5 ($f=3$) oranında anı türüne, %7,5 ($f=3$) oranında biyografi türüne, %7,5 ($f=3$) oranında söyleşi türüne, %7,5 ($f=3$) oranında deneme türüne, %2,5 ($f=1$) oranında efemera ve broşür türüne, %2,5 ($f=1$) oranında haber metni türüne ve %2,5 ($f=1$) oranında gezi yazısı türüne yer verilmektedir.

Tablo 20'ye göre Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerden %22,5'İ ($f=9$) şiir metnidir.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki metinlerin %2,5'İ ($f=1$) belgesel türünde ve %2,5'İ ($f=1$) ise kısa film türündedir. Ayrıca ders kitabında %5 ($f=2$) oranında izleme metni bulunmaktadır.

Tablo 21'de "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki bütün metinlerin türleri nedir?" alt problemine cevap aranmıştır. Bu bağlamda Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan bütün metinlerin türleri, buldukları temalar, yazar/kaynakları ve türleri Tablo 21'de belirtilmiştir.

Tablo 21.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Bütün Metinlerin Türleri

TEMA	METNİN ADI	METNİN YAZARI	METİN TÜRÜ
1.Tema ERDEMLER	Mor Salkımlı Ev	Mustafa İSEN	Anı
	Sevgi Kurtaracak Bizi	Mehmet SALİHOĞLU	Şiir
	Kırmızı Pabuçlar	Nehir TINAZ	Hikâye
	İnsanlığın Cesaret ve Onur	Nuray BARTOSCHEK	
	Simgesi: Helen KELLER (Helin Kelır) (Dinleme Metni)		Biyografi

2.Tema	DOĞA VE EVREN (%13,6;f=12)	(%11,4;f=10)	İki Anı	Mithat Cemal KUNTAY	Anı
		Suriyeli Ailelere Yardım	www.milliyet.com.tr	Haber Metni	
		Aile	Behçet NECATİGİL	Şiir	
		Beethoven Vecize	Ludwig van Beethoven	Özlü Sözler	
		Thomas Edison Vecize	Thomas Edison	Özlü Sözler	
		Her Şey Su İle Başladı	Helen KELLER	Otobiyografi	
		Yer Çekimsiz Yaşam	Alp Akoğlu	Söyleşi	
		Rüzgâr	Cahit KÜLEBİ	Şiir	
		Yeşil Gözlü Kardan Adam	Tacettin ŞİMŞEK	Hikâye	
		Doğa ve İnsan (İzleme Metni)	İzleme Metni	Belgesel	
Beyaz Gemi	Cengiz AYTMATOV	Roman			
Uzayla İlgili Karikatür	-	Karikatür			
Uzayla İlgili Karikatür	-	Karikatür			
Rüzgârgülü Yapalım	-	Kılavuzlar			
Doğa ve Evrenle İlgili Karikatür	Hakkı USLU	Karikatür			
Doğa ve Evrenle İlgili Karikatür	Vladimir DRUZHİNİN	Karikatür			
Orman Yangınlarıyla İlgili Haber	www.hurriyet.com.tr	Haber Metni			
Yüksek Evde Oturanların Türküsü	Gülten AKIN	Şiir			
3.Tema	MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ (%13,6;f=12)	Ülkem'in Renkli Haritası	Mehmet GÜLER	Hikâye	
		Dünyayı Güldüren Adam	Hanife AZAKLI	Biyografi	
		Bayrak	Arif Nihat ASYA	Şiir	
		Bilmece (Dinleme Metni)	Dinleme Metni	Tiyatro	
		Anadolu'da Kilim Demek	Mehmet ÖNDER	Hikâye	
		Bir Başkadır Benim Memleketim	Fikret ŞENEŞ	Şarkı	
		Şaşkın Kâşif	Gökhan AKÇİÇEK	Şiir	
		Turşuyu Kim Satacak?	Mehmet HENGİRMEN	Mizahi Fıkra	
		Söz Bir Allah Bir	Eflatun Cem GÜNEY	Mizahi Fıkra	
		Bayrak Çiğnenmez	Ruşen Eşref ÜNAYDIN	Anı	
		Bayrağımız Altında	Halide Edip ADIVAR	Hikâye	
		Gölge Oyunları Dünyası	Bilim Çocuk dergisi	Deneme	
		İstanbul Liseli Küçük Hasan	İsmail BİLGİN	Hikâye	

4.Tema	MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK (%13,6;f=12)	Mustafa Kemal'in Kağnısı (Dinleme metni)	Fazıl Hüsni Dağlarca	Şiir
		Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri	www.meb.gov.tr	Deneme
		15 Temmuz Şehitlerinin Adları Okullarda Yaşatılıyor	MEB E-Bülten	Haber Metni
		Samsun Yolculuğuna Hazırlık	Yurdakul YURDAKUL	Anı
		Çanakkale Türküsü	Anonim	Türkü
		Çanakkale Savaşında Türk Kadınının Rolü	Nevin Yazıcı	Makale
		Türkçeyi Korumanın Önemi	Millî Değerleri Koruma Vakfı	Deneme
		Mustafa Kemal Atatürk Vecize	Mustafa Kemal Atatürk	Özlü Sözler
		Mustafa Kemal Atatürk Vecize	Mustafa Kemal Atatürk	Özlü Sözler
		Acılı Baba: Beni Ayakta Tutan Çocuğumdu	www.ntv.com.tr	Haber Metni
		Atatürk Bizden Biri	Niyazi Ahmet BANOĞLU	Anı
		Ak Sakallı Bilge Dede	Eren KAÇMAZ	Masal
		Yemeğin Buharını Yiyen, Ücretini Para Sesi Olarak Öder (Dinleme Metni)	Emel İPEK	Mizahi Fıkra
		5.Tema	VATANDAŞLIK (%13,6;f=12)	Sorumluluklarımız
Harman Yerinde	Rakım ÇALAPALA			Şiir
Vaktini Boş Geçirmel!	Rakım ÇALAPALA			Şiir
Horoz	Şükrü ELÇİN			Fabl
Kral ve Değirmencinin Öyküsü	Sunay AKIN			Hikâye
Thomas FULLER Vecize	Thomas FULLER			Özlü Sözler
Lord CHATHOM Vecize	Lord CHATHOM			Özlü Sözler
Sorumluluk ve Özgürlük	Doğan CÜCELOĞLU			Deneme
Ağustos Böceği ile Karınca	Tevfik Fikret			Fabl
Memleket İsterim	Cahit Sıtkı TARANCI			Şiir
Gooool!	Ümit KİREÇÇİ			Hikâye
Benim Adım: Şeker Çocuk	Türkan Gedik BENGİ			Hikâye

6.Tema	SAĞLIK VE SPOR (%9,2;f=8)	Yeterli ve Dengeli Beslenme	T.C. Sağlık Bakanlığı	Efemera ve Broşür
		Hastahane (Dinleme Metni)	Aşık Veysel ŞATIROĞLU	Şiir
		İyi Uykular...Tatlı Rüyalar...	Suzan Lema GENCER	Deneme
		Mustafa Kemal Atatürk	Mustafa Kemal Atatürk	Özlü Sözler
		Vecize		
		Doktor Korkusunu Ayıcıkla Yendiler	www.hurriyet.com.tr	Haber Metni
		Hasta Öğretmenimi Ziyaret	Edmonde De AMICIS	Günlük
7.Tema	SANAT (%15,5;f=11)	Belkıs Tiyatrosu	İbrahim Zeki BURDURLU	Masal
		Geleneksel El Sanatları Çarşısı	İzlen ŞEN TOKER	Gezi Yazısı
		Müzik, İnekler, Çiçekler ve Başka Şeyler (Dinleme Metni)	Sulhi DÖLEK	Hikâye
		Ay Şairi	Aytül AKAL	Şiir
		Leyla Gencer	Zeynep ORAL	Biyografi
		Düğün Pastası Biz Yapalım	-	Kılavuzlar
		Mendilimde Gül Oya	Anonim	Türkü
		Gergef Sırma Mısın?	Anonim	Mani
		Yazarlar Ne Yazarlar?	Toprak IŞIK	Söyleşi
		Doğayla İlgili Karikatür	-	Karikatür
		Şair ve Şiir	Abdurrahim KARAKOÇ	Şiir
		Buluşa Doğru	Tuğba Can	Söyleşi
		8.Tema	BİLİM VE TEKNOLOJİ (%15,5;f=11)	Kara Tren
Medya Yalnızca Televizyon ve Gazeteden İbaret Değildir	Mustafa Ruhi ŞİRİN - Adnan ALTUN - Ebubekir ÇAKMAK			Fıkra
Patent (İzleme Metni)	İzleme metni			Kısa Film
İğnenin Deliği	Tarık USLU			Hikâye
Kara Trenin Son Makinisti	Fatih DOĞAN			Haber Metni
Hangisi?	www.kahtaobjektif.com			Haber Metni
Kara Tren	Celal OYMAK			Şiir
İnsansız Otomobili Uçuran Türk	Hürriyet gazetesi			Haber Metni
Medyayla İlgili Karikatür	-			Karikatür

Tablo 21'e göre Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda çeşitli yaza, şair, düşünür şahsiyet ve kaynağa ait farklı türlerde metinlere yer verilmektedir. Bu metinler görsel, işitsel, görsel-işitsel, basılı veya yazılı şekillerde karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 21. 7. sınıflara ait Türkçe ders kitabında toplamda 8 temaya yer vermektedir. Temaların içerisine serpiştirilmiş metinler bulunmaktadır. Tabloya göre metinlerin başlıkları ve içeriklerinden hareketle tema ile içerik uyumunun sağlandığı söylenebilir. Ayrıca temalarda bulunmak üzere farklı yazar, şair, düşünür veya kaynağa ait metinlere yer verilmektedir.

Tablo 21'e göre Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan tüm metinlerin %11,4'ü ($f=10$) Erdemler, %13,6'sı ($f=12$) Doğa ve Evren, %13,6'sı ($f=12$) Millî Kültürümüz, %13,6'sı ($f=12$) Millî Mücadele ve Atatürk, %13,6'sı ($f=12$) Vatandaşlık, %9,2'si ($f=8$) Sağlık ve Spor, %12,6'i ($f=11$) Sanat ve %12,6'i ($f=11$) Bilim ve Teknoloji temasında yer almaktadır. Tablodan anlaşılacağı üzere 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan tüm metinler temalara dengeli bir şekilde dağılım göstermektedir.

Tablo 22'de "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki bütün metinlerin türlere göre dağılımları nedir?" alt problemine cevap aranmıştır. Tablo 22 Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki bütün metinlerin türlere göre dağılımlarını belirtmektedir.

Tablo 22.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bütün Metinlerin Türlerine Göre Dağılımları

Metin Türleri	Frekans	Yüzde
	f	%
Fabl	2	2,3
Masal	2	2,3

HİKÂYE EDİCİ METİNLER	Hikâye	11	12,5
	Roman	1	1,1
	Tiyatro	1	1,1
	Karikatür	6	6,8
	Mizahi Fıkra	3	3,4
	Toplam	26	29,5
BİLGİLENDİRİCİ METİNLER	Anı	5	5,7
	Biyografi	3	3,4
	Otobiyografi	1	1,1
	Haber Metni	9	10,3
	Özlü Sözler	7	7,9
	Söyleşi	3	3,4
	Kılavuzlar	2	2,3
	Deneme	6	6,8
	Makale	1	1,1
	Efemera ve Broşür	1	1,1
	Günlük	1	1,1
	Gezi Yazısı	1	1,1
	Fıkra	1	1,1
	Toplam	41	46,6
ŞİİR	Şiir	15	17,1
	Mani	1	1,1
	Türkü	2	2,3
	Şarkı	1	1,1
	Toplam	19	21,6
İZLEME METİNLERİ	Kısa Film	1	1,1
	Belgesel	1	1,1
	Toplam	2	2,3
Genel Toplam		88	100

Tablo 22'ye göre Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda ana metinler, etkinliklerde bulunan metinler, serbest okuma metinleri, tema değerlendirme sorularında bulunan metinler olmak üzere toplamda 88 adet metne yer verilmiştir. Ayrıca ders kitabında birbirinden farklı 26 çeşit metin türüne yer verilerek programda belirtilen metinlerin tanıtılmasına olanak sağlamıştır.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan metinlerden %29,5'i ($f=26$) hikâye edici metin türlerinden oluşmaktadır. Kitapta yer alan metin türlerinden hikâye türü %12,5'lik ($f=11$) oranla en çok bulunan tür olmuştur. Ders kitabında %6,8 ($f=6$) oranında karikatür türü, %3,4 ($f=3$) oranında mizahi fıkra türü, %2,3 ($f=2$) oranında fabl türü, %2,3 ($f=2$) oranında masal türü, %1,1 ($f=1$) oranında roman türü ve %1,1 ($f=1$) oranında ise tiyatro türü yer almaktadır.

Tablo 22'ye göre ders kitabında yer alan metinlerin %46,6'sı ($f=41$) bilgilendirici metin türlerinden seçilmiştir. Türkçe Ders Kitabı'ndaki metinlerin %10,3'ü ($f=9$) haber metni, %7,9'u ($f=7$) özlü sözler, %6,8'i ($f=6$) deneme, %5,7'si ($f=5$) anı, %3,4'ü ($f=3$) biyografi, %3,4'ü ($f=3$) söyleşi, %3,4'ü ($f=3$) ve %2,3'ü ($f=2$) kılavuzlar türlerinden meydana gelmektedir. Otobiyografi, makale, efemera ve broşür, günlük, gezi yazısı ve fıkra türlerinden her birisi %1,1'lik ($f=1$) oranla ders kitabında yerini almaktadır.

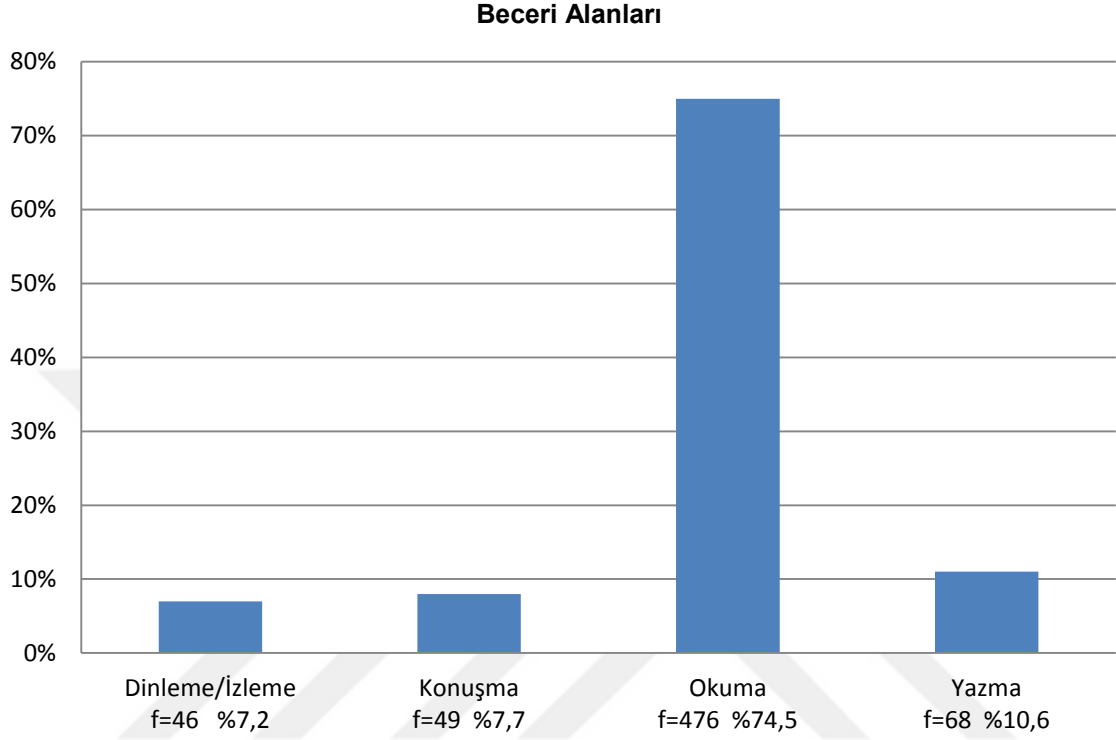
Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan metinlerden %21,6'sı ($f=19$) şiir metinlerinden oluşmaktadır. Ders kitabında %1,1 ($f=1$) oranında mani türüne, %2,3 ($f=2$) oranında türkü türüne ve %1,1 ($f=1$) oranında şarkı türüne yer verilmektedir.

Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan metinlerin %2,3'ü ($f=2$) izleme metinlerinden oluşmaktadır. Ders kitabındaki metinlerden %1,1'i ($f=1$) kısa film türünde ve %1,1'i ($f=1$) belgesel türündedir.

Tablo 23'te "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin ilgili oldukları beceri alanlarına göre dağılımları nedir?" alt problemine cevap aranmıştır. Tabloda Dersdestek Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan etkinliklerin beceri alanlarına göre dağılımları belirtilmiş ve tablonun altında veriler yorumlanmıştır.

Tablo 23.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Beceri Alanlarına Göre Dağılımları

Tablo 23'e göre Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma beceri alanlarına dahil olmak üzere toplamda 639 etkinliğe/çalışmaya yer verilmiştir.

Dersdestek Yayınları'na ait 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer edinen etkinliklerin %7,2'si ($f=46$) dinleme/izleme beceri alanı, %7,7'si ($f=49$) konuşma beceri alanı ve %10,6'sı ($f=68$) yazma beceri alanıyla ilgili etkinlik ve çalışmalardan oluşmaktadır.

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki etkinliklerin %74,5'lik ($f=476$) bir kısmı okuma beceri alanını geliştiren ve bu beceri alanının kapsamına dahil olan etkinlik ve çalışmalara yer vermektedir.

Tablo 24'te "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin sağladığı kazanımlara göre dağılımları nedir?" alt problemine cevap aranmıştır. Bu bağlamda Dersdestek Yayınları 7. Sınıf

Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan etkinliklerin kazanımlara dağılımlarını belirten yüzde ve frekans tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 24.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Kazanımlara Göre Dağılımları

Ders Kodu, Sınıf Düzeyi, Beceri Alan No, Kazanım No	Kazanım	Frekans f	Yüzde %
T.7.1.			
DİNLEME/İZLEME			
T.7.1.1.	Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	2	0,3
T.7.1.2.	Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	1	0,2
T.7.1.3.	Dinlediklerini/izlediklerini özetler.	2	0,3
T.7.1.4.	Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.	8	1,2
T.7.1.5.	Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	3	0,5
T.7.1.6.	Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu tespit eder.	3	0,5
T.7.1.7.	Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.	2	0,3
T.7.1.8.	Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.	3	0,5
T.7.1.9.	Dinlediklerinde/izlediklerinde başvurulan düşüncüyü geliştirme yollarını tespit eder.	1	0,2
T.7.1.10.	Dinlediklerinde/izlediklerinde tutarlılığı sorgular.	2	0,3
T.7.1.11.	Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir.	8	1,2
T.7.1.12.	Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir.	2	0,3
T.7.1.13.	Dinleme stratejilerini uygular.	7	1,1
T.7.1.14.	Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.	2	0,3
Toplam		46	7,2
T.7.2. KONUŞMA			
T.7.2.1.	Hazırlıklı konuşma yapar.	9	1,4
T.7.2.2.	Hazırlıksız konuşma yapar.	25	3,9
T.7.2.3.	Konuşma stratejilerini uygular.	8	1,2
T.7.2.4.	Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.	1	0,2

T.7.2.5.	Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	3	0,5
T.7.2.6.	Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.	1	0,2
T.7.2.7.	Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	2	0,3
Toplam		49	7,7
T.7.3. OKUMA			
T.7.3.1.	Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	16	2,5
T.7.3.2.	Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.	5	0,8
T.7.3.3.	Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.	3	0,5
T.7.3.4.	Okuma stratejilerini kullanır.	20	3,1
T.7.3.5.	Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	58	9,1
T.7.3.6.	Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.	22	3,4
T.7.3.7.	Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.	4	0,6
T.7.3.8.	Metindeki söz sanatlarını tespit eder.	14	2,2
T.7.3.9.	Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.	5	0,8
T.7.3.10.	Basit, türemiş ve birleşik fiilleri ayırt eder.	4	0,6
T.7.3.11.	Zarfların metnin anlamına olan katkısını açıklar	5	0,8
T.7.3.12.	Fiillerin anlam özelliklerini fark eder.	7	1,1
T.7.3.13.	Anlatım bozukluklarını tespit eder.	3	0,5
T.7.3.14.	Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.	4	0,6
T.7.3.15.	Okuduklarını özetler.	5	0,8
T.7.3.16.	Metnin konusunu belirler.	17	2,7
T.7.3.17.	Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.	21	3,3
T.7.3.18.	Metindeki yardımcı fikirleri belirler.	5	0,8
T.7.3.19.	Metinle ilgili soruları cevaplar.	97	15,2
T.7.3.20.	Metinle ilgili sorular sorar.	5	0,8
T.7.3.21.	Metindeki hikâye unsurlarını belirler.	9	1,4
T.7.3.22.	Metnin içeriğini yorumlar.	42	6,6
T.7.3.23.	Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.	5	0,8
T.7.3.24.	Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	3	0,5
T.7.3.25.	Metinler arasında karşılaştırma yapar.	6	0,9
T.7.3.26.	Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.	2	0,3
T.7.3.27.	Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.	4	0,6
T.7.3.28.	Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	22	3,4

T.7.3.29.	Metin türlerini ayırt eder.	11	1,7
T.7.3.30.	Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	19	2,9
T.7.3.31.	Medya metinlerini değerlendirir.	4	0,6
T.7.3.32.	Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	3	0,5
T.7.3.33.	Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	5	0,8
T.7.3.34.	Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.	2	0,3
T.7.3.35.	Metinlerin yazılı hâli ile medya sunumlarını karşılaştırır.	3	0,5
T.7.3.36.	Metindeki anlatım biçimlerini belirler.	6	0,9
T.7.3.37.	Metinde kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını belirler.	5	0,8
T.7.3.38.	Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar.	5	0,8
Toplam		476	74,5
T.7.4. YAZMA			
T.7.4.1.	Şiir yazar.	4	0,6
T.7.4.2.	Bilgilendirici metin yazar.	13	2
T.7.4.3.	Hikâye edici metin yazar.	4	0,6
T.7.4.4.	Yazma stratejilerini uygular.	12	1,8
T.7.4.5.	Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanır.	2	0,3
T.7.4.6.	Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.	1	0,2
T.7.4.7.	Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.	1	0,2
T.7.4.8.	Yazılarında anlatım biçimlerini kullanır.	2	0,3
T.7.4.9.	Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	2	0,3
T.7.4.10.	Formları yönergelerine uygun doldurur.	4	0,6
T.7.4.11.	Kısa metinler yazar.	3	0,5
T.7.4.12.	Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.	3	0,5
T.7.4.13.	Ek fiili işlevlerine uygun olarak kullanır.	1	0,2
T.7.4.14.	Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar.	9	1,4
T.7.4.15.	Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.	1	0,2
T.7.4.16.	Yazdıklarını düzenler.	4	0,6
T.7.4.17.	Yazdıklarını paylaşır.	2	0,3
Toplam		68	10,6
Genel Toplam		639	100

Tablo 24'e göre Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan etkinliklerden %7,2'si ($f=46$) dinleme/izleme kazanımları, %7,7'si ($f=49$)

konuşma kazanımları, %74,5'i (f=476) okuma kazanımları ve %10,6'sı (f=68) yazma kazanımlarıyla uyumluluk göstermektedir.

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda dinleme/izleme beceri alanıyla uyumlu 46 etkinliğe yer verilmiştir. Tabloya bakıldığında ders kitabında bulunun etkinliklerden %0,3'ü (f=2) "Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur." kazanımı, %0,2'si (f=1) "Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder." kazanımı, %0,3'ü (f=2) "Dinlediklerini/izlediklerini özetler." kazanımı, %0,5'i (f=3) "Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler." kazanımı, %0,5'i (f=3) "Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler." kazanımı, %0,3'ü (f=2) "Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir." kazanımı, %0,5'i (f=3) "Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır." kazanımı, %0,2'si (f=1) "Dinlediklerinde/izlediklerinde başvurulan düşünceyi geliştirme yollarını tespit eder." kazanımı, %0,3'ü (f=2) "Dinlediklerinde/izlediklerinde tutarlılığı sorgular." kazanımı, %0,3'ü (f=2) "Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir." kazanımı ve %0,3'ü (f=2) "Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar." kazanımıyla ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca ders kitabındaki etkinliklerin %1,2'si (f=8) "Dinledikleri/izlediklerine yönelik soruları cevaplar." kazanımıyla, %1,2'si (f=8) "Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir." kazanımıyla ve %1,1'i (f=7) ise "Dinleme stratejilerini uygular." kazanımıyla uyumludur.

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, konuşma beceri alanıyla uyumluluk gösteren 49 etkinliğe sahiptir. Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan etkinliklerin %1,4'ü (f=9) "Hazırlıklı konuşma yapar." kazanımı, %1,2'si (f=8) "Konuşma stratejilerini uygular." kazanımı, %0,2'si (f=1) "Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır." kazanımı, %0,5'i (f=3) "Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır." kazanımı, %0,2'si (f=1) "Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır." kazanımı, %0,3'ü (f=2) "Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır." kazanımı ve %3,9'u (f=25) "Hazırlıksız konuşma yapar." kazanımını gerçekleştirir niteliktedir."

Tablo 24'e göre 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda okuma beceri alanıyla ilgili toplamda 476 etkinliğe veya çalışmaya yer verilmiştir. Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan etkinliklerden %2,5'i ($f=16$) "Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur." kazanımı, %0,8'i ($f=5$) "Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur." kazanımı, %0,5'i ($f=3$) "Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur." kazanımı, %3,1'i ($f=20$) "Okuma stratejilerini kullanır." kazanımı, %3,4'ü ($f=22$) "Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler." kazanımı, %0,6'sı ($f=4$) "Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir." kazanımı, %2,2'si ($f=14$) "Metindeki söz sanatlarını tespit eder." kazanımı, %0,8'i ($f=5$) "Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder." kazanımı, %0,6'sı ($f=4$) "Basit, türemiş ve birleşik fiilleri ayırt eder." kazanımı, %0,8'i ($f=5$) "Zarfların metnin anlamına olan katkısını açıklar." kazanımı, %1,1'i ($f=5$) "Fiillerin anlam özelliklerini fark eder." kazanımı, %0,5'i ($f=3$) "Anlatım bozukluklarını tespit eder." kazanımı, %0,6'sı ($f=4$) "Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder." kazanımı, %0,8'i ($f=5$) "Okuduklarını özetler." kazanımı, %2,7'si ($f=17$) "Metnin konusunu belirler." kazanımı, %3,3'ü ($f=21$) "Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler." kazanımı, %0,8'i ($f=5$) "Metindeki yardımcı fikirleri belirler." kazanımı, %0,8'i ($f=5$) "Metinle ilgili sorular sorar." kazanımı, %1,4'ü ($f=9$) "Metindeki hikâye unsurlarını belirler." kazanımı, %0,8'i ($f=5$) "Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler." kazanımı, %0,5'i ($f=3$) "Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir." kazanımı, %0,9'u ($f=6$) "Metinler arasında karşılaştırma yapar." kazanımı, %0,3'ü ($f=2$) "Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder." kazanımı, %0,6'sı ($f=4$) "Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar." kazanımı, %3,4'ü ($f=22$) "Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur." kazanımı, %1,7'si ($f=11$) "Metin türlerini ayırt eder." kazanımı, %2,9'u ($f=19$) "Görsellerle ilgili soruları cevaplar." kazanımı, %0,6'sı ($f=4$) "Medya metinlerini değerlendirir." kazanımı, %0,5'i ($f=3$) "Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır." kazanımı, %0,8'i ($f=5$) "Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular." kazanımı, %0,3'ü ($f=2$) "Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar." kazanımı, %0,5'i ($f=3$) "Metinlerin yazılı hâli ile medya sunumlarını karşılaştırır." kazanımı, %0,9'u ($f=6$) "Metindeki anlatım

biçimlerini belirler." kazanımı, %0,8'i (f=5) "Metinde kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını belirler." kazanımı ve %0,8'i (f=5) ise "Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar." kazanımı ile uyumluluk göstermektedir. Bunun yanında kitaptaki etkinliklerin %9,1'i (f=58) "Bağlamdan hareketle bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder." kazanımı, %15,2'si (f=97) "Metinle ilgili soruları cevaplar." kazanımı ve %6,6'sı (f=42) "Metnin içeriğini yorumlar." kazanımını gerçekleştirir düzeydedir.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yazma beceri alanıyla uyumluluk gösteren 68 etkinliğe ve çalışmaya yer verilmektedir. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan etkinliklerden %0,6'sı (f=4) "Şiir yazar." kazanımı, %2'si (f=13) "Bilgilendirici metin yazar." kazanımı, %0,6'sı (f=4) "Hikâye edici metin yazar." kazanımı, %1,8'i (f=12) "Yazma stratejilerini uygular." kazanımı, %0,3'ü (f=2) "Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanır." kazanımı, %0,2'si (f=1) "Bir işi işlem basamaklarına göre yazar." kazanımı, %0,2'si (f=1) "Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır." kazanımı, %0,3'ü (f=2) "Yazılarında anlatım biçimlerini kullanır." kazanımı, %0,3'ü (f=2) "Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır." kazanımı, 0,6'sı (f=4) "Formları yönergelerine uygun doldurur." kazanımı, %0,5'i (f=3) "Kısa metinler yazar." kazanımı, %0,5'i (f=3) "Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler." kazanımı, %0,2'si (f=1) " Ek fiili işlevlerine uygun olarak kullanır. " kazanımı, %1,4'ü (f=9) "Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar." kazanımı, %0,2'si (f=1) "Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır." kazanımı, %0,6'sı (f=4) "Yazdıklarını düzenler." kazanımı ve %0,3'ü ise (f=2) "Yazdıklarını paylaşır." kazanımı ile uyum sağlamaktadır.

Türkçe ders kitaplarını metin türü, etkinlik, beceri alanı ve kazanım bağlamında incelemek hem alana hem de ders kitaplarının niteliğine çeşitli katkıları olacaktır. Ayrıca söz konusu incelemelerin sadece ortaokul Türkçe dersi düzeyi değil, ilkokul Türkçe dersi ve lise edebiyat dersi için de uygulanması kitap niteliği açısından katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda çalışmanın bu bölümünde MEB Yayınları'nın 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı

metinlerinin türsel dağılımları ve etkinliklerin hem kazanımlara hem de beceri alanlarına dağılımları belirlenmeye çalışılmıştır.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorum

Tablo 25'te "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki ana metinlerin türleri nedir ve yazarları kimdir?" alt problemine cevap aranmıştır. MEB Yayınları'nın 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan ana metinler, bu metinlerin buldukları temalar, yazarları/kaynakları ve türlerine ilişkin bilgiler Tablo 25'te sunulmuştur.

Tablo 25.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ana Metinlerin Türleri

TEMA	METNİN ADI	METNİN YAZARI	METİN TÜRÜ
1.Tema KİŞİSEL GELİŞİM	Benlik Üzerine	Ahmet Şerif İZGÖREN	Söyleşi
	Martı	Richard BACH	Roman
	Acele Karar Vermeyin	Lao TZU (Çev. Nazmi DEĞİRMENCİ)	Hikâye
	Güler Yüz (Dinleme Metni)	Şevket RADO	Söyleşi
	Bir Adım Atın	Orhan ÖKSÜZ	Blog
	Vatan Yahut Silistre	Namık KEMAL	Tiyatro
2.Tema MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK	O Geliyor	Celal Sahir EROZAN	Şiir
	İstiklal Madalyası	Arif Nikat ASYA	Eleştiri
	Kahramanların Dilinden 15 Temmuz (İzleme Metni)	İzleme Metni	Belgesel
	Atatürk'e Mektup	Afet İNAN	Mektup
3.Tema BİREY VE TOPLUM	Faydalı Bir İş Görme Zevki	Şevket RADO	Söyleşi
	Gurbet	Necip Fazıl KISAKÜREK	Şiir
	Türkçenin Güzelliği	M. Halistin KUKUL	Deneme
	Çocuk ve Ekmek (Dinleme Metni)	Hasan Ali Yücel	Anı

	Yirmi Beş Kuruş	Mustafa ÖZÇELİK	Hikâye
	Sanat	Faruk Nafiz ÇAMLIBEL	Şiir
	Mikro Minyatür	Duru ÖZÇELİK	Blog
	Selimiye Camii	Ahmet USAL	Makale
4.Tema SANAT	Bir Kış Öyküsü (Dinleme Metni)	Sulhi DÖLEK	Hikâye
	Bir Baba / Bir Zihniyet	Bedri Rahmi EYÜPOĞLU	Anı
	Anadolu Uygarlıkları	Günay TULUN	Şiir
	Burada Dur	Saim SAKAOĞLU	Efsane
	Ergenekon Destanı	Mustafa Necati SEPETÇİOĞLU	Destan
5.Tema MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ	Türklerde Toylar, Merasimler, Festivaller ve Şenlikler (İzleme metni)	İzleme Metni	Belgesel
	Anadolu Davulu	Mehmet ÖNDER	Hikâye
	Kalbin Sesi	Mustafa KUTLU	Deneme
	Geçen Zaman	Ziya Osman SABA	Şiir
6.Tema ZAMAN VE MEKÂN	Değirmende Döner Taşım	Sadık YALSIZUÇANLAR	Hikâye
	Satılık Ev (Dinleme Metni)	Alphonse DAUDET	Hikâye
	Bursa'da Zaman	AHMET Hamdi TANPINAR	Şiir
	Yûnus Emre'nin Mezarları	Nezihe ARAZ	Deneme
	Gülü İncitme Gönül	Bestami YAZGAN	Şiir
	Emine Teyze'nin Çilek Reçeli	Miyase SERTBARUT	Hikâye
7.Tema ERDEMLER	Yürekdede ile Padişah (Dinleme Metni)	Cahit ZARİFOĞLU	Masal
	Eşekle Tilki	Asım HALİLOĞLU	Fabl
	Bilge Adamın Yolu	Aleiks CABRERA (Çev. Adem ULUDAĞ)	Hikâye
	Aliya İzzetbegoviç ve Özgürlük	Ahmet TURGUT	Roman

8.Tema	HAK VE ÖZGÜRLÜKLER	Mücadelesi		
		Özgürlük	Cahit KÜLEBİ	Şiir
		Burada Bülbül		
		Ağlamış (Dinleme Metni)	Necati GÜNGÖR	Hikâye
		Haritada Bir Nokta	Sait Faik ABASIYANIK	Hikâye

Tablo 25'e göre MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda Kişisel Gelişim, Millî Mücadele ve Atatürk, Birey ve Toplum, Sanat, Millî Kültürümüz, Zaman ve Mekân, Erdemler, Hak ve Özgürlükler olmak üzere 8 ayrı tema bulunmaktadır. Tabloya göre her temada bulunmak üzere 5 metne yer verilmiştir. 8. sınıflara ait Türkçe Ders Kitabı'nda toplamda 40 adet metne yer verilmektedir. Ayrıca Türkçe Ders Kitabı'nda yazılı, basılı, işitsel, görsel ve işitsel-görsel biçimde olan farklı türlerde metinler bulunmaktadır.

Tablo 25'e göre Kişisel Gelişim temasındaki ana metinlerin %40'ı ($f=2$) hikâye edici metin, %60'ı ($f=3$) bilgilendirici metin; Millî Mücadele ve Atatürk temasındaki ana metinlerin %20'si ($f=1$) hikâye edici metin, %40'ı ($f=2$) bilgilendirici metin, %20'si ($f=1$) şiir metni, %20'si ($f=1$) izleme metni; Birey ve Toplum temasındaki ana metinlerin %20'si ($f=1$) hikâye edici metin, %20'si ($f=1$) bilgilendirici metin, %60'ı ($f=3$) şiir metni; Sanat temasındaki ana metinlerin %20'si ($f=1$) hikâye edici metin, %60'ı ($f=3$) bilgilendirici metin, %20'si ($f=1$) şiir metni; Millî Kültürümüz temasındaki ana metinlerin %60'ı ($f=3$) hikâye edici metin, %20'si ($f=1$) şiir metni, %20'si ($f=1$) izleme metni; Zaman ve Mekân temasındaki ana metinlerin %40'ı ($f=2$) hikâye edici metin, %20'si ($f=1$) bilgilendirici metin, %40'ı ($f=2$) şiir metni; Erdemler temasındaki ana metinlerin %60'ı ($f=3$) hikâye edici metin, %20'si ($f=1$) bilgilendirici metin, %20'si ($f=1$) şiir metni; Hak ve Özgürlükler temasındaki ana metinlerin %80'i ($f=4$) hikâye edici metin, %20'si ($f=1$) şiir metni türlerinden olmak üzere 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer almaktadır.

Tablo 25'e göre MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan Kişisel Gelişim temasında şiir metnine, Millî Kültürümüz temasında bilgilendirici metin türlerinden birine hiç yer verilmemiştir. Ayrıca kitapta bulunan Hak ve

Özgürlükler temasında bilgilendirici metinlerden birine hiç yer verilmeyip metinlerin çoğunluğu hikâye edici metin türlerinden seçilmiştir. Bu bağlamda Tablo 25'e göre MEB Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan tema metinlerinin tür olarak temalara dengeli bir dağılım göstermemektedir.

Tablo 26'da "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki ana metinlerin türlere göre dağılımları nedir?" alt problemine cevap aranmıştır. Tablo 26'da MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan ana metinlerin türlere göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 26.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ana Metinlerin Türlerine Göre Dağılımları

	Metin Türleri	Frekans	Yüzde
		<i>f</i>	%
HİKÂYE EDİCİ METİNLER	Hikâye	10	25
	Roman	2	5
	Tiyatro	1	2,5
	Masal	1	2,5
	Fabl	1	2,5
	Destan	1	2,5
	Efsane	1	2,5
	Toplam	17	42,5
BİLGİLENDİRİCİ METİNLER	Deneme	3	7,5
	Makale	1	2,5
	Söyleşi	3	7,5
	Anı	2	5
	Blog	2	5
	Eleştiri	1	2,5
	Mektup	1	2,5
	Toplam	13	32,5
ŞİİR	Şiir	8	20
	Toplam	8	20
İZLEME METİNLERİ	Belgesel	2	5
	Toplam	2	5
Genel Toplam		40	100

Tablo 26'ya göre MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan ana metinlerin, tema metinleri, dinleme/izleme metinleri ve serbest okuma metinleri dahil, %42,5'i (f=17) hikâye edici metinlerden, %32,5'i (f=13) bilgilendirici metinlerden, %20'si (f=8) şiir metinlerinden ve %5'i (f=2) izleme metinlerinden seçilmiştir.

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'na %25 (f=10) oranında hikâye türüne yer verilerek kitapta en çok yer alan metin türü olmuştur. Ayrıca ders kitabındaki metinlerin %5'i (f=2) roman türü olarak yer almaktadır. Ders kitabında hikâye edici metinlerden tiyatro, masal, fabl, destan ve efsane türlerinden her birine %2,5 (f=1) oranında yer verilmiştir.

Tablo 26'ya göre MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki metinlerden %7,5'i (f=3) deneme, %2,5'i (f=1) makale, %7,5'i (f=3) söyleşi, %5'i (f=2) anı, %5'i (f=2) blog, %2,5'i (f=1) eleştiri ve %2,5'i (f=1) ise mektup türündedir.

Tablo 26'dann anlaşılacağı üzere MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda %20 (f=8) oranında şiir metinlerine yer vermektedir.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki metinlerin %5'i (f=2) işitsel-görsel nitelikte olan belgesel metinlerinden oluşmaktadır.

Tablo 27'de "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki bütün metinlerin türleri nedir?" alt problemine cevap aranmıştır. Bu bağlamda MEB Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan bütün metinler, bu metinlerin buldukları temalar, yazarları/kaynakları ve türlerine ilişkin bulgular Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 27.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Bütün Metinlerin Türleri

TEMA	METNİN ADI	METNİN YAZARI	METİN TÜRÜ
	Benlik Üzerine	Ahmet Şerif İZGÖREN	Söyleşi

1.Tema	KİŞİSEL GELİŞİM (%16; f=12)	Martı	Richard BACH	Roman		
		Acele Karar Vermeyin	Lao TZU (Çev. Nazmi DEĞİRMENCI)	Hikâye		
		Güler Yüz (Dinleme Metni)	Şevket RADO	Söyleşi		
		Bir Adım Atın	Orhan ÖKSÜZ	Blog		
		Öküzü Kiskanana Kurbağa	La Fontaine (Çev. Orhan Veli KANIK)	Fabl		
		Öküz Kadar Kocaman Olmak İsteyen Kurbağa	La Fontaine (Çev. Nâzım Hikmet RAN)	Fabl		
		Güler Yüzle İlgili Karikatür	-	Karikatür		
		Öz Eleştiri	Nevzat TARHAN	Deneme		
		Dale Carnegie Vecize	Dale Carnegie	Özlü Sözler		
		Mustafa Kemal ATATÜRK Vecize	Mustafa Kemal ATATÜRK	Özlü Sözler		
		Birliktelikle İlgili Atasözü	Atasözü	Özlü Sözler		
		2.Tema	MİLLİ MÜCADELE VE ATATÜRK (%12; f=9)	Vatan Yahut Silistre	Namık KEMAL	Tiyatro
				O Geliyor	Celal Sahir EROZAN	Şiir
				İstiklal Madalyası Kahramanların Dilinden 15 Temmuz (İzleme Metni)	Arif Nikat ASYA	Eleştiri
				Atatürk'e Mektup	Afet İNAN	Mektup
Mustafa Kemal Paşa Samsun'da	-			Haber Metni		
Onların Mustafa Kemal'i Vardı	İan Hamilton			Günlük		
Cümlenin Ögeleriyle İlgili Karikatür	-			Karikatür		
Sakarya'nın Değeri	Behçet Kemal Çağlar			Anı		
Faydalı Bir İş Görme Zevki	Şevket RADO			Söyleşi		
Gurbet	Necip Fazıl KISAKÜREK			Şiir		

3.Tema	BİREY VE TOPLUM (%9,2; f=7)	Türkçenin Güzelliği	M. Halistin KUKUL	Deneme
		Çocuk ve Ekmek (Dinleme Metni)	Hasan Ali Yücel	Anı
		Yirmi Beş Kuruş	Mustafa ÖZÇELİK	Hikâye
		Aryorum	Yusuf ANAÇ	Şiir
		Damdan Düşenin Hâli	-	Mizahi Fıkra
		Sanat	Faruk Nafiz ÇAMLIBEL	Şiir
4.Tema	SANAT (%12; f=9)	Mikro Minyatür	Duru ÖZÇELİK	Blog
		Selimiye Camii	Ahmet USAL	Makale
		Bir Kış Öyküsü (Dinleme Metni)	Sulhi DÖLEK	Hikâye
		Bir Baba / Bir Zihniyet	Bedri Rahmi Eyüpoğlu	Anı
		Âşık Edebiyatı	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Deneme
		Veli İzin Dilekçesi	-	Dilekçe
		Sanat ve Sanat Eseri Nedir?	Bayram AKDOĞAN	Makale
		Hugo Riemann Vecize	Hugo Riemann	Özlü Sözler
		Anadolu Uygarlıkları	Günay TULUN	Şiir
		Burada Dur	Saim SAKAOĞLU	Efsane
5.Tema	MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZ (%10,7; f=8)	Ergenekon Destanı	Mustafa Necati SEPETÇİOĞLU	Destan
		Türklerde Toylar, Merasimler, Festivaller ve Şenlikler (İzleme metni)	İzleme Metni	Belgesel
		Anadolu Davulu	Mehmet ÖNDER	Hikâye
		Battal Gazi	Suat TURGUT	Çizgi Roman
		Bayramlarımız	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Deneme
		Mevlânâ Vecize	Mevlânâ	Özlü Sözler
		Kalbin Sesi	Mustafa KUTLU	Deneme
		Geçen Zaman	Ziya Osman SABA	Şiir
		Değirmende Döner Taşım	Sadık YALSIZUÇANLAR	Hikâye

6.Tema	ZAMAN VE MEKÂN (%12; f=9)	Satılık Ev (Dinleme Metni)	Alphonse DAUDET	Hikâye
		Bursa'da Zaman	AHMET Hamdi TANPINAR	Şiir
		Klimanın Kullanım Kılavuzu	-	Kılavuzlar
		Zaman	Necip Fazıl KISAKÜREK	Şiir
		Geçmişle Gelecek	Oktay AKBAL	Deneme
		Canım İstanbul	Necip Fazıl KISAKÜREK	Şiir
7.Tema	ERDEMLER (%17,4; f=13)	Yûnus Emre'nin Mezarları	Nezihe ARAZ	Deneme
		Oduncu Yûnus	Mustafa ÖZÇELİK	Hikâye
		Gülü İncitme Gönül	Bestami YAZGAN	Şiir
		Emine Teyze'nin Çilek Reçeli	Miyase SERTBARUT	Hikâye
		Yürekdede ile Padişah (Dinleme Metni)	Cahit ZARİFOĞLU	Masal
		Eşekle Tilki	Asım HALİLOĞLU	Fabl
		Hz. Ali Vecize	Hz. Ali	Özlü Sözler
		Ahmet Yesevi Vecize	Ahmet Yesevi	Özlü Sözler
		Mevlânâ Vecize	Mevlânâ	Özlü Sözler
		Yûnus Emre Vecize	Yûnus Emre	Özlü Sözler
		Schefer Vecize	Schefer	Özlü Sözler
		Fatih Sultan Mehmet Vecize	Fatih Sultan Mehmet	Özlü Sözler
		Merhamet	Nurettin TOPÇU	Deneme
8.Tema	HAK VE ÖZGÜRLÜKLER (%10,7; f=8)	Bilge Adamın Yolu	Aleiks CABRERA (Çev. Adem ULUDAĞ)	Hikâye
		Aliya İzzetbegoviç ve Özgürlük Mücadelesi	Ahmet TURGUT	Roman
		Özgürlük	Cahit KÜLEBİ	Şiir
		Burada Bülbül		Hikâye
		Ağlamış (Dinleme Metni)	Necati GÜNGÖR	
		Haritada Bir Nokta	Sait Faik ABASIYANIK	Hikâye
Mustafa Kemal	Mustafa Kemal ATATÜRK	Özlü Sözler		

ATATÜRK Vecize		
Birliktelikle İlgili	Atasözü	Özlü Sözler
Atasözü		
Dünyayı Dolaşsam	Şükrü Enis REGÜ	Şiir

Tablo 27'ye göre MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda tema ve içerik uyumuna dikkat ederek çeşitli türlerde metinlere yer verilmiştir. Yani 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı incelendiğinde metinlerin içerikleri belirtilen tema ve temalara ait konu önerileri ile uyum sağladığı anlaşılmaktadır.

Tablo 27'ye göre MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki bütün metinlerin %16'sı ($f=12$) Kişisel Gelişim, %12'si ($f=9$) Millî Mücadele ve Atatürk, %9,2'si ($f=7$) Birey ve Toplum, %12'si ($f=9$) Sanat, %10,7'si ($f=8$) Millî Kültürümüz, %12'si ($f=9$) Zaman ve Mekân, %17,4'ü ($f=13$) Erdemler ve %10,7'si ($f=8$) Hak ve Özgürlükler temasında yer almaktadır. Tablo 25'ten MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki bütün metinlerin temalara dengeli bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 28'de "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki bütün metinlerin türlere göre dağılımları nedir?" alt problemine cevap aranmıştır. Bu bağlamda MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan tüm metinlerin türlere göre dağılımlarına ilişkin bilgiler Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Bütün Metinlerin Türlerine Göre Dağılımları

	Metin Türleri	Frekans	Yüzde
		f	%
HİKÂYE EDİCİ METİNLER	Fabl	3	4
	Masal	1	1,3
	Roman	2	2,7
	Çizgi Roman	1	1,3
	Hikâye	11	14,8
	Karikatür	2	2,7
	Mizahi Fıkra	1	1,3

	Tiyatro	1	1,3
	Destan	1	1,3
	Efsane	1	1,3
	Toplam	24	32
BİLGİLENDİRİCİ METİNLER	Deneme	8	10,7
	Söyleşi	3	4
	Makale	2	2,7
	Haber Metni	1	1,3
	Eleştiri	1	1,3
	Anı	3	4
	Özlü Sözler	13	17,4
	Mektup	1	1,3
	Günlük	1	1,3
	Dilekçe	1	1,3
	Blog	2	2,7
	Kılavuzlar	1	1,3
		Toplam	37
ŞİİR	Şiir	12	16
	Toplam	12	16
İZLEME METİNLERİ	Belgesel	2	2,7
	Toplam	2	2,7
	Genel Toplam	75	100

Tablo 28'e göre MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 24 çeşit metin türüne örnek verilmiştir. Ders kitabında 10 çeşit hikâye edici metin türüne ve 12 çeşit bilgilendirici metin türüne yer verilmiştir.

MEB'e ait 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda tema metinleri, dinleme/izleme metinleri, serbest okuma metinleri, etkinlik bünyesindeki metinler ve tema değerlendirme metinleri olmak üzere toplamda 75 adet metne yer verilmiştir.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan metinlerden %32'si ($f=24$) hikâye edici metinlerden oluşmaktadır. Ders kitabındaki metinlerin %4'ü ($f=3$) fabl, %1,3'ü ($f=1$) masal, %2,7'si ($f=2$) roman, %1,3'ü ($f=1$) çizgi roman, %14,8'i ($f=11$) hikâye, %2,7'si ($f=2$) karikatür türündedir. Ayrıca ders kitabında bulunan mizahi fıkra, tiyatro, destan ve efsane türlerinden her biri %1,3 ($f=1$) oranında yer almaktadır.

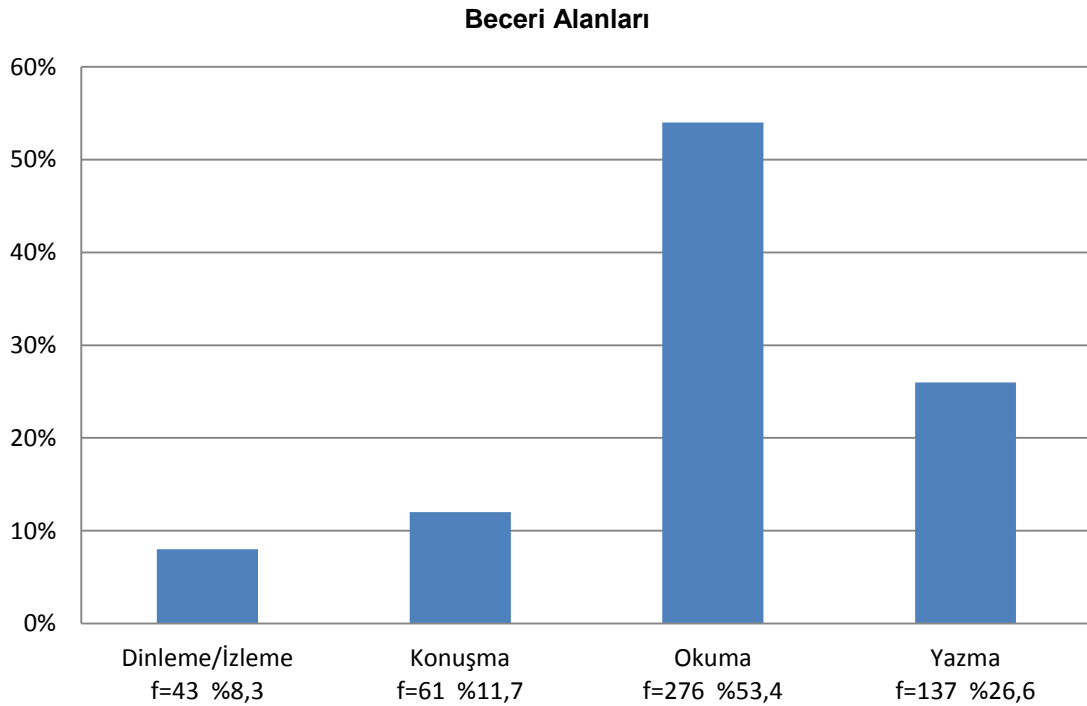
8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan metinlerden 49,3'ü ($f=37$) bilgilendirici metin türlerindedir. Ders kitabındaki metinlerin %10,7'si ($f=8$) deneme, %4'ü ($f=3$) söyleşi, %2,7'si ($f=2$) makale, %1,3'ü ($f=1$) haber metni, %1,3'ü ($f=1$) eleştiri, %4'ü ($f=3$) anı, %1,3'ü ($f=1$) mektup, %1,3'ü ($f=1$) günlük, %1,3'ü ($f=1$) dilekçe, %2,7'si ($f=2$) blog ve %1,3'ü ($f=1$) ise kılavuzlar türündedir. Ayrıca ders kitabındaki metinlerin %17,4'ü ($f=13$) ise özlü sözler metin türü olarak kitaptaki yerini almaktadır.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda %16 ($f=12$) oranında şiir metnine ve %2,7 ($f=2$) oranında izleme metinlerinden olan belgesel metnine yer verilmektedir.

Tablo 29'da "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin ilgili oldukları beceri alanlarına göre dağılımları nedir?" alt problemine cevap aranmıştır. Tablo 29'da MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan tüm etkinliklerin beceri alanlarına dağılımları verilmiştir.

Tablo 29.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Beceri Alanlarına Göre Dağılımları

Tablo 29'a göre MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma beceri alanlarına dahil olmak üzere toplamda 517 etkinliğe/çalışmaya yer verilmiştir.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan etkinliklerin/çalışmaların %53,4'ü (f=276) okuma beceri alanına girmektedir. Ayrıca ders kitabında yer alan etkinlik/çalışmaların %26,6'sı (f=137) yazma beceri alanı, %11,7'si (f=61) konuşma beceri alanı ve %8,3'ü (f=43) dinleme/izleme beceri alanının kapsamına girmektedir.

Tablo 30'da "2018-2019 yılında ortaokullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin sağladığı kazanımlara göre dağılımları nedir?" alt problemine cevap aranmıştır. MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan etkinliklerin kazanımlara göre dağılımları Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerin Kazanımlara Göre Dağılımları

Ders Kodu, Sınıf Düzeyi, Beceri Alan No, Kazanım No	Kazanım	Frekans f	Yüzde %
T.8.1. DİNLEME/İZLEME			
T.8.1.1.	Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	2	0,4
T.8.1.2.	Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	6	1,1
T.8.1.3.	Dinlediklerini/izlediklerini özetler.	3	0,6
T.8.1.4.	Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.	8	1,5
T.8.1.5.	Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu tespit eder.	3	0,6
T.8.1.6.	Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu tespit eder.	4	0,8
T.8.1.7.	Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.	2	0,4
T.8.1.8.	Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.	2	0,4
T.8.1.9.	Dinlediklerinde/izlediklerinde tutarlılığı sorgular.	0	0

T.8.1.10.	Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir.	2	0,4
T.8.1.11.	Dinledikleri/izledikleri medya metinlerini değerlendirir.	0	0
T.8.1.12.	Dinlediklerinde/izlediklerinde başvurulan düşünceyi geliştirme yollarını tespit eder.	0	0
T.8.1.13.	Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.	1	0,2
T.8.1.14.	Dinleme stratejilerini uygular.	9	1,7
Diğer	Dinlediği metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler.	1	0,2
Toplam		43	8,3

T.8.2.

KONUŞMA

T.8.2.1.	Hazırlıklı konuşma yapar.	9	1,7
T.8.2.2.	Hazırlıksız konuşma yapar.	34	6,6
T.8.2.3.	Konuşma stratejilerini uygular.	6	1,1
T.8.2.4.	Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.	0	0
T.8.2.5.	Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	12	2,3
T.8.2.6.	Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	0	0
T.8.2.7.	Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.	0	0
Toplam		61	11,7

T.8.3.

OKUMA

T.8.3.1.	Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	10	1,9
T.8.3.2.	Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.	5	0,9
T.8.3.3.	Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.	6	1,1
T.8.3.4.	Okuma stratejilerini kullanır.	18	3,5
T.8.3.5.	Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	36	7
T.8.3.6.	Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.	11	2,1
T.8.3.7.	Metindeki söz sanatlarını tespit eder.	8	1,5
T.8.3.8.	Metindeki anlatım bozukluklarını belirler.	16	3,1
T.8.3.9.	Fiilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar.	17	3,3
T.8.3.10.	Geçiş ve bağlantı ifadelerinin metnin anlamına olan katkısını değerlendirir.	1	0,2
T.8.3.11.	Metindeki anlatım biçimlerini belirler.	3	0,6
T.8.3.12.	Görsel ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.	2	0,4
T.8.3.13.	Okuduklarını özetler.	3	0,6
T.8.3.14.	Metinle ilgili soruları cevaplar.	49	9,5

T.8.3.15.	Metinle ilgili sorular sorar.	6	1,1
T.8.3.16.	Metnin konusunu belirler.	7	1,4
T.8.3.17.	Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.	13	2,6
T.8.3.18.	Metindeki yardımcı fikirleri belirler.	5	0,9
T.8.3.19.	Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.	11	2,1
T.8.3.20.	Okuduğu metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler.	4	0,8
T.8.3.21.	Metnin içeriğini yorumlar.	13	2,6
T.8.3.22.	Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	0	0
T.8.3.23.	Metinler arasında karşılaştırma yapar.	4	0,8
T.8.3.24.	Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.	2	0,4
T.8.3.25.	Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	11	2,1
T.8.3.26.	Metin türlerini ayırt eder.	1	0,2
T.8.3.27.	Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	6	1,1
T.8.3.28.	Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.	4	0,8
T.8.3.29.	Medya metinlerini analiz eder.	0	0
T.8.3.30.	Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	0	0
T.8.3.31.	Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	2	0,4
T.8.3.32.	Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.	0	0
T.8.3.33.	Edebî eserin yazılı metni ile medya sunumunu karşılaştırır.	0	0
T.8.3.34.	Okuduklarında kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını belirler.	1	0,2
T.8.3.35.	Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar.	1	0,2
Toplam		276	53,4
T.8.4.			
YAZMA			
T.8.4.1.	Şiir yazar.	5	0,9
T.8.4.2.	Bilgilendirici metin yazar.	10	1,9
T.8.4.3.	Hikâye edici metin yazar.	2	0,4
T.8.4.4.	Yazma stratejilerini uygular.	7	1,4
T.8.4.5.	Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanır.	2	0,4
T.8.4.6.	Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.	2	0,4
T.8.4.7.	Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.	1	0,2
T.8.4.8.	Yazılarında mizahi öğeler kullanır.	1	0,2
T.8.4.9.	Yazılarında anlatım biçimlerini kullanır.	1	0,2
T.8.4.10.	Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	1	0,2

T.8.4.11.	Formları yönergelerine uygun doldurur.	8	1,5
T.8.4.12.	Kısa metinler yazar.	7	1,4
T.8.4.13.	Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.	1	0,2
T.8.4.14.	Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar.	17	3,3
T.8.4.15.	Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.	0	0
T.8.4.16.	Yazdıklarını düzenler.	12	2,3
T.8.4.17.	Yazdıklarını paylaşır.	16	3,1
T.8.4.18.	Cümlelerin öğelerini ayırt eder.	19	3,8
T.8.4.19.	Cümle türlerini tanıır.	16	3,1
T.8.4.20.	Fiillerin çatı özelliklerinin anlama olan katkısını kavrar.	9	1,7
Toplam		137	26,6
Genel Toplam		517	100

Tablo 30'a göre MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan etkinliklerden %8,3'ü ($f=43$) dinleme/izleme kazanımlarıyla uyumluluk göstermektedir. Ders kitabındaki etkinliklerin

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan etkinliklerin %0,4'ü ($f=2$) "Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur." kazanımı, %1,1'i ($f=6$) "Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder." kazanımı, %0,6'sı ($f=3$) "Dinlediklerini/izlediklerini özetler." kazanımı, %1,5'i ($f=8$) "Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir." kazanımı, %0,6'sı ($f=3$) "Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu tespit eder." kazanımı, %1,8'i ($f=4$) "Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu tespit eder." kazanımı, %0,4'ü ($f=2$) "Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir." kazanımı, %0,4'ü ($f=2$) "Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır." kazanımı, %0,4'ü ($f=2$) "Dinledikleri/izledikleri ilgili görüşlerini bildirir." kazanımı, %0,2'si ($f=1$) "Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar." kazanımı, %1,7'si ($f=9$) "Dinleme stratejilerini uygular." kazanımı ve %0,2'si ($f=1$) "Dinlediği metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler." kazanımı ile uyumluluk göstermektedir.

Tablo 30'a göre MEB Yayınları'na ait 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki etkinliklerin %11,7'si ($f=61$) konuşma beceri alanına ait kazanımları

sağlamaktadır. Ders kitabındaki etkinliklerin %1,7'si ($f=9$) "Hazırlıklı konuşma yapar." kazanımı, %6,6'sı ($f=34$) "Hazırlıksız konuşma yapar." kazanımı, %1,1'i ($f=6$) "Konuşma stratejilerini uygular." kazanımı ve %2,3'ü ($f=12$) "Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır." kazanımı ile uyumluluk göstermektedir.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan etkinliklerin %53,4'ü ($f=276$) okuma kazanımları ile uyumluluk sağlamaktadır. Ders kitabındaki etkinliklerin %1,9'u ($f=10$) "Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur." kazanımı, %0,9'u ($f=5$) "Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur." kazanımı, %1,1'i ($f=6$) "Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur." kazanımı, %3,5'i ($f=18$) "Okuma stratejilerini kullanır." kazanımı, %7'si ($f=36$) "Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder." kazanımı, %2,1'i ($f=11$) "Deyim, atasözü ve özdeyişlerin metne katkısını belirler." kazanımı, %1,5'i ($f=8$) "Metindeki söz sanatlarını tespit eder." kazanımı, %3,1'i ($f=16$) "Metindeki anlatım bozukluklarını belirler." kazanımı, , %3,3'ü ($f=17$) "Fiilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar." kazanımı, %0,2'si ($f=1$) "Geçiş ve bağlantı ifadelerinin metnin anlamına olan katkısını değerlendirir." kazanımı, %0,6'sı ($f=3$) "Metindeki anlatım biçimlerini belirler." kazanımı, %0,4'ü ($f=2$) "Görsel ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder." kazanımı, %0,6'sı ($f=3$) "Okuduklarını özetler." kazanımı, %9,5'i ($f=49$) "Metinle ilgili soruları cevaplar." kazanımı, %1,1'i ($f=6$) "Metinle ilgili sorular sorar." kazanımı, , %1,4'ü ($f=7$) "Metnin konusunu belirler." kazanımı, %2,6'sı ($f=13$) "Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler." kazanımı, %0,9'u ($f=5$) "Metindeki yardımcı fikirleri belirler." kazanımı, %2,1'i ($f=11$) "Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler." kazanımı, %0,8'i ($f=4$) "Okuduğu metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler." kazanımı, %2,6'sı ($f=13$) "Metnin içeriğini yorumlar." kazanımı, %0,8'i ($f=4$) "Metinler arasında karşılaştırma yapar." kazanımı, %0,4'ü ($f=2$) "Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder." kazanımı, %2,1'i ($f=11$) "Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur." kazanımı, %0,2'si ($f=1$) "Metin türlerini ayırt eder." kazanımı, %1,1'i ($f=6$) "Görsellerle ilgili soruları cevaplar." kazanımı, %0,8'i ($f=4$) "Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar." kazanımı, %0,4'ü ($f=2$) "Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular." kazanımı, 0,2'si ($f=1$) "Okuduklarında kullanılan düşüncüyü geliştirme yollarını belirler."

kazanımı ve 0,2'si ($f=1$) "Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar." kazanımı ile uyumluluk göstermektedir.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan etkinliklerin %26,6'sı ($f=137$) yazma beceri alanına giren kazanımları sağlamaktadır. Ders kitabında bulunan etkinliklerin , %0,9'u ($f=5$) "Şiir yazar." kazanımı, %1,9'u ($f=10$) "Bilgilendirici metin yazar." kazanımı, %0,4'ü ($f=2$) "Hikâye edici metin yazar." kazanımı, %1,4'ü ($f=7$) "Yazma stratejilerini uygular." kazanımı, %0,4'ü ($f=2$) "Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanır." kazanımı, %0,4'ü ($f=2$) "Bir işi işlem basamaklarına göre yazar." kazanımı, %1,5'i ($f=8$) "Formları yönergelerine uygun doldurur." kazanımı, %1,4'ü ($f=7$) "Kısa metinler yazar." kazanımı, %3,3'ü ($f=17$) "Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar." kazanımı, %2,3'ü ($f=12$) "Yazdıklarını düzenler." kazanımı, %3,1'i ($f=16$) "Yazdıklarını paylaşır." kazanımı, %3,8'i ($f=19$) "Cümlelerin öğelerini ayırt eder." kazanımı, %3,1'i ($f=16$) "Cümle türlerini tanır." kazanımı ve %1,7'si ($f=9$) "Fiillerin çatı özelliklerinin anlama olan katkısını kavrar." kazanımı ile uyumludur. Ayrıca "Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır." kazanımı, "Yazılarında mizahi öğeler kullanır." kazanımı, "Yazılarında anlatım biçimlerini kullanır." kazanımı, "Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır." kazanımı ve "Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler." kazanımından her biri ders kitabındaki etkinliklerin %0,2'si ($f=1$) ile uyumluluk göstermektedir.

Tablo 30'a göre "Dinledikleri/izledikleri medya metinlerini değerlendirir." kazanımı, "Dinlediklerinde/izlediklerinde başvurulan düşünceyi geliştirme yollarını tespit eder." kazanımı, "Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır." kazanımı, "Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır." kazanımı, "Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır." kazanımı, Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir." kazanımı, "Medya metinlerini analiz eder." kazanımı, "Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır." kazanımı, "Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar." kazanımı, "Edebî eserin yazılı metni ile medya sunumunu karşılaştırır." kazanımı ve "Yazılarında uygun geçiş ve

bağlantı ifadelerini kullanır." kazanımı MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda uyumluluk gösterebileceği etkinlik/etkinliklere yer verilmemiştir.

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen bulgular ışığında çalışma sonucunda ulaşılan sonuçlara, sonuçlarla ilgili tartışma bölümüne ve alanla ilgili herkese fikir sunmak amacıyla hazırlanmış önerilere yer verilmiştir.

Bu bölümde sırasıyla MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ve MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders kitaplarına ilişkin bulgularla ilgili sonuçlara yer verilmiştir. Daha sonra her dört kitaptan çıkarılan genel sonuçlara ve tartışmaya yer verilmiştir. Son olarak çalışmanın bulguları ve sonuçları ışığında Türkçe öğretimi alanıyla ilgili kişilere ve kurumlara çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Sonuçlar

MEB Yayınları'na ait 5. sınıf Türkçe ders kitabında çocuk dünyası, millî mücadele ve Atatürk, erdemler, bilim ve teknoloji, millî kültürümüz, okuma kültürü, sağlık ve spor, doğa ve evren temaları yer almaktadır. Her temada 5 ana metin, toplamda 40 ana metin yer almaktadır. Bu özelliği ile MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, TDÖP (2018:17-18) ana metin sayıları ile uyumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan ana metinlerin %37,5'i ($f=15$) hikâye edici metin, %30'u ($f=12$) bilgilendirici metin, %22,5'i ($f=9$) şiir metni ve %10'u ($f=4$) dinleme/izleme metnidir. Ders kitabında ana metin olarak en çok bulunan tür hikâye türüdür. Çoşkun ve Çetinkaya (2020) yaptığı bir çalışmada hoşça giderliği en yüksek ve edebî hazzı en çok uyandırabilen metin türünün hikâye olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu yüzden 5. sınıf düzeyine ana metin olarak hikâye türüne sıklıkla yer verilmesi öğrencilerde edebî zevki uyandırabileceği yadsınamaz bir gerçektir.

5. sınıf Türkçe ders kitabında birer adet film, kısa film, çizgi film ve belgesel türlerinde olmak üzere 4 adet izleme metnine yer verilmiştir. Öğrencilerin birçok duyusuna hitap eden izleme metinlerin varlığı öğrencilere

çeşitli türleri tanıtmaya olanak sağlar. Bu hususta İşcan (2011) yaptığı çalışmada Türkçe öğretimi için filmlerin önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin motivasyonunu, derse karşı olan ilgisini arttırmak ve içeriği doğru aktarmak, metin türlerini tanıtmak ve en nihayetinde öğretim programının belirttiği kazanıma ulaşmak için film, belgesel, çizgi film gibi izleme metinlerinden yararlanılabilir. 5. sınıf Türkçe ders kitabının ana metin olarak 4 adet izleme metnine yer vermesi ders kitabının içeriğini zenginleştirmiştir.

Bilindiği üzere Türkçe ders kitapları hem ana metin olarak hem de kitapta yer alan bütün metinler olarak iki farklı hususta incelenmişti. Böyle bir incelemeye gitmenin sebebi ana metinlerin öğretim programında belirtilen türlere göre dağılımlarını ve kitaptaki hangi metinlere ne sıklıkla yer verildiğini belirlemektir.

Çevreyle etkileşme yeni geçmeye başlayan bir birey için uyarıcıların zenginlik derecesi hayati öneme sahiptir. Nitekim Türkçe eğitiminde ve özellikle metin türlerinde öğretim gerçekleştirilirken metin türlerinin çeşitliliği ve konu çeşitliliği eğitim ve öğretimin nitelikli yapılabilmesi ve kalıcılığın sağlanabilmesi için oldukça önemlidir. Bunun yanında farklı yazarların birbirinden farklı tür ve konularında yazılmış eserlere de yer vermek metin türü öğretiminin çeşitlendirilmesi ve zenginleştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Dolayısıyla MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe ders kitabı yazar çeşitliliğini sağlamış durumdadır. Farklı kalemlerin yazdığı eserlerle tanışan öğrenciler, birbirinden farklı seslere aşina olacaktır.

Eğitim-öğretim ortamı çok boyutlu bir ortam olduğu için bir durum, davranış veya olaylar ortamı ve öğretimin niteliğini etkilemektedir. Öğretim araçlarından biri olan ders kitabı ve bu kitabı meydana getiren metinler, söz konusu etkiler silsilesinde yer alan önemli bir paydaştır. Ders kitabında yer alan bir metin, bir metnin içinde yer alan bir paragraf, bir cümle hatta bir kelime bile doğrudan veya dolaylı olarak eğitim-öğretim hizmetini etkilemektedir. Nitekim metin türlerindeki dağılım da bu hizmete etki eden bir unsurdur.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda %48,8 ($f=40$) oranında bilgilendirici metin, 29,2 ($f=24$) oranında hikâye edici metin, %17,1 ($f=14$)

oranında şiir metni ve %4,8 (f=4) oranında ise izleme metni bulunmaktadır. Ders kitabında bulunan metinlerden yarısına yakını bilgilendirici metin olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Türkçe ders kitabında yer alan bütün metinler arasında deneme %12,2'lik (f=10) oranla en çok kullanılan metin türü olmuştur.

TDÖP'ye (2018:18) göre 5. sınıflarda okutulabilecek metin türleri arasında biyografi metin türü yer almamaktadır. Biyografiler 7 ve 8. sınıflarda okutulacak metin türleri arasında bulunmaktadır. Ancak MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan "Bir Dâhiyle Konuşmak" metni biyografik özellikler gösteren bir metindir. Bu yönüyle MEB Yayınları'na ait 5. sınıf Türkçe ders kitabı programda belirtilmeyen bir türü bünyesinde barındırmaktadır.

TDÖP'de (2018) bilgilendirici metinler arasında eleştiri metnine yer verilmemiştir. Ancak MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan "Jules Verne'den Geleceğe Dair" isimli metin eleştir türüne yakın bir tarzda kaleme alınmıştır.

2018 TDÖP'de 5. sınıf düzeyinde bulunabilecek metin türleri şunlardır: anı, dilekçe, efemera ve broşür, e-posta, haber metni-reklam, kılavuzlar, makale-fıkra-söyleşi-deneme, mektup, özlü sözler, sosyal medya mesajları, çizgi roman, fabl, hikâye, karikatür, masal-efsane-destan, mizahi fıkra, roman, tiyatro ve şiir. MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda fabl, hikâye, roman, tiyatro, karikatür, mizahi fıkra, deneme, söyleşi, makale,biyografi, haber metni, eleştiri, anı, efemera ve broşür, özlü sözler, mektup, dilekçe, kılavuzlar, sosyal medya mesajları, e-posta ve şiir türlerine yer verilmiştir. Ders kitabı olabildiğince birbirinden farklı türlere yer vermesi yönüyle metin çeşitliliği açısından oldukça zengin bir kitaptır.

MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan etkinliklerin %61'i (f=269) okuma, %19'u (f=82) yazma, %13'ü (f=57) konuşma ve %7'si ise (f=31) dinleme/izleme beceri alanının kapsamına girmektedir. TDÖP'de 5. sınıflara ait okuma kazanımlarının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bu yüzden söz konusu Türkçe ders kitabında okuma öğrenme alanına daha fazla yer verildiği sonucuna ulaşılabilir. Ancak etkinliklerin büyük bir çoğunluğunun okuma kazanımlarından oluşması öğrenme alanları arasında bir dengesizlik yaratmaktadır.

5. sınıflara ait Türkçe ders kitabında etkinlikler ve çalışmalar vasıtasıyla ulaşılan veya ulaşılmaması hedeflenen kazanımlar kullanılmaktadır. Ancak etkinlikler aracılığıyla ulaşılan veya ulaşılmaması hedeflenen kazanımlar arasında bir dengesizlik söz konusudur. Etkinliklerle sağlanan/sağlanmaması hedeflenen kazanımların öğrenme alanlarına göre dengesiz dağıldığı gibi kazanımlar arasında da dengesiz ve orantısız bir dağılım söz konusudur. "Hazırlıklı konuşmalar yapar." kazanımı 25, "Hazırlıksız konuşmalar yapar." kazanımı 23, "Bağlamdan yaralanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder." kazanımı 23, "Metni yorumlar." kazanımı 29, "Metinle ilgili sorulara cevap verir." kazanımı 46, "Büyük harfleri ve noktalama işaretlerini uygun yerlerde kullanır." kazanımı ise 20 etkinlik aracılığıyla kullanılmıştır. Ancak birçok kazanımın 1 veya 2 etkinlikle kısıtlı kaldığı görülmektedir. Hatta "Metinde önemli noktaların vurgulanmış biçimlerini kavrar." kazanımı, "Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır." kazanımı ve "Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır." kazanımları ise kitaptaki etkinlikler arasında yer edinememiştir. Dolayısıyla kazanımların kullanım yoğunluğu özellikle okuma öğrenme alanında fazlalık göstermekte ve bazı kazanımlara sıklıkla yer verilirken bazı kazanımlara kısıtlı bir şekilde yer verilmektedir.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Sonuçlar

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 8 temaya ve her temada bir dinleme/izleme metni, bir serbest okuma metni ve üç okuma/görsel okuma metni olmak üzere 5 ana metin bulunmaktadır. Türkçe ders kitabındaki ana metinlerin toplam sayısı toplamda 40'tır. Bu yönüyle Eksen Yayıncılık'a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabı 2018 TDÖP ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Ders kitabı incelendiğinde metinlerin içerikleri ile temalar birbiriyle uyum göstermektedir. Ancak metin türleri temalara göre çeşitlilik gösterememektedir. Yani bir tema bünyesinde birbirine benzerlik gösteren metinlere yer verilmiştir. Millî Kültürümüz temasında iki şiir ve iki hikâyeye, Millî Mücadele temasında iki şiire, Çocuk Dünyası temasında iki şiire, Birey ve Toplum temasında iki hikâyeye ve iki makaleye, İletişim temasında iki söyleşi ve iki makaleye, Doğa ve Evren

temasında iki şiire, Bilim ve Teknoloji temasında ise iki makaleye aynı anda yer verilmiştir.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan ana metinlerin %37,5'i ($f=15$) bilgilendirici metin, %35'i ($f=14$) hikâye edici metin ve % 27,5'i ($f=11$) şiir metni olarak yer almaktadır. Bundan hareketle Türkçe ders kitabına seçilen ana metinler arasında dengeli bir dağılım bulunmaktadır. Ancak kitapta makale türünde 9 ana metin vardır. Türkçe ders kitabının bir metin türüne bu sıklıkta yer vermemesi gerekmektedir.

İzleme metinleri öğrenciler açısından hoşça giden metinlerdendir. Öğrenci ilgisini canlı tutmak ve motivasyonunu sağlamak amacıyla filmlerden yararlanmak gerekir. Ancak Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda hiç izleme metnine yer verilmemiştir.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı bünyesinde yer alan (metin etkinlikleri, çalışmalar, tema değerlendirme soruları dahil) bütün metinler incelemeye tabi tutuldu. Bu metinlerin %62'lik ($f=62$) büyük bir kısmı bilgilendirici metinler, %23'ü ($f=23$) hikâye edici metinler ve %15'i ($f=15$) ise şiir metinlerinden oluşmaktadır. Bütün metinler türlere göre tasnif edildiğinde metinlerin büyük çoğunluğunun bilgilendirici metin olmasının sebebi blog, atasözü, vecize, anonim sözler gibi kısa içerikli türlerin de çalışmaya dahil edilmesidir. Nitekim ders kitabında 34 adet olarak bulunan atasözü, duvar yazısı, döviz, vecize, aforizma, motto vb. türlerin bilgilendirici metinlerde yoğunluk olmasının temel sebebidir. Söz konusu kısa türlerin kapsam dışı bırakıldığı düşünülürse dengeli bir dağılımın varlığından bahsetmek mümkündür.

6. sınıflara ait Türkçe ders kitabında toplamda 20 farklı metin türüne yer verilmiştir. Türkçe ders kitabında büyük çoğunlukla TDÖP'de belirtilen metin türlerine yer verilmiştir. Ancak programda belirtilen e-posta, kılavuzlar, sosyal medya mesajları türlerinde hiç metin yoktur. Ayrıca 2018 TDÖP'ye göre altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alabilecek türler arasında biyografi türü bulunmamaktadır. Ancak bu ders kitabında biyografi türünde olan bir metin bulunmaktadır.

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan bütün etkinliklerin %54,9'luk ($f=269$) büyük bir bölümü okuma öğrenme alanının, %22,9'luk ($f=153$) bölümü yazma öğrenme alanının, %13,1'lik ($f=88$) bölümü konuşma öğrenme alanının ve %9,1'lik ($f=61$) bölümü dinleme/izleme alanının kapsamına girmektedir. 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin çoğunluğunun okuma öğrenme alanına ait kazanımları barındırırken dinleme/izleme, konuşma, yazma gibi öğrenme alanlarının göz ardı edildiği görülmektedir. O halde 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki etkinliklerin dengeli bir dağılım göstermediğini belirtmek mümkündür.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan etkinlik ve çalışmaların hangi kazanımla ilgili olduğu belirlenmiştir. Elde edilen verilere göre ders kitabındaki etkinliklerin kazanımlar arasında dengeli bir dağılım göstermediği anlaşılmaktadır. Ders kitabında bazı kazanımlara sıklıkla yer verilirken bazı kazanımların çok az yer alması hatta hiç yer almıyor olması söz konusudur. Örneğin "Hazırlıklı konuşma yapar." kazanımı ile ilgili 47, "Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder." kazanımı ile ilgili 35, "Metinle ilgili soruları cevaplar." kazanımı ile ilgili 73, "Metnin konusunu belirler." kazanımı ile ilgili 28, "Metnin ana fikrini/duygusunu belirler." kazanımı ile ilgili 28, "Yazdıklarını düzenler." kazanımı ile ilgili 35, "Yazdıklarını paylaşır." kazanımı 35 etkinlik ile en fazla kullanılan kazanımlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

6. sınıf Türkçe ders kitabında bazı etkinliklerin birbirinin tekrarı olduğu görülmektedir. Bir metin verilip "Bu metnin konusu nedir?" , "Bu metnin ana fikri/duygusu nedir?" , "Bu metni özetleyiniz?" , "Yazıklarınızı düzenleyiniz ve düzeltiniz?" gibi ifadelerle etkinliklerin birbirinden farklılaşmadığı ve birbirini tekrar ettiği görülmektedir. Ancak bir ders kitabının güzelliği ve kıymeti, olabildiğince ilgi çekici bir şekilde hazırlanmış etkinliklerin varlığıyla mümkündür.

Eksen Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, bazı kazanımları göz ardı etmiştir. "Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar." kazanımı ile "Yazdıklarını desteklemek için gerektiğinde grafik ve tablo kullanır." kazanımı ders kitabında hiçbir etkinlik veya çalışma ile sağlanamamıştır.

2018 TDÖP'de "Metnin yardımcı fikirlerini belirler." kazanımı 7 ve 8. sınıflara ait bir kazanımdır. Ancak Eksen Yayıncılık'a ait kitapta 6. sınıfa ait olmayan kazanımı sağlayan bir etkinliğe yer verilmiştir. Bu etkinlik 3. temaya ait "Atatürk Geometri Kitabı Yazmış" metninin 5. etkinliğinde (syf. 86) bulunmaktadır.

Türkçe ders kitabının 3. temasında bulunan "Ankara Türk Odası" metninin ve bu metne bağlı bazı etkinliklerin içeriği yakından uzağa ilkesine aykırı olabilecek düzeydedir. Köyde oturan bir öğrencinin Ankara Türk Evi'ni görme olasılığı düşüktür. Bu yüzden kitaplarda daha genel ve çocuğun yakın çevresinden hareketle oluşturulan metin etkinliklerine yer verilmelidir.

6. sınıf Türkçe ders kitabında 6. temaya ait "Pulsuz Dilekçe" metninin etkinlikleri arasında metnin öğrenciye düşündürdüklerini resimlemesini isteyen bir etkinlik (syf. 188) vardır. Ancak bu etkinliğe karşılık gelen bir kazanım yoktur. O halde bundan sonraki Türkçe öğretim programlarına "Metinle ilgili görsel sunum yapar." kazanımını eklemek bu noktada programın eksikliğini gidermiş olacaktır.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Sonuçlar

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 8 farklı temaya ve her temada bir dinleme/izleme metni, bir serbest okuma metni ve üç okuma metni bulunmaktadır. 7. sınıf Türkçe ders kitabında her temada 5 ana metin olmak üzere toplamda 40 metin vardır. Bu özelliği ile 7. sınıf Türkçe ders kitabı 2018 TDÖP belirtilen metin türleri ve tema ile ilgili hususlarla uyumluluk göstermektedir.

İzleme metinleri ders kitaplarını sıradanlıktan ve aşırı sadelikten kurtaran birer kurtarıcılardır. Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda ana metinler arasında bir kısa film ve bir belgesel olmak üzere iki izleme metnine yer verilmiştir. Ancak 40 ana metin arasında sadece iki izleme metninin bulunması yeterli değildir.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda ana metinlerin %35'i ($f=14$) hikâye edici metin, %37,5'i ($f=15$) bilgilendirici metin, %22,5'i ($f=9$) şiir

metni ve %5'İ ($f=2$) izleme metnidir. Bu bağlamda 7. sınıf Türkçe ders kitabının metin türü gruplamasında dağılımsal olarak denge söz konusudur. Ancak izleme metinlerinin artırılması gerekmektedir.

Türkçe ders kitabında ana metin olarak en çok kullanılan metin türü hikâyedir. Kitapta toplam 9 adet hikâye metnine yer verilmiştir. Bir Türkçe ders kitabında bulunan 40 ana metinden 9 tanesini sadece bir türe ayırmak yanlış bir tutumdur.

Çalışmanın bir diğer aşamasında ders kitabında yer alan bütün metinler saptandı ve türlere göre dağılımları hesaplandı. Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda ana metinler, etkinliklerde bulunan metinler, serbest okuma metinleri, tema değerlendirme sorularında bulunan metinler olmak üzere toplamda 88 adet metne yer verilmiştir. Ayrıca ders kitabında birbirinden farklı 26 çeşit metin türüne yer verilerek programda belirtilen metinlerin tanıtılmasına olanak sağlamıştır.

TDÖP'ye (2018:18) göre 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunabilecek metin türleri arasında anı, biyografi, otobiyografi, blog, dilekçe, efemera ve broşür, e-posta, günlük, haber metni, reklam, kılavuzlar, gezi yazısı, makale, fıkra, söyleşi, deneme, mektup, özlü sözler, sosyal medya mesajları, çizgi roman, fabl, hikâye, karikatür, masal, efsane, destan, mizahi fıkra, roman, tiyatro ve şiir türleri bulunmaktadır. Ancak Dersdestek Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında blog, dilekçe, e-posta, mektup, sosyal medya mesajları ve çizgi roman metin türlerine yer verilmemiştir.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda toplamda 639 etkinlik ve/veya çalışma bulunmaktadır. Bu etkinliklerin %74,5'i ($f=476$) okuma beceri alanı, %7,2'si ($f=46$) dinleme/izleme beceri alanı, %7,7'si ($f=49$) konuşma beceri alanı ve %10,6'sı ($f=68$) yazma beceri alanına girmektedir. Bu bağlamda etkinlikler bazında dinleme/izleme, konuşma ve yazma beceri alanları çok az bir orana sahipken okuma beceri alanı çok yüksek bir orana sahiptir. 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki 639 etkinliktен 476 tanesinin sadece okuma beceri alanına giriyor olması çok yanlış bir durumdur. Bu doğrultuda ders kitabının odak noktasında okuma beceri alanı bulunmakta ve diğer beceri alanları göz ardı edilmektedir.

Dersdestek Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı etkinlik çerçevesinde kazanımların sağlanma durumları incelendiğinde bir dengesizliğin varlığı anlaşılmaktadır. Ders kitabında her kazanımın en az bir kere sağlanması hedeflenmiştir ancak bazı kazanımlara yoğunlaşma ve bazı kazanımlara az yoğunlaşma söz konusudur.

Yapılan incelemelere göre etkinliklerin çoğunluğu şu kazanımlara hitap etmektedir:

- "Hazırlıksız konuşmalar yapar." kazanımı 25 (%3,9) etkinlik,
- "Okuma stratejilerini kullanır." kazanımı 20 (%3,1) etkinlik,
- "Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder." kazanımı 58 (%9,1) etkinlik,
- "Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler." kazanımı 22 (%3,4) etkinlik,
- "Metinle ilgili soruları cevaplar." kazanımı 97 (%15,2) etkinlik,
- "Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur." kazanımı 22 (%3,4) etkinlik.

Yukarıdaki kazanımlar sıklıkla kullanılırken bir diğer tarafta çok nadir kullanılan kazanımlar da mevcuttur. 7. sınıf Türkçe ders kitabında etkinlikler vasıtasıyla bazı kazanımlar ise kitapta çok az yer almıştır. "Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder." kazanımı, "Dinlediklerinde/izlediklerinde başvurulan düşünceyi geliştirme yollarını tespit eder." kazanımı, "Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır." kazanımı, "Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır." kazanımı, "Bir işi işlem basamaklarına göre yazar." kazanımı, "Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır." kazanımı, "Ek fiili işlevlerine uygun olarak kullanır." kazanımı ve "Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır." kazanımı ile ilgili sadece birer tane etkinlik tek vardır. Bu da etkinliklerin sağladığı kazanımlar arasında da bir dengesizlik olduğunun göstergesidir.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Sonuçlar

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda 8 ayrı temada bulunan toplamda 40 tema metnine yer verilmiştir. Her temada ana metin olarak bir serbest okuma, bir dinleme/izleme ve üç okuma metni bulunmaktadır. Bu yönüyle ana metin çeşitliliğinin TDÖP (2018:18) ile uyumlu olduğu görülmektedir.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bulunan ana metinlerin, tema metinleri, dinleme/izleme metinleri ve serbest okuma metinleri dahil, %42,5'i ($f=17$) hikâye edici metinlerden, %32,5'i ($f=13$) bilgilendirici metinlerden, %20'si ($f=8$) şiir metinlerinden ve %5'i ($f=2$) izleme metinlerinden seçilmiştir. Bu bağlamda Türkçe ders kitabına tema metni olarak seçilen metinler arasında dengeli bir dağılım görülmemektedir. Ayrıca Türkçe dersi için önem arz eden izleme metinleri de oldukça az bir sayıya sahiptir.

Türkçe ders kitaplarında sadece bir metin türüne yönelmek ve ders kitabını o tür ile donatmak yanlış bir tutumdur. Çünkü ders kitabında yer alacak metinlerin hoşça giderlik, estetik haz, kitaba olan tutum gibi hususların yanında eğitcilik konusunda da yeterlilik esastır. Bu yüzdendir ki metin türü öğretimi için büyük bir önem arz eden metinler, ders kitaplarında tür açısından olabildiğince çeşitlilik göstermelidir. 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan ana metinlerin %25'i ($f=10$) sadece hikâye türündedir. Söz konusu Türkçe ders kitabının sadece bir türe büyük oranda yer vermesi bir eksiklik olarak kabul edilebilir.

Türkçe ders kitabında yer alan bütün metinlerin türsel dağılımları da hesaplamaya dahil edilmiştir. Bu hesaplamalar sonucunda MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda toplamda 75 adet metin bulunmaktadır. Bu metinlerden %32'si ($f=24$) hikâye edici metinlerden, 49,3'ü ($f=37$) bilgilendirici metinlerden, %16'sı ($f=12$) şiir metinlerinden ve %2,7'si ($f=2$) izleme metinlerinden oluşmaktadır. Böylelikle Türkçe ders kitabında yer alan bütün metinlerin türlere göre dağılımında bir dengesizlik olduğunu belirtmek gerekir.

8. sınıflara ait Türkçe ders kitabında bazı metin türlerine sıklıkla yer verilirken bazılarının çok nadir yer verilmektedir. Kitapta 11 adet hikâye ve 8 adet deneme türleri vardır. Öte yandan ders kitabında masal, çizgi roman,

mizahi fıkra, tiyatro, destan, efsane, haber metni, eleştiri, anı, mektup, günlük, dilekçe, blog ve kılavuzlara ise sadece birer adet örnek verilmiştir.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabının bünyesindeki metin türü çeşitliliğinin yeteri kadar sağlandığını belirtmek mümkündür. Kitapta toplamda 24 adet birbirinden farklı metin türüne örnek verilmektedir. Ancak kitapta biyografi, otobiyografi, efemera ve broşür, gezi yazısı ve sosyal medya mesajları türünde metinler bulunmamaktadır.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma beceri alanlarına dahil olmak üzere toplamda 517 etkinliğe/çalışmaya yer verilmiştir. Bu etkinliklerin %53,4'ü ($f=276$) okuma beceri alanı, %26,6'sı ($f=137$) yazma beceri alanı, %11,7'si ($f=61$) konuşma beceri alanı ve %8,3'ü ($f=43$) dinleme/izleme beceri alanının kapsamına girmektedir. Bu bağlamda 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin öğrenme alanlarına göre dağılımları açısından büyük bir dengesizlik söz konusudur. Diğer Türkçe ders kitaplarında olduğu gibi bu ders kitabında da okuma beceri alanına daha fazla önem verilirken diğer beceri alanları göz ardı edilmektedir. Bu bağlamda Türkçe öğretiminin temel basamağını oluşturan kitaplar vasıtasıyla verilecek bir öğretimde beceri alanı bağlamında bir dengesizliğin ve eşitsizliğin olması mümkündür. Bütüncül bir anlayışla verilen bir Türkçe öğretiminin faydaları muhakkak olacaktır.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki etkinliklerin sağladığı ve/veya uyumluluk gösterdiği kazanımlar da çalışmamızda saptandı. Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin sağladığı kazanımların dağılımları açısından bir dengesizliğin olduğu anlaşılmaktadır. Etkinlikler aracılığıyla uyumluluk gösteren/göstermesi beklenen bazı kazanımların kullanım sıklığı fazla iken bazı kazanımların kullanım sıklığı oldukça azdır.

Yapılan bu çalışmadan anlaşılıyor ki söz konusu Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin ilgili oldukları kazanımlara göre dağılımlarında bir dengesizlik söz konusudur. Türkçe ders kitabında "Hazırlıksız konuşma yapar." kazanımı ile ilgili 34 etkinlik, "Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder." kazanımı ile ilgili 36 etkinlik, "Fiilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar." kazanımı ile ilgili 17 etkinlik, "Metinle ilgili soruları cevaplar."

kazanımı ile ilgili 49 etkinlik, "Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar." kazanımı ile ilgili 17 etkinlik ve "Cümlelerin öğelerini ayırt eder." kazanımı ile ilgili ise 19 etkinlik bulunmaktadır. Bazı kazanımlar ise Türkçe ders kitabında karşılığını bulacak etkinliklerin sayıları ise oldukça azdır. "Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar." kazanımı, "Geçiş ve bağlantı ifadelerinin metnin anlamına olan katkısını değerlendirir." kazanımı, "Metin türlerini ayırt eder." kazanımı, "Okuduklarında kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını belirler." kazanımı, "Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar." kazanımı, "Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır." kazanımı, "Yazılarında mizahi öğeler kullanır." kazanımı, "Yazılarında anlatım biçimlerini kullanır." kazanımı, "Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır." kazanımı ve "Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler." kazanımı 8. sınıf Türkçe ders kitabında sadece birer etkinlik ile uyumluluk göstermektedir.

Ayrıca MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda şu kazanımlara hizmet eden hiçbir etkinliğe rastlanmamaktadır:

- Dinlediklerinde/izlediklerinde tutarlılığı sorgular.
- Dinledikleri/izledikleri medya metinlerini değerlendirir.
- Dinlediklerinde/izlediklerinde başvuru düşünceyi geliştirme yollarını tespit eder.
- Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.
- Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.
- Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.
- Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.
- Medya metinlerini analiz eder.
- Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.
- Edebî eserin yazılı metni ile medya sunumunu karşılaştırır.
- Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.

MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'ndaki etkinlik/çalışmaların kazanımlara göre dağılımları incelendiğinde etkinliklerin sadece belli başlı

kazanımlara hitap ettiği ve diğer kazanımlara az hitap ettiği hatta hiç etkinliği bulunmayan kazanımların varlığı bulunmaktadır. Türkçe ders kitapları öğretim programlarında belirtilen her kazanıma uygun etkinliğe yer vermelidir.

Genel olarak Türkçe ders kitapları ana metin seçiminde TDÖP'de (2018:17-18) "*Metin Sayısı ve Metin Türlerine İlişkin Açıklamalar*" başlığında belirtilen ifadelere uymaktadır. İncelenen her dört ders kitabında da ana metin olarak her birinde toplamda 40 adet ana metin bulunmaktadır. Türkçe ders kitaplarında 8 tema ve her temaya ait olmak üzere 5 metne yer verme kuralına uyulmaktadır.

Çalışmada Türkçe ders kitaplarında yer alan ana metinlerin temalara dengeli bir şekilde dağılım gösterememektedir. Ancak ders kitaplarında yer alan tüm metin sayılarının temalara dengeli bir şekilde dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Türkçe ders kitaplarında metin bazında zenginlik oldukça önemlidir. Okur'a (2014: 127) ders kitaplarında oldukça fazla metin türüne yer vermek gereklidir. Hatta programda belirtilmeyen türlere de örnek verilerek öğrencilerin her tür örnek metinleri görmeleri gerekmektedir.

2018 yılında yürürlükte olan ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıflara ait Türkçe ders kitaplarını ele alan bu çalışmada söz konusu kitaplarda olumlu yönler ve olumsuz yönler saptanmaya çalışılmıştır. Ortaokulda okutulan her dört Türkçe ders kitabı incelendiğinde metinlerin türsel dağılımlarında bir dengesizlik olduğu anlaşılmaktadır. Her dört kitabın da çeşitli metinlere fazlaca yer verdiği anlaşılmaktadır. Türkçe ders kitaplarında ana metin olarak toplamda 31 hikâye metni ve 37 adet şiir metni bulunmaktadır. Dolayısıyla Türkçe ders kitapları özellikle hikâye ve şiir metinlerini bünyesinde bolca bulundurmaktadır. Türkçe ders kitaplarındaki metinleri inceleyen Kolaç (2009:622) ortaokul Türkçe ders kitaplarında en çok bulunan tür olarak hikâye türünün olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışma ile aynı doğrultuda olduğunu belirtmek mümkündür. Ayrıca her dört Türkçe ders kitabı incelendiğinde ana metin olarak bazı türlere oldukça az sayıda rastlanmaktadır. Ders kitaplarında ana metin/tema metni olarak gezi yazısı, karikatür, çizgi roman, efsane ve destan türlerinden sadece birer tane örnek bulunmaktadır. Dolayısıyla araştırmaya

dahil edilen Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin türsel olarak dağılımında bir dengesizliğin olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Bütün türlerin özelliklerinin kavranabilmesi, güzelliklerinin keşfedilebilmesi için çaba gösterilmeli, gereksiz yere bazı türlere ağırlık verilip diğer türler ihmal edilmemelidir (Kolaç,2009: 624).

Çalışmada Türkçe ders kitaplarında bazı metin türlerine çok az yer verildiği hatta bazı metin türlerine hiç yer verilmediği saptanmıştır. Türkçe ders kitaplarında yer edinemeyen bir metin türü Türkçe ders kitapları vasıtası haricinde öğrenciyle tanıştırılması güç bir durumdur. Solak ve Yaylı (2009:450) yaptıkları bir çalışmada metin türü açısından inceledikleri ders kitaplarının yayınevlerinin metin seçiminde titiz davranmadıklarını belirtmektedir. Söz konusu çalışmada incelen Türkçe ders kitaplarının sorunlarını türleri dengeli dağıtmaması, önemli olan türlere yer verilmemesi, öğrenciye görelilik ilkesini ihmal etmesi, gerçekliğe uymaması, metinlerin çok uzun olması ve metinler arası ilkesine uymaması şeklinde sıralanmıştır. Dolayısıyla yayınevleri ders kitaplarına metin seçerken öncelikle öğretim programını esas almalı, bunun yanında ders kitaplarıyla ilgili yapılan çalışmalarını da inceleyip dikkate almalıdır.

Türkçe ders kitaplarına seçilen metinlerin tür olarak tasniflerine dikkat etmek kitabın niteliği için önemli bir etkidir. Keklik (2008) ders kitaplarını incelediği bir çalışmada 1. sınıftan 8. sınıfa kadar bütün Türkçe ders kitaplarını incelemiş ve Türkçe ders kitaplarına seçilen metinlerin türsel dağılımına dikkat edilmediği sonucuna ulaşmıştır. Bu yönüyle çalışmamızda metin türleri dağılımı üzerine ulaşılan bulgularla aynı doğrultuda olduğu söylenebilir. Yapılan birçok çalışmada görüldüğü üzere Türkçe ders kitapları metin seçimi konusunda çeşitli eksik yönlerle sahiptir. Görülüyor ki Türkçe ders kitaplarının metin seçimi hususunda çeşitli eksiklikleri günümüzde de devam etmektedir.

Türkçe ders kitaplarında bulunan bütün metinler incelendiğinde olabildiğince TDÖP'de (2018) belirtilen metin türlerine en az birer tane türün örneğine kitapta yer vermeye çalışılmıştır. İncelenen her dört ders kitabında genel olarak metin tür çeşitliliğine dikkat edilmektedir. Kıbrıs (2019) yaptığı çalışmada TDÖP ile Türkçe ders kitaplarını incelemiş ve TDÖP ile Türkçe ders kitaplarının metin türü çeşitliliğini sağladığını saptamıştır.

İnceleme yapılan bu çalışmada Türkçe ders kitaplarının metin türü seçiminde, etkinliklerin niteliği ile ilgili çeşitli problemlere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Kardaş (2016) da yaptığı çalışmada ders kitaplarında verilen metinlerin, etkinliklerin yeterli, verimli ve uygulanabilir olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Nitekim incelenen 4 Türkçe ders kitabında metin, metin türü, etkinlik, uygulanabilirlik, kazanımların dağılımı gibi hususlarda eksiklik olduğu anlaşılmaktadır.

Genel itibariyle Türkçe ders kitaplarında görsel destekli dinleme/izleme metinlerinin sayısı oldukça azdır. Türkçe öğretimi için önemli bir kaynak olan izleme metinlerini film, çizgi film, kısa film, belgesel vb. şekilde sıralayabiliriz. İzleme metinleri özellikle ilgi çekicilik ve dikkati uzun süre tutabilme konusunda yeterliliğe sahip olmasının yanında anlama becerilerini geliştirmektedir. Türkyılmaz (2010:218) yaptığı deneysel çalışmada görsel destekli dinleme/izleme metinlerinin anlama becerisini geliştirdiğini vurgulayıp "Her bir ders ve ünite için bol görsel malzeme, slayt, film, müzik CD'si, dinleme metinleri kullanılmalıdır." önerisinde bulunmuştur. Kısacası yapılan çalışmada öğrencileri akademik, sosyal ve duyuşsal anlamda olumlu yönde etkileyecek izleme metinlerinin Türkçe ders kitaplarındaki varlığı oldukça kısıtlıdır.

Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler çeşitli araştırmalara tabi tutulmuştur ve çeşitli eksik/aksak yönlerinin olduğu vurgulanmıştır. Öрге Yaşar (2018) yaptığı çalışmada metin okuma etkinliklerinin okuma tür yöntem ve tekniklerine göre dağılımlarının dengesiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Karadağ'ın (2019:469) yaptığı araştırmada ortaya çıkan en temel sonuç, Türkçe ders kitaplarının tamamında özetleme etkinliklerinin büyük çoğunluğunun, özetlemenin bilişsel süreçlerine uygun olarak oluşturulmaması ve öğrencilerden doğrudan bir metnin özetinin istenmesidir.

Çevik ve Güneş (2017:271) yaptığı çalışmada Türkçe ders kitabında bulunan etkinliklerin dil becerilerini geliştirmede yetersiz kaldığı, bazı etkinliklerin alıştırmaya düzeyinin ötesine geçemediği, yapılandırıcı yaklaşımın ilkelerini göz ardı ettiği, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate almadığı ve çoğu etkinliğin birbirine benzediği ve birbirini tekrar ettiği sonucuna ulaşmıştır.

Durukan ve Demir (2017:1619) etkinlikleri yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre incelemeye tabi tutmuştur. Yapılan incelemede temel beceri ile ilgili etkinliklerin taksonomiye dengeli dağılmadığı ve etkinliklerin daha çok taksonominin alt düzey düşünme basamaklarına (hatırlama ve anlama) yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca üst düzey düşünme basamaklarından olan değerlendirme, analiz ve yaratma basamaklarına ait etkinliklerin sayısı oldukça azdır. Yapılan çalışmada etkinliklerin daha çok alt düzey basamaklara hitap ettiği anlaşılmaktadır. Bu da ders kitaplarındaki etkinliklerin nitelik açıdan eksik olduğunu göstermektedir.

Çalışmada Türkçe ders kitaplarında etkinliğe konu olabilecek veya etkinlik özelliği gösterebilecek her türden çalışma incelenip etkinliklerin sağladığı kazanımların beceri alanlarına göre dağılımları ortaya koyulmuştur. Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin büyük çoğunluğu okuma beceri alanına girmektedir. Dolayısıyla Türkçe ders kitapları okuma beceri alanına fazlasıyla önem verirken yazma, konuşma ve dinleme/izleme beceri alanlarını göz ardı etmektedir.

Yapılan çalışmamızda görüldüğü üzere 2018 yılına ait Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin öğrenme alanlarına dengeli bir şekilde dağılım göstermediği ve etkinliklerin büyük çoğunun okuma beceri alanının kapsamına girdiği sonucuna ulaşılmıştır. Çarkıt (2019) da yaptığı çalışmada 8. sınıflara ait Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin düzenli bir dağılım göstermediğini vurgulamıştır.

Coşkun ve Narin (2018) 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinlikleri yazma ve konuşma kazanımları çerçevesinde değerlendirmeye tabi tutmuşlardır. Araştırmalarının sonucunda kazanımların etkinliklere dengeli bir şekilde dağılım göstermediği, yazma kazanımlarından bazılarına doğrudan hitap eden bir etkinliğe rastlanmadığı ve konuşma etkinliklerinde ise kazanımlara hitap eden en az bir etkinlik bulunduğu ortaya konulmuştur. Bu açıklamalar çalışmamızı destekler niteliktedir. Çünkü çalışmamıza göre kazanımlar etkinliklere göre dengeli dağıtılmamış ve MEB Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda bazı yazma kazanımlarına doğrudan hitap etkinliklerin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Deniz, Tarakçı ve Karagöl (2019:688) 2018 ortaokul Türkçe ders kitaplarını okuma kazanımları açısından incelemiş ve etkinliklerin sağladığı kazanımlara göre dağılımına dikkat edilmediği öne sürülmüştür. Ayrıca ders kitabı yazarlarının bir kazanımı bir kere kullandıktan sonra kazanımların dağılımına dikkat etmediği de vurgulanmıştır. Mutlu ve Yurt (2019) da yaptıkları bir çalışmada 2018 yılında okutulan 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinlikler incelemiş ve etkinliklerin öğrenme alanlarına dengeli bir şekilde dağılmadığı sonucuna ulaşmıştır. Yapılan bu çalışmada ise özelde okuma beceri alanı, genelde tüm beceri alanları uyumluluk gösterdiği kazanımlar arasında bir denge olmadığı söz konusudur. Görüldüğü üzere Türkçe ders kitabı yazarları bazı kazanımlara fazla önem verirken bazı kazanımlara daha az önem vermektedir. Dolayısıyla öğrenciler etkinlikler vasıtasıyla bazı kazanımlara rahatlıkla ulaşırken bazı kazanımlara ise ulaşamayacak hatta bazı kazanımlarla hiç tanışamayacaktır. Bu yüzden Türkçe ders kitabı yazarları etkinliklerin dağılımını sağlarken hem beceri alanlarına göre hem de kazanımlar arasında dengeli bir dağılım yapmalıdır.

En genel ifadelerle Türkçe ders kitapları metin sayılarına ve programda belirtilen metin türlerine ilişkin açıklamalara uymaktadır. Ancak Türkçe ders kitaplarında metin türleri arasında dengeli bir dağılım yoktur. Ayrıca Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinlikler daha çok okuma beceri alanının kapsamına girerken dinleme/izleme, konuşma ve yazma beceri alanlarına ait etkinliklerin sayısı daha azdır. Türkçe ders kitaplarında etkinliklerin ilgili oldukları kazanımlar arasında da dengeli bir dağılım yoktur. Etkinlikler aracılığıyla bazı kazanımlar sıklıkla kullanılırken bazı kazanımlar çok az kullanılmaktadır. Ayrıca bazı kazanımlar ise ders kitaplarında doğrudan karşılığı olan etkinliklere sahip değildir.

Derinlemesine incelemeye tabi tutulan Türkçe ders kitaplarının daha nitelikli olabilmesi için çalışmanın bulgularından hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

- Türkçe Dersi Öğretim Programı'na izleme metinleri başlığı altında film, kısa film, çizgi film, belgesel vb. alt başlıklar eklenmelidir.

- Ders kitabına alınacak metinler belirlenirken programın öngördüğü metin türlerine riayet edilmelidir.
- Türkçe ders kitaplarında türünü iyi tanıtan olabildiğince birbirinden farklı metinlere yer verilmelidir.
- Programda eleştiri metin türüne ve bu türün hangi sınıflarda okutulabileceğine yer verilmemiştir. Öğretim programlarında belirtilen metin türlerinin kapsamı genişletilmelidir.
- Ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerinde iyi bir konuşmacının nasıl olması gerektiği hakkında bilgi, açıklama ve yönergelere yer verilmelidir.
- Ders kitabında bulunan bütün etkinlikler öğrenme alanlarına dengeli bir şekilde yer verilmelidir.
- Türkçe ders kitaplarında bulunan etkinlikler kazanımlara dengeli bir şekilde dağıtılmalıdır. Türkçe ders kitaplarında bazı kazanımlara çok yer verilip diğerleri göz ardı edilmemelidir.
- Programda belirtilen her kazanıma Türkçe ders kitaplarında etkinlikler vasıtasıyla hizmet edilmelidir. Yani kitaplarda her kazanım için etkinlik/etkinlikler bulunmalıdır.
- Türkçe ders kitaplarına seçilen metinler tek bir türde yoğunlaşmamalıdır. Olabildiğince farklı türlere yer vermelidir.
- Türkçe ders kitaplarının içeriğine imkan dahilinde izleme metinlerine ve/veya görsel-işitsel öğelere yer verilmelidir.
- Türkçe ders kitabı hazırlanırken kitapta hangi sınıf düzeyinde hangi türlerin bulunabileceği ile ilgili açıklamalara uygun kitaplar hazırlanmalıdır. Çalışma örneğinde olduğu gibi 5 ve 6. sınıflarda bulunabilecek metin türlerinden olmasa da kitapta biyografi türüne yer verilmemelidir.
- Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinlikler birbirlerini tekrar eden özellikte olmamalıdır.
- Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler olabildiğince birbirinden farklı kazanımlarla ilgili olmalıdır.

- Türkçe ders kitabında yer alan etkinlikler; ilgi çekici, farklı biçimlerde ve birçok duyuya hitap eder bir özellikte olmalıdır.
- Yeni hazırlanacak Türkçe öğretim programları başta dinleme/izleme, konuşma ve yazma beceri alanı olmak üzere bütün beceri alanlarına ait kazanımlar çeşitlendirilmeli ve zenginleştirilmelidir.
- Türkçe ders kitaplarında bulunan metin ve etkinlikler yakından uzağa ilkesine uymalıdır. Yani metin ve etkinliklerin içeriği öğrencinin yakın çevresinden başlayıp daha sonra uzak çevresine yönelmelidir.
- Türkçe öğretim programlarına "Metinle ilgili görsel sunum yapar." kazanımı eklenmelidir.
- Türkçe ders kitaplarında izleme (film, kısa film, belgesel, çizgi film vb.) metinlerinin sayısının artırılması gerekmektedir.
- Türkçe ders kitapları, öğretim programlarında sınıf düzeylerine göre kitapta bulunabilecek metin türlerinin her birinden en az bir tanesini bünyesinde barındırabilmelidir. Yani programda sınıf düzeyine göre belirtilen her metin Türkçe ders kitaplarında tanıtılıyor olması gerekmektedir.
- Türkçe ders kitapları sadece bir beceri alanına odaklanmak yerine tüm beceri alanlarına dengeli olarak odaklanmalıdır. Bir beceri alanını geliştirirken diğer beceri alanını göz ardı etmek yanlış bir tutumdur.
- Türkçe ders kitaplarında beceri alanı bazında dengeli ve bütüncül bir yaklaşım esastır.
- TDÖP sınıf düzeylerine göre metin türleri dağılımı tablosunda eleştiri türüne yer verilmemektedir. Bu hususta eleştiri türünün söz konusu tabloda yerini alması gerekmektedir.
- Türkçe ders kitapları öğretim programlarında belirtilen her kazanıma uygun etkinliğe yer vermelidir.
- Yayınevleri ders kitaplarına metin seçerken öncelikle öğretim programını baz almalı, bunun yanında ders kitaplarıyla ilgili yapılan çalışmaları da inceleyip dikkate almalıdır.

- Yayınevleri, ders kitabı yazarları ve program geliştirmeciler bu çalışma gibi ders kitaplarıyla ilgili çalışmaları dikkate alarak çalışmalarda bulunmalıdır.
- Ders kitaplarında yer alan etkinliklerin dağılımı yapılırken hem beceri alanlarına göre hem de kazanımlar arasında dengeli bir yaklaşım hakim olmalıdır.

Kaynaklar

- Akpınar, B. (2012), *Eğitim programları ve öğretim*. Ankara: Data Yayınları.
- Aksan, M. ve Aksan Y. (1991), Metin kavramı ve tanımları, *Dilbilim Araştırmaları*, s. 90-104.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2009). *Yazılı ve sözlü anlatım okuma-dinleme konuşma-yazma*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Arı, G. (2014), Türkçe ders kitaplarında fiziksel ve biçimsel görünüm, (Ed. H. Ülper), *Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri* (s.39-52), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakçak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş, Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Balcı, A. (2016), *Okuma ve anlama eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cemiloğlu, M. (2001). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Coşkun, H. ve Çetinkaya, V. (2020). Öğretmen görüşlerine göre Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin edebî zevk ve hoşça giderlik açısından değerlendirilmesi. *Türk Kültürü ve Medeniyeti Araştırmaları Dergisi – Journal of Turkish Culture and Civilization Researches*. 1 (1), (Ocak – January), 255-272.
- Coşkun, H., ve Nariç, F. N. (2018). 2017 Türkçe öğretim programı esas alınarak hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma ve konuşma etkinliklerinin incelenmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (16).
- Çarkıt, C. (2019). 2018 Türkçe dersi öğretim programı çerçevesinde hazırlanan 8. sınıf Türkçe ders kitabının değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (71).
- Çepni, S. (2009). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Ankara: Pegem Yayıncılık

- Çerçi, A. (2016). 6. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitabının etkinliği oluşturan unsurlar bakımından değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), 1984-1998.
- Çerçi, A. ve Derman, S. (2016). Türkçe dersi etkinliklerine yönelik tutum ölçeği geliştirilmesi: geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(4), 461-473.
- Çetin, Ö. (2014). *Temel becerilerin geliştirilmesi açısından ilköğretim ikinci kademedeki Türkçe öğretimi*. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi: Yayımlanmış yüksek lisans tezi.
- Çevik, A. ve Güneş, F. (2017). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesi, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 272-286.
- Demir, C. ve Yapıcı, M. (2007), Ana dili olarak Türkçenin öğretimi ve sorunları, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (2), 177-192.
- Demirel, Ö. ve Kiroğlu, K. (2005). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Deniz, K. , Tarakçı, R. ve Karagöl, E . (2019). Okuma Kazanımları Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi* , 7 (3) , 688-708.
- Durukan, E. ve Demir, E. (2017). 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin Bloom'un yenilenmiş taksonomisine göre sınıflandırılması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(3), 1619-1629.
- Erdem, E. ve Demirel, Ö. (2002). Program geliştirmede yapılandırmacılık yaklaşımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 23: 82.
- Ertürk, S. (1994). *Eğitimde "program" geliştirme*. Ankara: Meteksan.
- Gül, F. ve Soysal B (2009). Dil ve Düşünce İlişkisi Üzerine. *SBArD*, 13 65-76.
- Gülyüz, U. H. (2008), Türkçe dersinin diğer derslerle ilişkisi, (Ed. A. Tazebay - S. Çelenk), *Türkçe Öğretimi İlke-Yöntem-Teknikler* (s.381-408), Ankara:Mega Akademi.

- Gültekin M. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının eğitim programı kavramına yükledikleri metaforlar, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt 38, Sayı 169, s. 124-141.
- Güneş, F. (2011). Dil öğretim yaklaşımları ve Türkçe öğretimindeki uygulamalar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 123-148.
- Güneş, F. (2012). Testlerden etkinliklere Türkçe öğretimi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(1), 31-42.
- Güneş, F. (2013). Türkçede metin öğretimi yerine metinle öğrenme, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Özel Sayısı*, Yıl: 2013, 11, s. 603-637.
- Güneş, F. (2016). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Girgin, Y. (2011). Cumhuriyet Dönemi (1929-1930, 1949,1981) ortaokul Türkçe öğretimi programlarının içerik, genel ve özel amaçlarıyla karşılaştırmalı gelişim düzeyi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (1), 11-26.
- İşcan, A. (2011). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde filmlerin yeri ve önemi. *Electronic Turkish Studies*, 6(3), 939-948.
- İşeri, K. (2007). Altıncı sınıf Türkçe ders kitabının ilköğretim Türkçe programının amaçlarına uygunluğunun değerlendirilmesi. *Dil dergisi*, Sayı: 136, s. 58-74.
- İşeri, K. (2014), Türkçe ders kitaplarında metinlerin metinsellik ölçütleri, (Ed. H. Ülper), Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri (s.91-112), Ankara:Pegem Akademi Yayıncılık.
- Karabulut, A. (2017) . MEB'in yayınlamış olduğu örnek PISA sorularının 2015 Türkçe öğretim programı okuma anlama kazanımları çerçevesinde analizi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*. 3(3) . 166 -174.

- Karadağ, Ö. (2019). Türkçe ders kitaplarında yer alan özetleme etkinlikleri üzerine bir değerlendirme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 469-485.
- Karadüz, A. (2010). Dil becerileri ve eleştirel düşünme. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5/3, 1566-1593.
- Karakuş, Ö. F. (2019). *2018 ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki şiirler üzerine tematik bir inleme ve şiirlerin ilgili programdaki kazanımlara uygunluğuna ilişkin bir değerlendirme*. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi: Yayımlanmış yüksek lisans tezi.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karataş, A. G. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmen elemanlarının etkinlik algıları ve etkinlik geliştirme/uygulama durumlarına yönelik bir inceleme*. Gaziantep Üniversitesi: Yayımlanmış yüksek lisans tezi.
- Karatay, H. (2014). *Okuma eğitimi kuram ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kardaş, M. N. (2015). Orhun Abidelerinin Türkçe öğretiminde değer aktarımı açısından önemi ıı: Kül Tigin Abidesi, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, Hüseyin Hüsnü Tekişik Özel Sayısı (Cilt 1),y. 7, s. 133-149.
- Kardaş, M.N. (2016). Türkçe öğretmenlerinin 2006 Türkçe öğretim programı çerçevesinde hazırlanan ders kitaplarıyla ilgili görüşleri, programa yönelik eleştirileri ve yeni programdan beklentileri. *Akademik Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Sonbahar 2, s. 233-246.
- Karslı, M. D. (2003), Öğretmenliğin temel kavramları, (Ed. M. D. Karslı), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş-Alternatif Yaklaşım* (s.1-28), Ankara:Öğreti.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F., Aksoy, Ö. (2012), *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kayaalp, İ. (1998). *İletişim ve dil*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

- Keklik, S. (2008). 1–8. sınıf Türkçe dersi ders kitaplarının metin türleri ve özellikleri açısından incelenmesi. *Türkçe Öğretimi Kongresi Kitabı*, İstanbul.
- Kıbrıs, S. (2019). Ortaokul (5-8. sınıflar) Türkçe dersi öğretim programı ve ders kitaplarında 'metin türü farkındalığı'. Başkent Üniversitesi: Yayımlanmış yüksek lisans tezi.
- Kolaç, E. (2009). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 594-626.
- Kolaç, E. (2009). Somut olmayan kültürel mirası koruma, bilinç ve duyarlılık oluşturmada Türkçe eğitiminin önemi, *Millî Folklor*, y.21, s.82, 19-31.
- MEB. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7 Türkçe ders kitabı*. Ankara: Dersdestek Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (MEB). (2018). Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar). Ankara: MEB.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (MEB). (2018). *5. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (MEB). (2018). *6. sınıf ortaokul Türkçe ders kitabı*. Ankara: Eksen Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (MEB). (2018). *8. sınıf ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı* Ankara: MEB Yayınları.
- Mutlu, H. H. ve Yurt, E. E. (2019). 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin öğrenme alanlarına dağılımının incelenmesi. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD)*, 9(3), 469-474.
- Oğuzkan, A. F. (1974). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Okur, A. (2014). Türkçe ders kitaplarında metinlerin türsel özellikleri, H. Ülper içinde, *Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri* (s.115-139), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Örge Yaşar, F. (2019). 2018 Türkçe dersi öğretim programına göre hazırlanmış 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okuma yöntem ve teknikleri açısından incelenmesi. *XI. International Balkan and Near Eastern Social Sciences Congress Series*, 09-10 Mart 2019, Tekirdağ / Türkiye.
- Özatalay, H. (2007). *İlköğretim 1. Kademe Türkçe öğretim programında öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel becerilerin ders kitaplarında kullanılmasına ilişkin durum çalışması*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Yayınlanmış doktora tezi.
- Özbay, M. (2010), *Türkçe öğretimi yazıları*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özçelik, D. A. (1997). *Eğitim programları ve öğretim: genel öğretim Yöntemi*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Özdemir, E. (1998). *Eleştirel okuma*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Öz, M.F. (2001), *Uygulamalı Türkçe öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Resmî Gazete (2012). Millî eğitim bakanlığı ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliği, Sayı: 28409.
- Sallabaş, M . (2013). Ömer Seyfettin hikayelerinin Türkçe öğretiminde değer aktarımı bakımından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 9 (18) , 59-68.
- Sarıkaya, B. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki (5, 6, 7 ve 8. sınıf) etkinliklerin değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (64), 563-580.
- Sever, S. (2000). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Slavin, R. E. (2017). *Eğitim psikolojisi kuram ve uygulama (10 b.)*. (çev. Galip YÜKSEL). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Solak, M. ve Yaylı D. (2009), İlköğretim ikinci kademe ders kitaplarının türler açısından incelenmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C: 9/S: 2, s. 444-453.

- Susar Kırmızı, F. ve Yurdakal, H. İ. (2019), Sınıf öğretmenlerinin 2018 Türkçe dersi öğretim programına ilişkin görüşleri. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, 64-76.
- Şen, Ü. (2008). 6.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletildiği değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu*, KKTC.
- Türk Dil Kurumu. (TDK). (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Temizkan, M. (2009). *Metin türlerine göre okuma eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatının önemi, *Türklük Bilim Araştırmaları*, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı,13, 161-167.
- Tosunoğlu, M. (1999). Kelime servetinin eğitim öğretimdeki yeri ve önemi, *Millî Eğitim*, S.144, Ekim-Kasım-Aralık, 71-73.
- Türkyılmaz, M. (2010). Bir ders aracı olarak dinleme metinlerinin anlamaya etkisi: "Eskici" metni örneğinde deneysel bir çalışma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 207-220.
- Uçan, H. (2006). Edebiyat eğitimi, estetik hazzın edinimi, okumanın alışkanlığa dönüştürülmesi ve yazınsal kuramlar. *Millî Eğitim Dergisi*, Yıl: 34, s. 169, Kış, s. 20-37.
- Uzun Tulgar, Y. (2015),Edebiyat öğretiminde kullanılan teori ve yaklaşımlar, (Ed. İ. Çetin), *Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri* (s.45-79), Ankara:Nobel Akademik Yayıncılık.
- Uzun, Y. (2009). *Türkiye ve İngiltere'de edebiyat eğitimi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmış doktora tezi.
- Ülper, H. (2014),Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler, (Ed. H. Ülper), *Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri* (s.55-78), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Üstüner, A. ve Şengül, M. (2004). Çoktan seçmeli test tekniğinin Türkçe öğretimine olumsuz etkileri, *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 14: 197-208.
- Yalınkılıç, K. (2014), Bir öğretim aracı olarak ders kitabı, (Ed. H. Ülper), *Türkçe ders kitabı çözümleri* (s.3-19), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yaylı, D. (2014), Türkçe öğretim programı ve ders kitapları, (Ed. H. Ülper), *Türkçe Ders Kitabı Çözümleri* (s.21-36), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldız, C. (2003). *Türkçe öğretiminde alternatif yöntemler*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yılmaz, K. (2009), Eğitimin temel kavramları, (Ed. H. B. Memduhoğlu - K. Yılmaz), *Eğitim Bilimine Giriş* (s.1-18), Ankara: Pegem Akademi.

EK-D: Türkçe Ders Kitabı Metin Türü Sınıflama Formu (TDKMTSF)

Türkçe Ders Kitabı Metin Türü Sınıflama Formu						
Hikâye Edici Metinler		Bilgilendirici Metinler		İzleme Metinleri		Şiir
Tür	Sayı	Tür	Sayı	Tür	Sayı	Sayı
Çizgi Roman:		Anı:		Film:		
		Biyografi:				
Fabl:		Otobiyografi:				
		Blog:				
Hikâye:		Dilekçe:				
		Efemera ve Broşür:				
Karikatür:		e-posta:				
		Günlük:				
Masal:		Haber Metini:				
		Kılavuzlar:				
Efsane:		Gezi Yazısı:		Çizgi Film:		
		Makale:				
Destan:		Deneme:				
		Fıkra:				
Mizahi Fıkra:		Söyleşi:				
		Mektup:				
Roman:		Özlü Sözler:				
		Eleştiri:				
Tiyatro:		Sosyal Medya Mesajları:				
Toplam:		Toplam:		Toplam:		

EK-B: Etik Beyanı

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

...../...../.....

(İmza)
Ad SOYADI

EK-C: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu

	<p>VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimler Enstitüsü</p> <p>LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU</p> <p>VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimler Enstitüsü</p>
Tez Başlığı / Konusu	09.07/2020 Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin ve Etkinliklerin Tercih ile Kararımlarından Değerlendirilmesi
Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 184 sayfalık kısmına ilişkin, 09.07/2020 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Tercih...intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 11 (#onbir#) dır.	
Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:	
- Kabul ve onay sayfası hariç, - Teşekkür hariç, - İçindekiler hariç, - Simge ve kısaltmalar hariç, - Gereç ve yöntemler hariç, - Kaynakça hariç, - Alıntılar hariç, - Tezden çıkan yayımlar hariç, - 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)	
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal İçmediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini bilgilerinize arz ederim.	09.07/2020 Vessel GETINKAYA Adı, Soyadı, İmza
Adı Soyadı : Vessel GETINKAYA	
Öğrenci No : 17940001134	
Anabilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı	
Programı : Türkçe Eğitimi Bilim Dalı	
Statüsü : Y. Lisans ☒ Doktora ☐	
DANIŞMAN Mehmet Nuri KARDAS 09.07/2020	ENSTİTÜ ONAYI UYGUNDUR/...../20.... Servet CAN Enstitü Sekreteri